
NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
12
25 E
17

BENEDICTI PERERII VALENTINI

E Societate IESV.

ADVERSVS FALLACES
& superstitiosas artes,
ID EST,

DE MAGIA, DE OBSERVATIONE Somniorum, & de Diuinatione Astrologica.

LIBRI TRES.

Et à mendis quæ anteà irrepserant accuratissimè repurgatus.

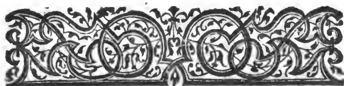

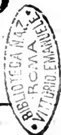

LVGDVNI,
APVD HORATIVM CARDON.
M. D. C. III.

CAMILLO
CAETANO
PATRIARCHÆ ALEXANDRINO.

Benedictus Pererius S. D.

TRIA *sunt genera rerum,* CAMILLE *Patriarcha Illustrissime, in quarum studio & obseruatione mortalium animi vesana quadam libidine, vel potius rabie noscendi quæ futura sunt, fœdis & noxijs illuduntur fallacijs atque impijs erroribus illigantur: Somnia, & natalitia Astrologorum prædicta, atque Artes Magicæ. Neque verò earum rerum pestilens vis, priuatos tantùm aut singulos homines, verum etiam Principes ac Reges ipsasq; ciui-*

tates & Respublicas inuasit, infecit, ac perdidit. Ac licet has generis humani pestes omnibus ferè sæculis tum sapientes viri firmissimis rationibus profligare, tum prudentes Rerum publicarum rectores ac Principes seuerissimis damnatas edictis & atrocissimis pœnis addictas, è societate hominum exterminare flagrantissimè cupiuerunt, obnixeq; contenderunt: perparum tamen adhuc profectum est. Adeo enim malum hoc in animis hominum hæret infixum, vt penitus extrahi vix queat nec eius sanandi potens atque efficax vllum iam remedium inueniri posse credatur. Itaque hic vsu venit quod de Mathematicis scitè quidam vereq; dixit: Genus hominum, inquit, potentibus infidum, sperantibus fallax: quod in ciuitate nostra & vetabitur semper, & retinebitur. Sed nihilominus tamen mihi quidē valde vtiliter ac salutariter fecisse visi sunt, qui doctis aduersus eas artes editis libris,

Tacitus historiarū lib. 1.

vanam

vanam & fallacem ac perniciosam esse hominum generi, nimis curiosam & superstitiosam earum rerum obseruationem, apertè demonstrarunt. Quorum ego prudens consilium, piúmque studium, atque vtilem conatum æmulatus, tres aduersus eas artes libros confeci, vnum de Magia, alterum de Obseruatione somniorum, tertium de Diuinatione Astrologica. Ac primus quidem liber planè nouus est fœtus, nunc primū lucem aspiciens: quæ reliquis autem duobus libris disputantur, ea ferè sunt in Commentarijs nostris partim in Danielem, partim in Genesim explicata. Sed, quia non pauci eos Commentarios nō legent, aut quod eos propter studiorum diuersitatem non iuuat legere, aut quia non vacat propter occupationes, putaui me pergratum plurimis facturum, si, quo latius horum librorum pateat vtilitas, separatim eas disputationes, atque vnum in volumen, idq; modicum inclusas, typis excudendas

 curarem

curarem: ratus ſcilicet fore, vt eas ipſas diſputationes, tum propter exquiſitam multiſq; optatam eiuſmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commoditatémque voluminis, & plures, & auidius atque vtilius legant. Has ego lucubratiunculas apparere volui ſub tuo nomine CAMILLE *Præſul ornatiſſime: quem omnes qui norunt, non poſſunt non amare propter ſingularem ingenij ac morum ſuauitatem, & quod vera animi bona cum ampliſsimis naturæ ac fortunæ bonis adæquaſti, admirari & obſeruare coguntur. Video ſanè perexiguum eſſe munus, nec dignum tuæ nobilitatis ac dignitatis amplitudine: ſed eſt tamen amoris & obſeruantiæ pleniſſimum, & quanti ego te faciam, quantúmque Cætanam familiam colat Societas noſtra, certiſsimum teſtimonium.*

BENE

BENEDICTI PERERII,

LIBER PRIMVS, qui est DE MAGIA.

DVPLICEM esse Magiam hic liber ostẽdit, alterã quidem Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamque ac præstantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omnique alienã superstitione, & à Dæmonum artificio ac maleficio puram, sed paucissimis tamen mortalium exploratè perceptam: Alteram verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni ratione ac veritate vacuam, fallacẽ item & noxiam, Dæmonúmque fraudibus & maleficiis implicatam, ob idq; meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoscet lector, quatenus vtraque Magia

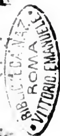
progredi,& qualia quantáve opera posſit facere, & an mira quæ videtur facere posterior Magia, verè talia ſint, qualia ſpectantibus videntur, an verò præſtricta oculorum acie, ſpectantium fallant existimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræſentant vim &naturam, ſed nudas tãtùm atque inanes earum rerum ſimilitudines & imagines ferant: Denique quæ videntur & vulgo creduntur Magorum miracula, quibus rebus differant à veris miraculis,quibúsve notis & ſignis facile diiudicari & internoſci queant. Libuit autem ante ipſum operis veſtibulum,velut in conſpectu lectoris ponere generales ſententias & capita diſputationum quæ hic tractantur,quò ſcilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipſa lectione eam capiat vtilitatem,cuius ei afferendæ vtilitatis flagrans deſiderium, nec dubia ſpes ad huius nos voluminis ſcriptionem impulit.

* * *

INDEX CAPITVM ET DISPVTATIONVM

LIBRI PRIMI,

Qui est de Magia.

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

An quæ à Magis facta esse, vel sermonibus vulgi feruntur, vel à scriptoribus mandata sunt litteris, omnia sint fabulosa, ficta, & falsa, an verò aliqua fuerint, uti narrantur, verè ab illis gesta.

ON est dubium quin eorum quæ de Magis aut dicuntur aut scribuntur, quam plurima sint ficta & falsa: nā plerīq; hominū nimis sunt creduli & superstitiosi, & rebus admirādis facilè capiuntur, cum etiā docti viri & Philosophi, vt inquit Aristoteles, quoniam fabula continet aliquid nouum & mirabile, fabulis oblectentur. *Arist. libr. 1. Metaph.* Quis enim nō videt, quę Ouidius narrat in libris Metamorphoseos, omnia ficta esse à Poëtis sicut illa de Circe & Medea, & de sociis Diomedis in aues conuersis, quæ longo post tempore circa tēplum Diomedis volitabāt, de sociis Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias, de Arcadibus qui traiecto quodā stagno vertebātur in lupos, de socero Medeæ, quem illa à senectute ad iuuētutem reuocauit, de draconibus, quibus simul iunctis Medea volauit per aëra, & de aliis id genus fabulis, quas Poëtæ cum ad oblectationem legentium, tum ad mysticam hominum eruditionem adinuenerūt? Negari tamen non potest multa miratu dignissima verè à Magis esse facta. Nā scriptura in Exodo commemorat opera Magorum Pharaonis, & *Exod. 7.* 1. Reg. cap. 28. scribitur de Pithonissa quæ suscitauit Samuelem, & Psalm. 57. de venefico incantante

tante ſapienter aſpidem, ob id obturantem aures ſuas: & Math. 24. *Surgent, inquit Dominus, pſeudopropheta, & dabunt ſigna & prodigia*, non vtique alia arte quàm magica. Ex hiſtoriis Eccleſiaſticis notum eſt, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationib. quamobrem (vt fertur) à Romanis publicam ſtatuam meruit hac inſcriptione: Simoni Deo Sancto: vt narrat Iuſtinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum, Tertullianus in Apologetico, Euſebius libro ſecundo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Propter quę prodigia idem Simon tãta in admiratione fuit apud Samaritas, vt quẽadmodum Lucas ſcribit in actis Apoſtolorũ cap. octauo, de illo diceretur. *Hęc eſt virtus Dei, quę vocatur magna.* Narrat B. Hieronymus in vita Hilarionis, cum quidã iuuenis virginem Deo ſacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuiſſet, eum ad magicas artes conuerſum, quas apud Mẽphin Ægypti didicerat, adeo illis profeciſſe, vt virgo inſano illius iuuenis amore fureret. Porrò quæ de Strigib. vulgo circumferuntur, non ſunt in totum falſa, ſed multa illis admiranda accidere, qui ea compererunt, viri fide digni, ſicut Sylueſter in opere ſuo de Strigibus, & Alphõſus de Caſtro in eo quod ſcripſit de punitione hęreticorum, non illi quidem tanquam dubia & incerta, ſed tãquam ſibi notiſſima & exploratiſſima tradiderunt.

Iuſtinus martyr. Iraneus. Tertull. Euſeb.

MIRA ſũt quę Philoſtratus in libris De vita Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum, vel Gymnoſophiſtas Æthiopum, vel ipſum Apollonium geſsiſſe. Tale eſt illud quod is narrat

Mira opera Magorũ ex Philoſtrato.

libro

libro tertio & capite tertio, vidisse Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbrium, alterum ventorum: illud, cum nimia siccitate India premebatur, apertum, nebulas emittebat vniuersam illam terram humectantes: nimios autem imbres occlusum cohibebat: alterũ adapertum, efflabat ventos regionem perflantes, quò salubrius esset cælum. Tale etiã est illud quod ab eodem proditur lib. tertio, c. octauo, cũ Apollonius cum Iarcha & aliis Brachmanis mensę accubuisset, tripodes lapideos sua sponte fuisse motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatos esse certa mensura vinum & aquã miscentes & cyathos proferentes. Nec sileri debet quod Phylostratus libro quarto, capite decimosexto scribit de puella, quæ tanquã mortua portabatur ad sepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tanquam secreto quædam illi admurmurans & insusurrans, ad vitam & integram valetudinem reuocauit. Nec minus mirabile est quod idem auctor narrat libro sexto, capite tertio de statua Memnonis, quam cùm radius Solis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, statua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodẽ memoratur eiusdẽ libri sexti capite quinto, iussu Vespesionis, qui Princeps erat Gymnosophistarum apud Æthiopes, vlmum quandã voce quidem clara & distincta, sed tenui admodũ & quasi fœminea salutasse Apolloniũ. Sed illud miratu dignissimum, quod Philostratus tradit capite secundo, libri octaui, Apollonium cũ esset in prætorio Domitiani Imperatoris, vt putabatur, ab eo condemnandus, repente

repente ex omnium oculis, euanuisse. Quãobrẽ tanto in honore fuit Apollonius apud posteros, vt eum Hierocles cum Christo Domino nostro conferre ausus fuerit. Sed eius audaciam fregit, insaniamque coarguit Eusebius Cęsariensis: Alexander aut Mammeas Imperator Romanorum, in suo Larario imagines Christi, Abrahę & Apollonij habebat, quòd hos tres maximè omnium miraretur & colleret.

Eusebius in lib. cõtra Hierocłem.

VERVM, sicut à principio dixi, eorum quæ Magi fecisse dicuntur, quam plurima falsa sunt, vel ab ipsis vel ab aliis conficta, & superstitiosis nimiũq; credulis hominib. persuasa. Quis enim vera concedat quę Maga illa apud Virgilium libro quarto Aeneidos promisisse dicitur.

Hæc se carminibus promisit soluere mentes
Quas velit, ast aliis duras imittere curas,
Sistere aquam fluuijs, & vertere sydera retro,
Nocturnósque ciere manes, mugire videbis
Sub pedib. terram, & descendere montib. ornos.

Plinio nulla est magia.

Quocirca Plinius nullam esse putauit Magiæ vim atque potestatem, & quę de Magis feruntur, omnia esse vana falsaque: totámque Magiam reiicit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Immensum, inquit & indubitatum exemplum est falsæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam discendam Neroni defuit vel ingenium vel diligentia, vel quælibet facultas, nec studium cum eius discendæ auidissimus esset: quin etiam ad eam docendã Tyridates Armeniorum rex nobilissimos Magos secum ducens venit ad eũ, cænisq; magicis eum initiauit: sed is regnum quidem à Nerone accepit, Magiam autem quæ nulla est docere eum

re eum non potuit. Proinde ita persuasum sit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis vmbras, sed in his veneficas artes pollere, non magicas. Hæc Plinius. Cui vt concedo plurima Magorum esse vana & falsa, ita esse talia omnia non assentior. Esse autem pleraque Magorum promissa non solum inania & falsa, sed etiam incredibilia & ridicula demõstrat Plinius lib. 16. cap. 4. his exemplis, Magi aiunt Æthiopide herba amnes ac stagna siccari cõiectu, tactu, clausa omnia aperiri. Achimenide coniecta in aciẽ hostium, trepidare agmina, ac terga vertere: Laracem dari solitam à Persarum Rege Legatis, vt quocunque venissent, omnium rerum copia abundarent. Apud Democritum inuenitur compositio medicamenti, quo pulchri, boniq́ue & fortunati gignantur liberi. Et lib. 25. c. 9. Circa herbam, inquit, quã nostri Verbenacam vocant Magi mire insaniunt: hac perunctos impetrare quæ velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Lege apud Aul. Gellium lib. 10. c. 12. & apud Plinium lib. 28. c. 1. quæ fabulantur Magi de Chameleonte tradita à Democrito magicæ artis principe, qui, quo tempore Hippocrates medicinam, eodẽ magicas artes in Græcia celebrauit, hoc est circa bellum Peloponesiacum, anno post Romã conditam trecentesimo: vt auctor est Plinius libro 30. capit. 1.

Figmẽta Magorum Plinio.

Aul. Gellius.

Plinius.

CAPVT

temporis experientia qua pollent, occultas & admirandas rerum facultates & virtutes, ipsarúmque rerũ inter se vel sympathiam vel antipathiã, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quò mirabiles, & inusitatos effectus producant, optimè norunt, & per Magos ministros suos præstare possunt. Atque hæc est doctrina B. Augustini lib. 3. de Trinitate, c. 7. & 8. in libro Octogintatrium quæstionum, q. 79. & in quęstione 22. in Exodum, à Christianis Philosophis, iuxta & Scholasticis Theologis recepta. Neque possumus negare (sunt enim multis Romanæ historiæ scriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta perquam memorabilia. Cùm enim Mater deorum ex Pessimunte Phrygiæ, naui adueheretur Romam, ita dicitur hæsisse in Tiberi, vt non hominum, non boum vi moueri loco posset. Q. Claudia vestalis quò suam castitatem probaret, discinxit se, zonamque naui alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque vestalis quò suam etiam probaret pudicitiam, aquam Tiberi haustam cribro tulit vsque ad capitolium, anno vrbis conditę sexcentesimonono, vt tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec possumus inficiari, opera Magorum homines fœminasuè inflammari, ad libidines, & ad amores antè exosos, cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis suprà commemoratum. Quanquam duo illa quæ virgines illas vestales egisse diximus, putat sanct. Thomas in Quæstionib. de potentia, quęst. 6. art. 5. etiam ministerio bonorum Angelorum, Deo sic volente, castitatis virtutem & præstantiam commen

Notabilis sentẽtia. B. Tho.

commendare & probare hominibus, fieri potuisse.

CÆTERVM plurima Magorum opera esse simulata, fallentia oculos spectantium, nudamq; tantùm eorum quæ repræsentant imaginem, non autem veram naturam habentia, multi tradiderunt atque compererunt; & ego facile credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admirandæ metamorphoses, quas à Varrone proditas cõmemorat B. Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, c. 17. & 18. de sociis Vlyssis à Circe mutatis in varias bestias, de sociis Diomedis in aues conuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transformatis in Lupos, de stabulariis quibusdam mulieribus, quas narrat B. Augustinus suo tempore in Italia viatores quibus caseum dabant veneficiis imbutum, mutare solitas in iumenta, eorúmque opera ad portanda onera aliquamdiu vsas, rursus in pristinas hominum figuras reformasse.

Lamiarum ingenium & libido. TALE quoque fuit quod Philostratus lib. 4. pite 5. tradit accidisse Apollonio: erat enim quædã Lamia, quæ speciẽ gerens pulchræ mulieris, simulabat se captam amore cuiusdam Menippi iuuenis formosi, eique velle nubere. Die igitur nuptiis dicato, mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamentorum, omnis generis vini & dapum copia instructissimum, quo cum ingressus esset Apollonius, ad eos qui aderant conuersus, inquit: Tantali hortos videtis, qui sicut Homerus scribit, apparebant esse aliquid, cùm nihil tamen essent: talem enim esse hunc omnem apparatum existimare debetis, neque enim quæ apparet materia, vlla subest, sed

materiæ

materiæ duntaxat simulachrum est & imago. Hæc autem sponsa, vna est è numero lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem & venerem pronæ, & humanas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine allicientes eos, quos cupiunt postea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euanuit: & illa mulier sese Lamiam esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, vt eius postea corpus deuoraret: consueuisse enim pulchrorum iuuenum corporibus vesci, vbi ad summam sanguinis abũdantiam peruenissent. Non sunt admodum dissimilia quæ 26. quæst. 5. cap. Episcopi, de nonnullis strygibus narrantur, quas dæmones delusa earum imaginatione credere faciebant, longa terrarum spatia per aëra equitando conficere, & cum Diana & Herodiade in amœnissimis locis iucundissimè epulari & ludere; cùm neque verè transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantùm imaginationum ludificatione ista constarent.

Hoc etiam euidentissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus vel lignis leones vel lupos subito producere posse, & nonnunquam in spectaculis ex terra faciunt subitò existere leones vel lupos: constat autem eiusmodi animalia perfecta citra supernaturalem Dei potentiam nulla ratione gigni posse nisi ex semine, nec ad iustam magnitudinem, nisi statis temporum interuallis peruenire posse. Dicuntur etiam mortui à Magis reuocari ad vitam, sicut traditum est de puella illa quam Apollonius

giæ absolutè & præcisè sumptum hoc significat, nec à principio sic fuit vsurpatum, sed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inusitatas & admirãdas ratione quadam occulta, & aliis hominibus incognita. Sic generaliter sumpta Magia, dupliciter diuidi potest: altera enim est naturalis, altera nõ naturalis. Naturalem voco, quæ cognitione & applicatione quarundam singularium virtutum, quæ sunt in rebus naturalibus, quæque latent ferè mortales, agentia & patientia suo loco & tempore, & sicut opus est inuicem componendo & temperando, effectus quosdam inusitatos & admirandos, & quorum ratio videtur incomprehensibilis, moliuntur. Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, veruntamen nõ vtens viribus agentium naturalium; sed sola dæmonum opera & ope. Naturalis autem Magia rursum triplex tradi potest: alia enim dici potest humana, quia humano studio & diligentia comparatur, altera Diuina, quæ per reuelationem vel à Deo, vel ab Angelis bonis percipitur: Tertia, Dæmoniaca quam dæmones tradunt iis hominibus, qui se illis impia societate & fœdere deuinxerũt. *Triplex Magia naturalis.*

ESSE autem Magiã quandã naturalem, quæ est secretior quædam & abstrusior sapiẽtiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vsu quarundam rerum naturalium mira perficit, nullo modo viris doctis dubitandum est. Quis enim vel tinctus duntaxat literis philosophicis, nescit esse multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabilium rerum effectrices, quas si quis benè nosceret, & ad vsum accõmodare sciret, haud dubie *Esse naturalem quandã Magiã.*

quæ pluuiis accēditur, & c. 103. In Dodone Iouis fons cùm sit gelidus, & immersas faces extinguat; si extinctæ admoueantur, accendit. In Illyriis supra fontem frigidum expāsæ vestes accenduntur. Idem Plinius libro vltimo, cap. 4. Adamas (sic Græcè dictus, quòd nec ferro, nec igne dometur) hircino tamen rumpitur sanguine: & cum magnete lapide in tantum dissidet, vt iuxta positus ferrum non patiatur abstrahi, aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat atque auferat. Verùm nihil esset mirabilius magnete, si vis eius nō adeo nobis esset nota & explorata. Nam rationem cur ferrum ad se trahat, & acum nauticam sua vi tactam eatenus agitet, quoad illa directo Septentriones spectet, quis nobilium philosophorum non diligentissimè inuestigauit? quis autem adhuc comperit aut satis explicauit? Sed omnia excedit miracula Echneis pisciculus quem Latini vocant Remoram, cuius meminit Aristoteles lib. 2. De Historia animalium cap. 14. sed Plinius libr. 32. cap. 1. non solùm ab antiquis de eo prodita, sed etiam sibi suique temporis hominibus planè cognita & explorata tradens, ait eum semipedalem esse, limaci magnæ similem, adhærentemque nauigiis, licèt ea sint ingentia cursuque incitatissimo ferantur, eorum tamen ita frenare impetum, vt stare cogat, non labore vllo, nec renitendo, nec aliter quàm adhærendo. Fertur Actiaco bello tenuisse Prætoriā nauim Antonij properantis circumire, & exhortari suos, donec iret in aliam. Ideoque Cæsariana classis impetu maiore protinus venit. Tenuit etiam eius memoria Caij principis ab Astura Antium remigantis

Remora piscis.

quinquiremem quadringentorum remigum viribus propulsam, eiusque adhærens gubernaculo: feruntque Cæsarem peculiariter miratum quomodo adhærens tenuisset, nec idem polleret in nauigium receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modo quæ ratione carent, sed etiam homines mira edere & non cernentibus incredibilia cùm alij testificati sunt, tum haud dubium reliquit S. Augustinus multis certisque eius rei positis exemplis. Nouimus, inquit, lib. 14. de ciuitate Dei, cap. 23. hominum quorundam naturas multum cæteris dispares, & ipsa raritate mirabiles, quædam vt volunt de corpore suo facientium, quæ alij nullo modo possunt; & audita vix credunt. Sunt enim qui aures mouent, vel singulas, vel ambas simul. Sunt qui totam cęsariem, capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocántque cùm volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerunt, incredibiliter plurima & varia, paululum pręcordiis contrectatis, quod placuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab imò sine pædore vllo, ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte cantare videantur. Ipse sum expertus sudare hominẽ solere cũ vellet, notũ est quosdam flere cùm volũt, atq; vbertim lachrymas fundere. Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in parœcia Calamensis Ecclesiæ, qui quibuscunque volebat, ita se auferebat à sensibus, & iacebat simillimus mortuo, vt non solùm vellicantes & pungentes minimè sentiret, sed aliquando etiam igne vreretur admoto, sine vllo doloris sensu: nec in eo vllus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi Augustinus.

IAM

IAM verò Sphæram illam quam tradit Cicero primo libro Tusculanarum disputationum, & secundo libr. de Natura Deorum ab Archimede primùm, & deinde à Possidonio factam, omnes cœlestium orbiũ cõuersiones suis motibus clarissimè perfectissimeq; repræsentantem, quis humanum ac non potiùs diuinum aut dæmoniacũ inuentum & opus credidisset? Huc etiam referri potest quod Albertus capite tertio libri sui De moribus Animalium commemorat, duos in Germania natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus sinistrum, illius aperiebantur, tametsi clausa essent; idemque contingebat alteri puero illius fratri, versus latus eius dextrum, & hoc dicit vidisse multos, negatque id referri posse alio, quàm in proprietatem occultam quæ vtrique in eorum ortu indita est à cœlo: quanquam ego vereor ne illud non fuerit verum: aut si fuit, nõ puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse. *Sphæra Archimedis.*

SI igitur tam mira sunt naturæ opera, cur nõ sapiens recõditiori naturalium rerum cognitione vsuq; præditus similia facere posset? Atque hæc est Magia naturalis. Tales erant apud Persas Magi (ait Philo in libro, Quod omnis prob.sit liber) naturæ scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtutes cõtemplantur clariùs, & alios iisdem initiant mysteriis. Et in libro De specialibus legib. Veram, inquit, Magiam, hoc est, Perspectiuam scientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clariùs, vt honestam expetendamque, non plebeij solùm *Quales Magi Persarum.*

impositis, procul assidens, quieta impellens manu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se aduxit. Cumque Marcellus maximo exercitu terra marique Syracusas obsideret. Archimedes ad vrbis propugnationem, mirabiles terribilesque omnis generis machinas telaque huius Magiæ naturalis scientia adinuenit, quibus tantas hostium strages passim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreque perculsi, diceret se nõ contra homines, sed contra Deos pugnare. Quid dicam de stupendo illo Architæ Pythagorici commento? à quo plerique nobilium Græcorum tradunt & apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus Philosophus pro certo cõfirmat, simulachrum columbæ è ligno ratione quadam mechanica factũ, volasse, ita erat scilicet liberamentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum caput æneum, quod maxima spectantium admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boëtium, in epistola quadam siue à Cassiodoro, siue à Theodorico ad eum scripta, dicitur, huius artis vi, miracula fecisse, hoc est, vt metalla mugirenr, æneus anguis sibilaret aues simulatæ dulcissimè canerent, homines ærei in aëre buccinarentur. Verùm de his satis, illudque ratum & indubitatum sit, esse quandam Magiam naturalem, quam qui tenent (paucissimi autem benè tenẽt) possunt mira facere, quæ rude vulgus putat opera & auxilio dæmonum fieri: tum quia opera illa sunt insolita: tum quod secreta quadam ratione & aliis occulta fiant. Quamobrem plerique

Plutarchus in Marcello.

Colũba lignea volans.

Caput aneũ loquens.

Mira opera Boëtij.

que putant eiuſmodi homines habere conſortium cum dæmonibus, & non niſi eorum ope illa præſtare. Talem de ſe fuiſſe hominum opinionem, quodā loco ſcribit Galenus: & Boëtius lib. 1. de conſolatione, proſa quarta, queritur ſe, propter reconditioris Philoſophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectionem, tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuiſſe, accuſatum, & damnatum.

Naturalis Magia Salomonis. *3. Reg. 2.* MAGIAE autem naturalis, non humano ſtudio partæ, ſed à Deo vel Angelis bonis acceptæ, manifeſtum eſt argumentum perfectiſſima rerum omnium naturalium ſcientia diuinitus infuſſa Salomoni: per quam veriſimile eſt, eum mira effeciſſe, aut certè ſi voluiſſet facere potuiſſet. Ioſephus certè lib. octauo de Iudaicis antiquitatibus ait, Salomonem inſtituiſſe occulta quædam remedia ad pellendos morbos & fugādos dæmones. Incantationes, inquit, compoſuit quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit ſcriptos, quibus ita fugantur dæmones, vt deinceps nunquam reuerti audeant: atque id ſanationis genus etiam ſuo tempore apud Iudæos in vſu eſſe, & ſe vidiſſe Eleazarum Iudæum, præſente Veſpaſiano aliiſque Principibus, multos à dæmonibus vexatos, hac ratione liberaſſe. Modus curationis erat hic: admoto naribus dæmoniaci annullo, ſub cuius ſigillo incluſa erat ſpecies cuiuſdam radicis à Salomone indicatæ, ad eius olfactum, per naſum, contrahebatur dæmonium, & collapſo mox homine, adiurabatur dæmonium ne ampliùs rediret, Salomonis mentione facta, & incantationibus eius recitatis. Diſ-

cessus autem dæmonis ab hominis, illud erat indicium, quod iussu Eleazari egrediens, vas plenum aqua ibi positum, inuisibiliter euertebatur. Hæc ex Iosepho. Sed profectò illa ratio eiiciendi dæmonem, non ex Magia naturali, sed ex superstitiosa & Diaboli artificio composita proficiscebatur, nec eam credibile est institutã esse à Salomone, nisi fortè postquam is Dei gratiam perdidit, in cultũ idololatriæ prolapsus. *3.Reg.11* Iuuenis etiam Tobias, mirabilem vim eius piscis quem in Tigri ceperat, Angelo Raphaele docente, cognouit: nam sic Tobiæ dixit Raphael (vt legitur, cap. 7. illius libri) *Cordis eius particula, si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum, siue à viro, siue à muliere, ita vt vltra nõ accedat ad eos: fel autẽ eius, valet ad vngẽdos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur.* Simili remedio piscis, Gregorius Turonensis Episcopus cùm puer esset, diuinitus admonitus, patrẽ suum à grauissimo morbo liberauit.

NONNVNQVAM etiam Magiam naturalem discunt homines à dæmonibus. Sic enim Magos Pharaonis eam didicisse, certum est. Immò ferè, qui hanc Magiam tenent, cum sint homines minimè probi, & Philosophiæ aliarumque liberarum doctrinarum rudes, & imperiti, non dubium est quin vel ipsi eam artem à dæmonibus didicerint, vel ab his quibus eam dęmones tradiderũt. Vix enim vlli mortalium, aut certè paucissimis, nec nisi iis qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obseruatione vsi, talis Magia naturalis contingere potest.

CAPVT

quædam manifestant occultissima, & quæ ratione humana nota eis esse non poterant, veluti furta clam facta, thesauros alicubi reconditos, res quæ in remotissimis regionibus geruntur, quæ quisque olim, vel dixit, vel fecit, deniq; prædicunt quædam futura: hæc autem opera sunt mentis, & quidem sublimioris atque præstantioris, quàm est humana. Prætereà Magi cùm volunt mira illa facere, certis quibusdam vestibus induuntur, ducunt quasdam lineas, describunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per se nec vim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiendos: non igitur Magi opera illa faciunt per causas naturales.

AD HÆC, suprà omnis naturæ corporeæ potestatem est, illud quod nonnunquam faciunt Magi, vt ad eorum præsentiam, & fores & alia loca quæ clausa sunt, repentè pateфiant, interdum etiam se vel alios repentè ex hominum conspectu subducunt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum est: is enim cùm sisteretur in Prætorio ante Domitianum Imperatorem, repentè ex oculis omnium euanuisse dicitur. His accedit quod Magi non faciunt hæc, nisi pronunciando certas quasdam voces & verba, in quibus totam illi, vel maximam vim artis Magicæ ponunt, voces autem & verba, cùm ex se non habeant aliam vim quàm significandi, vel quodammodo afficiendi auditum, non possunt esse causa vt aliquid fiat, nisi dupliciter, vel ratione rerum, quæ illis verbis dicuntur, quæ res intellectæ

Quomodo voces possunt esse causa efficientes aliquarum rerum.

intellectæ ab audientibus, eos variæ afficiunt & mouent, præsertim adiuncta decenti conuenientiq; actionis & pronunciationis ratione, & hoc modo oratorum & concionatorum verba, mouere solent audientes, sed hic modus mouendi, nonnisi ad audientes, qui intelligunt, pertinere potest. Vel mouent verba, propter suauitatem modi, quo modulatè, & artificiosè cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt, qua ratione non solùm homines, sed etiam animalia vocibus musicis variæ affici, & permoueri cernimus: neutrum autem horum reperitur in vocibus Magorum, non igitur per illas voces, tanquam per causas naturales, illos suos effectus producunt. Iam verò, cum Magi ad faciendum quod volunt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, prostrationes corporum, & alia eiusdem generis, quis non liquido cernit hæc non posse referri ad naturam corpoream ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporeæ, & intelligenti, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt efficere non possunt, exhiberi?

POSTREMÒ, ne quis vel ambigendi, vel cauillandi reliquus sit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quod non solùm Magi miranda illa opera per seipsos faciunt, sed quasi quædam dictata tradentes aliis, eadem per illos perficiunt: quin etiam vsu venit quosdam planè ignorantes, an illa essent, vel à Dæmone tradita, vel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentes illis sibi dictatis, eisque vtentes,

mira etiam fecisse, quod apertè demonstrat, facultatem eiusmodi res perficiendi non esse naturalem. Non me fugit, Petrum Apponensem, Cardanum, maximè verò Pomponatium in libro de Incantationibus, eiusmodi opera Magorum exclusis dæmonibus, ad solas causas naturales conatos esse referre, sed frustra & infeliciter. Verùm eorum opinionem infrà explicabimus, & refellemus. Sciendum autem est, hanc nostram sententiam quam hîc docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platonicis fuisse probatam & literis traditam; hoc enim sensit Platinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pytagoreorum doctrina, imò ante hos omnes idem in Primandro, sensit & docuit Mercurius Trismegistus.

CAPVT V.

An spiritus illi quorum opera & auxilio Magi mira faciunt, sint boni, vel an mali.

VBSTANTIAS incorporeas quę fauent Magis, eosque iuuant, ad illa opera facienda, quæ non fiunt per causas naturales, sed excedunt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam vocabulo Dæmones appellamus, multis sanè firmis manifestisque argumentis ostendi & concludi potest. Primò, eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tanquam deos, sibique sacrificia fieri, hoc au-

tem est proprium dæmonium, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non potuerunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem Angeli, eiusmodi honores non solùm non optant, sed etiam vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quendam prohibuisse ne Ioannes ipsum adoraret, dixisseque: *Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum, &c. Deum adora.* Deinde Magi sunt homines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendum exitium aliis, hoc est, ad patrāda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiusmodi sceleribus abhorrent: Posthæc, Magi multa miscent mendacia multasque fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Præterea, Magi inuocando eos quorum abutuntur opera, minantur illis quędam impossibilia nisi venerint: & cùm venerunt, imperant illis, & cogunt ne inde discedant; hoc autem imperium non possunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magi habent societatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parere iussis Magorum, vel simulant dæmones se cogi à Magis, cùm tamen id voluntariè faciant, nec ab illis cogi queant, quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noster argumentatur, se non eiicere dæmones potestate Principis dæmonum, quia non potest Satanas Satanam eiicere, alioqui

Apoc. 19

Quomodo Magi Dæmonibus imperent.

Mat. 12. Luc. 11.

alioqui regnum eius diuideretur, nec diu stare posset, intelligendum est de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore eius quàm ex animo, vel de eiectione quæ proficiscitur ex odio demonis, & desiderio euertendi imperium quod habet in homines. His adde, quia vt bene, inquit Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica c. 7. vnde potuerunt Magi discere verba illa & cæremonias quibus dęmones aduocant, eosque vel loco, vel annulo, vel vasi, vel statuæ vel aliis rebus adesse cogunt. Vnde scire quibus sacrificiis, libamentis aut suffimentis dæmones auertantur & fugentur, vel oblectentur & alliciantur? & alij quidem dæmones aliis rebus, vnde, inquam homines hæc discere potuissent, nisi ab ipsis dæmonibus?

QVID quod non est credibile, hominē posse imperare Angelis bonis, eosque vel reluctantes cogere & compellere ad aliquid faciendum; quod tamen Magos facere disertissimis verbis declarauit Porphyrius Phylosophus in epistola ad Anebonum Ægyptium, quam Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica capite sexto scriptis suis inseruit, ex ea verò nonnulla quæ ad rem presentem maximè pertinent, hîc adscribam. Proponit autem in ea epistola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciunt Dæmones inuocando. Prima dubitatio est, Quonam modo Magi inuocant & obsecrāt dæmones tanquam superiores, & eisdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines esse iustos, ipsi autem à Magis iussi, multa

Dubitationes nonnullæ Porphirij de ijs quæ faciunt aut dicunt Magi inuocando Dæmones.

patrant iniqua, & flagitiosa. Tertia: Nolunt illi exaudire Magum, qui non multis diebus ante se abstinuerit à Venere, ipsi tamen iussu Magorum illiciunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: volunt Magum inuocaturum ipsos, ante ab esu carnium abstinere, cùm ipsi tamen nidore ac sanguine cæsarum animalium maximè oblectentur. Quinta; ei qui mortuum tetigit, ad operationes magicas accedere non licet, cùm tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta; Magi minantur Soli & Lunæ & Diis cælestibus, dicentes se concisuros cælum & arcana Isidis educturos, & Osiridos membra Typhoni tradituros, nisi Dij aduenìant & respondeant ipsis: absurdum tamen videtur, Deos quasi infantes, eiusmodi fictis minis & terroribus commoueri. Moueri autem eos istis minis, Cheremon sacer scriba testatur, & hæc esse illa inquit, quibus Dæmones maximè coguntur. Septima: preces autem & orationes, quibus vtuntur Magi inuocantes suos Deos, inanes & ridiculæ videntur, sic enim eos compellant; Tu, inquiunt, qui è limo emersisti, qui sedes in loco, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formam commutas, & in singulis Zodiaci signis commutaris. Atque his precationibus & adiurationibus aiunt Deum se hominis visui subiicere. Octaua; Quid sibi volunt verba illa barbara, & nihil planè significantia, quibus Magi vtuntur ad deos suos aduocandos? nam si ad verborum significationem Dij respiciunt, quacumque voce eadem res significetur, mouebuntur: non enim Dij sunt Ægyptij vel Scythæ; vel illis

linguis

linguis vtuntur, aut illas tantùm norunt. Nona: cùm Dæmones sint supra ordinem rerum sensibilium, quomodo possunt rebus sensibilibus vel allici, vel etiam cogi? quare aut Magorum malignitate hæc omnia sunt excogitata, qui nostras passiones Deo attribuere ausi sunt: aut aliter homines de Deo cogitant, quàm rei veritas habeat. Hæc in illa epistola Porphyrius. Iamblicus autē, quem Simplicius & alij ob magnam peritiam rerum diuinarum, cum incredibili studio & religione coniunctam, diuum prænominare solent, in libro, quem De Mysteriis Ægiptiorum scripsit, ad supradictas omnes Porphyrij dubitationes respōdere conatur: sed eiusmodi sūt omnia eius respōsa, vt mihi quidē videātur esse magis incredibilia & absurda, maioribúsq; implicata difficultatibus, quā illę ipsæ, quę ꝓpositę sūt dubitationes.

SED quæret aliquis, cur Dæmones non nisi sub certis quibusdam cæli constellationibus & non nisi certis quibusdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris, aut aliis signis adhibitis, aduocentur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere Dæmones varias ob causas. Primò vt inducant homines in eum errorem, vt credant esse aliquod numen & diuinitatem in stellis, easque pro Deo adorent & colant. Deinde, vt simulando per stellas multa maleficia, multaque incommoda & detrimenta inferri hominibus infament eas, & exosas reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cùm non nisi per causas naturales operentur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & *Notabilis dubitatio.*

præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, vt nonnunquam Dæmones secundùm incrementa Lunæ, maximè quosdam vexent, qui proptèrea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Euangelio. Matthæi cap. 4. & 13. cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimum, ideóque maximè subiiciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiam & vim commouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorum sensuum, hinc fit, vt Dæmones secundùm incrementa Lunæ, maximè perturbent phantasiam hominis, quia vident tunc cerebrum eius ad id esse magis præparatum. Porro Dæmones, sicut dixit beatus Augustinus 21. De ciuitate Dei, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus, carminibus aliisque cæremoniis, non tanquam animalia cibis, sed vt spiritus signis, ea ratione, vt hæc illis exhibentur in signum diuini honoris, cuius illi sunt cupidissimi. De hoc vide S. Thomam prima parte, quæst. 115. art. 5.

CAPVT VI.

Quæ opera admiranda possint facere Dæmones vel per seipsos, vel per Magos.

DVo sunt hîc ponenda ex sacris literis satis manifesta, vnum est, Dæmones per se ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan Deo

Iob. 1. & 2.

Deo interroganti vnde veniret, respondisse: *Circuiui terram & perambulaui eam*, & Dominus in Euangelio ait quendam spiritum nequam egressum ab homine quem tenebat, perambulasse per loca arida & inaquosa, & iterum assumptis alijs septem spiritibus nequioribus se, ad eundem illum hominem reuertisse: & Petrus admonet fideles vt sobrij sint & vigilent, quoniam aduersarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus est, dæmonē non solùm posse mouere seipsum, sed etiam alia corpora, ex vno loco in alium transferendo. Id quoque ex sacris literis certum est: Dæmones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia: sicut igitur Angeli naturali vi mouent orbes cælestes, sic Dæmones possunt mouere alia corpora: & sicut Angelus ille Prophetam Habacuch capillo capitis apprehensum, ex Iudæa, Babylonem vsque transportauit, indeque reportauit in Iudæam, ita posset Dæmon idem facere, quinimò id eum fecisse certum est: legimus enim diabolum Dominum nostrum tulisse in pinnaculum templi, & in mōtem excelsum. Nec hoc loco disputandum est, an talis virtus motiua dæmonis, sit distincta ab intellectu & voluntate eius: nam distinctam esse equidem arbitror, licèt plerique negēt. Verùm eius quæstionis tractatio aliena est huic loco. Nec definio nunc quanta sit virtus motiua dæmonis, vel quot corpora aut quanta mouere queat, & non amplius, id enim incognitum mortalibus puto: existimo tamen in dæmonibus superioribus maiorem esse hanc vim motiuam, infe-

Mat. 12.
Pet. 5.
Dā. 14.
Mat. 4.

rioribus verò minorem: sicut enim eorum naturæ sunt vel perfectiores vel imperfectiores, ita quoque eorum potentiæ sunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus est terminatæ speciei & definitæ naturæ & perfectionis, ideo nec potest esse vbique locorum, neque potest quantacunque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea sciendum est, duplicem esse dęmonum actionē, quę à Philosophis vocatur transiens, alteram immediatam, quæ immediatè proficiscitur à dæmone, & hæc est motus localis quo mouet corpora, nam sicut intelligentiæ non per aliqua media instrumenta, sed immediatè mouent orbes cœlestes, sic demones immediatè possunt mouere corpora secundùm locum. Altera eorum operatio trāsiens, est mediata, nempe quæ motionem localem ab ipsis factam consequitur: dæmones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando causas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producunt effectus, qui effectus immediatè quidem existunt ex causis naturalibus, mediatè verò à dæmonibus qui illas causas præsentes fecerunt, & materijs quæ ab illis aptæ sunt pati accommodarunt. His positis, quęnam opera mira dęmones possint facere, demonstremus.

Duplex actio dæmonum trāsiens.

PRINCIPIO, per motum localem multa possunt dæmones facere, quæ fidem excedere videantur, quorum nonnulla hîc subiiciam exempla. Primò possunt ignem ex superiore aëris parte demittere, quo multa consumant, & perdant: possunt etiam immittere vehementes, & turbulentos ventos, qui magna diruant ædificia,

Operæ quæ possunt Dæmones facere.

sicut

ſicut feciſſe legitur dæmon aduerſus Iob, *Cecidit* (inquit ſcriptura) *ignis de cælo & tactas oues pueróſque conſumpſit, & repentè ventus irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos, & mortui ſunt.* *Iob 1.*
Poteſt dæmon grauiſſimas tempeſtates & procellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo cõmouendo, vel per concitatiſſimos ventos. Poteſt terram magnis motibus concutere, vel immittendo vehementem aliquem ſpiritum in cauernas terræ, vel in illis incluſum vehementiſſime agitando. Sic fortaſsè fieri potuit, quod narrat Philoſtratus de duob. doliis, quæ vidit Appollonius apud Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebant; clauſa verò eadẽ cohibebant atque compeſcebant. Secundò poteſt transferre ex vno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quæuis alia corpora. Sic diabolus Chriſtum tulit in pinnacula templi, & in mõtem excelſum, & hiſtoria Eccleſiaſtica narrat, Simonem Magum à Dæmonibus per aëra euectum eſſe in cœlum. In hiſtoriis etiam Gentilium traditum eſt, nonnunquam viſos eſſe ſerpentes, dracones, & homines per aëra volantes, quinetiam Albertus tradit nonnunquam boues, ſeu vitulos pluiſſe; quod hac ratione factum eſſe exiſtimandum eſt. Tertiò poteſt dæmon ſubitò res præſentes è conſpectu hominum ſubtrahere, atque ita reddere inuiſibiles, ſicut Apollonius cũ eſſet in conſpectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omnium exceſſit, & niſi volumus fabulam fuiſſe id, quod de Gyge memorant Plato & Cicero, hac etiam ratione *Mat. 4.* *Plat in 2. de rep. Cic. li. 3. d. offic. 3*
C 5 dicemus

dicemus. Gygem cùm volebat, potuisse latere oculos præsentium & spectantium, idquefecisse, non vi & potestate eius annulli quem gestabat, vt illi tradunt, sed potiùs Dæmonum artificio.

Statuæ per se incedentes Quartò potest facere; vt statuæ, vel aliæ res inanimatæ ambulent, & incedant more hominum, Dæmone illas mouente, & motum moderante: sic factum est quod ex Philostrato suprà commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis, qui apud Iarcham præsente Apollonio, in conuiuio per se mouebantur, & more famulorum ministrantium mensis, & pocula, & fercula conuiuis suo loco & tempore præbebāt.

Statuæ loquētes more humano. Quintò: possunt facere, vt statuæ, arbores animalia loquantur more humano, qua ratione fieri potuit, quod narrat Valerius Maximus libr. 1. cap. vlt. de simulachro Iunonis Monetæ, quod Romani Veiis Roman transferre religionis ergo cupiebant. Cùm enim quidam militum per iocum interrogaret illud simulachrum, an Romā migrare vellet, velle se respondit: qua voce audita, lusus in admirationem & religionem versus est. Simulachrum etiam fortunæ muliebris, à matronis Romanis cum æde sua consecratum, bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his verbis: Ritè me matronæ vidistis, ritè me consecrastis. Et Caio Volumnio, & Seruio Sulpitio Coss. dicitur, bos humano sermone locutus, bello etiam Punico secundo, fertur Cneo Domicio; bouem dixisse: Caue tibi Roma. Hoc quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum Apollonius esset cum Gymnosophistis Æthiopum, quorum Princeps erat Trespecion, eius

tacito iussu, arborem vlmum humana voce Apollonium salutauisse. Nec putandum est vel leones, vel arbores, vel alias res inanimatas modo hominum loqui posse, sed Dæmonem esse qui sermones illos articulatos & humanis similes in aëre formet, iuxta, vel intra illa corpora: Sic Angelus qui occurrit Balaam ei mortem intentans, fecit vt eius Asina loqueretur: nam etiam videmus esse quosdam qui per organa vel alia instrumenta musica, tanto artificio modificare ac temperare possint statim quo illa pulsantur & resonant, vt voces & cantus hominum æmulari & reddere videantur. Sextò possunt facere vt animalia mirabili quadam ratione seipsa moueant, & quædam agant, quę sine intelligentia & ratione, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudenti minimè fieri posse videantur: tale est quod narrat Valerius lib. 1. cap. 8. quod est de Miraculis, de serpente illo Æsculapij, quem Romani quasi volẽtem & intelligẽtem, & quadam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa dantem, Epidauro Romam aduexerunt. Huius etiam generis est quod narrat Philostratus lib. 5. c. 15. de Leone quodam mansuetissimo, qui loro, veluti canis, in Ægypto per vrbes ducebatur, contrectantibus se non modo non nocens, sed etiam blandiens, qui ad genua Apollonij modo supplicantium hominum humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderant, Hic, inquit, leo me rogat vt vos doceam hominis animã illum habere: fuit enim hic quondã Amasis Ægypti rex, quæ simul atque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachryma

Num. 22.

Fabula Leonis, Apollonij.

chrymabilem rugitum edidit, tum dentibus infrendens, cùm plorare videretur, vbertim lachrymas fundebat. Hûc, inquit Apollonius Leonem, censeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandum: regem enim in regiam belluam conuersum, tanquam, egenum mendicare indignum iudico. Hæc ille, quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæmonum facta sunt, quò faciliùs error Pythagoricus de transmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera, hominibus persuaderetur. Septimò: quod in historiis Romanorum legitur, & à nobis supra est commemoratum, Claudiam mulierem Vestalem, quò suam pudicitiam probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, vt multi eam homines loco mouere non possent, Zona sua quo volebat, nullo labore traxisse: Et Tucciam item Vestalem, aquam Tiberi haustam, ad Capitolium vsque cribro tulisse, hæc inquam, facta sunt opera Dæmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, suspensam tenebat. Octauò: potest facere, vt subitò globus aliquis igneus vel flamma appareat, vel circum aliquem fulgeat, sicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuisse, & L. Martio in Hispania interemptis Scipionibus concionanti, & milites ad vltionem exhortanti, arsisse simili modo. Nonò: potest aquas fluminum dirimere & eas retro pellere, ita vt flumina retro fluere videantur: quod Plinius suo tempore accidisse scribit, lib. 2. cap. 203. his verbis: Amnes retro fluere, & nostra vidit ætas Neronis Principis annis supremis, sicut in rebus eius

Omnes retro fluentes.

retuli

retulimus. Decimò: poteſt Dæmon varia corpora variè formata aſſumere, eaque mouere, ita vt homo, vel Angelus, vel leo, aut aliud quoduis animal videatur, idque facit vel ad exterrendos, vel ad decipiendos homines. Legimus enim B. Antonio Dæmones in variis animalium formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eum perterrefaciendum, & à ſancto propoſito remouendum apparuiſſe. Sic accipiendum eſt, quod ſcribit Valerius Maximus lib.1.cap.8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus cum acie Tuſculanorum; Caſtorem & Pollucem Romanarum partium propugnatores, viſos hoſtiles copias pœnitus fudiſſe: & Publ. Vatinio noctù vrbem petenti, obuios eſſe factos duos iuuenes, excellenti formâ, albis equis inſidentes, nunciantes illo ipſo die Perſen regem à Paulo fuiſſe captum: quod ita eueniſſe poſteà compertum eſt. Vndecimò: poteſt Dæmon repræſentare varias figuras cuiuſlibet rei, vel auri, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum. Nam ſicut fictores ſculptoreſuè ex materiis ſibi ſubiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales, vt verę ac naturales videantur, ſicut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, adeò perfectè naturales vuas reddentibus vt eas ab auibus appetitas eſſe dicatur. Sic Dæmon ex aëre condenſato, vel alia quauis materia cuiuſlibet rei figuram effingere poteſt: cuius rei ſuprà ex Philoſtrato exemplum poſuimus, lamiæ cuiuſdam, quæ Menippo quem decipere volebat, maximas opes, prætioſa ornamenta, magnā copiam vini & epularum oſtentabat, quæ Apollonius

Plinius lib.35. cap.10.

pollonius ostendit esse tantùm inania simulachra, & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: possunt concitare & cõturbare humores, vel spiritus qui sunt in corpore humano, disiungere etiam atque distrahere partium compages & connexiones, qua re grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus efficiunt; sicut in iis qui à Dæmonibus torquentur, cernere licet. Decimotertio: possunt etiam spiritus animales, qui interiorum sensuum functionibus peragendis inseruiunt, ita mouere & conformare, vt res quasdam vel præteritas, vel præsentes, vel futuras repræsentent: possunt etiam eosdem spiritus, quibus insunt species rerum sensibilium, extrinsecus per sensus exteriores impressæ, vsque ad ipsos sensus exteriores deuoluere, ita vt etiam qui vigilant, videantur sibi aliquid videre, & audire, facere quod reuera non est: hoc enim videmus accidere phreneticis, quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquarto: possunt dormientiũ phantasmata mouere & conformare ad repræsentandum aliqua futura quæ dæmones cognoscunt esse futura, vt ita decipiant homines fidem habentes somniis, & ex ipsis actiones humanas vel suas vel aliorum cognoscere & dirigere velint: atque hinc quidem ortum duxit diuinatio per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dæmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurum & Aruspicum disciplina, per volatum

latum vel garritum auium diuinans, vel per inspectionem extorũ animalium cæsorum, vel per electionem sortium:eiusmodi enim rebus Dæmõ se ingerit & immiscet, quoniam mentes hominũ superstitionibus imbuat,& variis error.implicet. Nã quod in Romanis historiis traditur,in Victimæ opimæ quã Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentũ cor,& in aliis vel iecur,vel principem aliam partem corporis non esse repertam, non alia ratione quàm Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendum est. Decimoquinto: possunt Dæmones sensus exteriores immutare& seducere dupliciter,Primò extrinsecus, obiiciendo sensibus varia sensibilia non vera, hoc est, non talia qualia videntur, sed solas eorũ imagines & simulachra; vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorum commotione etiam sensus exteriores variè afficiuntur & turbantur, vt non rectè iudicent de suis obiectis; id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosextò: possunt varias passiones vel amoris vel odij, vel timoris vehementer excitare in homine, idque facere dupliciter; vel obiiciendo species rerum, quæ ad tales passiones excitandas plurimum valent; vel interius mouendo phantasmata ad similes res repræsentandas, vel agitando & accendendo humores qui sunt harum passionum materia, nimirum vel sanguinem, vel atram aut flauam bilem. Atque hæc sunt, & alia horum similia, quæ Dæmones per motum localem facere possunt, & interdum quidem faciunt:neque enim quęcumque possunt facere,licèt eis facere, sed quantum eis per diui-

nam prouidentiam per missum est. Habent enim potentiam à Deo restrictam & quasi ligatam, quam eis interdum laxare solet Deus, vel ad exercendos bonos, vt aduersus Iob; vel ad puniendos malos vt aduersus Achab & Prophetas eius. Sicut enim Dæmones, permissu Dei, ingressi in porcos, præcipitarunt eos in mare: sic homines in omnia malorum tam culpæ quàm pœnæ genera deturbarent, si eis Deus quantam vellent potentiæ ac malitiæ suæ exercendæ potestatem faceret.

Iob 1. & 2. .Reg. 22. sup. 18.

PER alteram porro actionem Dæmonum, quæ non est motus localis eorum, sed eum consequitur, hoc est, per actiones causarum naturalium, quas Dæmones inuicem applicarunt & temperarunt, mira quoque Dæmones possunt efficere. Sunt enim singulares quædam virtutes occultæ & ignotæ hominibus, sunt, inquam, in certis quibusdam aquis, terris, succis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipso hominis corpore mirabilium ac penè incredibilium operum effectrices: quarum rerum exempla, supra tractando tertiam quæstionem, nonnulla posuimus, sed plurima reperiuntur apud Solinum, Plinium, & Albertum, in lib. de Mineralibus, & Animalibus. Hæ virtutes quibus in rebus naturalibus insint, vbi locorum lateant, quibus cum rebus componi & misceri ac temperari debeant, quo tempore tempestiuè & opportunè ad operandum adhiberi oporteat, notissimum est Dæmonibus; quas etiam vndecumque & quocumque voluerint, maxima facilitate, celeritateque clàm homines transferre possunt. Huiusmodi autem effectus, quatuor ob causas sunt hominibus admodum

mirabi

mirabiles. Primò,quia sunt noui,& inusitati. Secundò, quia modus quo Dæmon illos molitur, est occultus & inuisibilis. Tertiò quia sicut homines variè temperando & accommodando res naturales possunt aliquos effectus producere, quos nonnunquam per se causæ naturales produxissent:sicut patet in arborum insitionibus,in distillationibus aquarum, ciborum & condimentorum confectionibus, & in medicamentorum compositionibus:sic Dæmones, effectus aliquos singulares, per causas naturales possunt producere, quos ipsæ per se nunquam produxissent. Quartò quia vt inquit S. Thomas 3. lib. aduersus Gentes, c.103. & prima parte, quæst.110.art. 2. ad 3. cùm Angeli vel Dæmones adhibent causas naturales ad effectus aliquos procreandos, vtuntur eis tanquam instrumentis,non secus quã medicus vtitur herbis ad sanandum. Ex instrumento autem procedit effectus,non tantum virtuti eius respondens, sed etiam ea superior, & præstantior, nempe respondens virtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud instrumentum, quemadmodum securis non solùm secat, sed etiam facit lectum vel mensam, vel hominis statuam, vt est instrumentum hominis ex arte operantis:& calor naturalis qui est in semine, vel in animali, non solùm calefacit, rarefacit,aut segregat, sed etiam generat sanguinem carnes, & ossa, in virtute animæ vel animalis cuius est instrumentum. Sic etiam causæ naturales interdũ producunt effectus pręstantiores suis ipsarum virtutibus, ex eo quod sunt instrumenta Angelorum vel Dæmonum à quibus

mouentur, & reguntur. Posset igitur Dæmon plurimos morbos arte medicinæ quam homines callent incurabiles, magna celeritate ac facilitate sanare: tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abstrusorum causas, & affectiones, tum quia scit omnia genera remediorum, & idoneam eorum applicationem, sed non omnes tamen posset sanare: quia sunt morbi aliqui simpliciter incurabiles.

CAPVT VII.

Quas res Dæmon nec per Magos, nec per seipsum possit efficere.

PER motum localem, qui est immediata eius operatio transiens, multa non potest facere Dæmon. Primò enim, vt inquit S. Thomas in Quæstionibus de Potentia, q. 16. quæ est de Dæmonibus, art. 10. nō potest destruere aut subuertere ipsum vniuersum, sunt enim Dæmones partes vniuersi, pars autem non habet vim atque potestatem in totum cuius est pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. *Non subiecit Deus Angelis orbē terræ.* Nec possunt peruertere ordinem vniuersi, cū auctore Aristotele, bonū veniuersi sit ordo. Non possunt item perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit. Non possunt sistere cęlum vel motum eius in contrarias partes agere. Non possunt elementum aliquod ex vno loco in alium

transferre.

transferre. Non possunt facere vt detur vacuum, cùm vacuum tollat coniunctionem, connexionem atque subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio atque gubernatio consistit. Dixi non posse Dæmonem eiusmodi res facere, vel simpliciter, vel secundùm potentiam ordinariam ei à Deo concessam & quã ei concedi poscit æquissima diuinę prouidentię ratio. Et cùm Dæmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem. alij verò minorem, non possunt quantumlibet corpus, quantalibet velocitate mouere, nedum in instanti. Non possunt facere vt duo corpora sint simul in eodem loco, vel vnum corpus, in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimẽsiones alterius. Nec potest Dæmon distans à corpore, illud mouere secundùm locum: quia mouens & mobile debent esse simul: alioqui posset mouere per vacuum, & per quantamcunq; distantiam. Non potest transferre corpus de extremo ad extremum, & non per medium.

MVLTA quoque suntquę per alteram actionem Dæmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à Dæmonibus effici. Non enim potest Dæmon immediatè producere vllam formam substantialem vel accidentalem, cùm enim sit incorporeus, non potest immediatè alterare materiam corpoream, vnde formæ naturales educuntur. Secundò, non potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam, qualem Deus solus habet, tum quia nec motus localis

Dæmonis, nec operatio quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertiò, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quartò, nec per quálibet causam vel instrumentum potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinam, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumenta quodcunque voluerit opus perficere: atque hoc est quod Augustinus compluribus locis docet, nec Dæmones nec Angelos esse creatores rerum, nec posse transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum illis obedire. Quintò, nō possunt Dæmones producere formas substantiales non præuiis alterationibus & præmissis dispositionibus. Sextò, nec possent eas in instanti, aut quantùmlibet paruo tempore producere. Septimò, non possunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliam transmutare, etiam adhibendo causas naturales. Octauò, nō possunt animalia perfecta sine semine producere quare si visi sunt vnquā vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandum sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Dæmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantùm imagines & simulachra cernentium oculos fallentia. Nonò, nec potest animal producere subitò secūdùm perfectam magnitudinem & virtutem eius: denique quod superat vires agētium naturalium, quodque naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo se extendit;

tendit;

tendit, id fieri à Dæmone nequaquam poteſt. Decimò, non poteſt peruertere atque immutare ordinem qui eſt inter formas & diſpoſitiones rerum naturalium; vt poſſit poſteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis mediis. Vndecimò, non poteſt mortuos, ad vitam reuocare propter cauſam ſupradictam. Duodecimò, non poteſt impedire ne agens naturale habens omnia requiſita ad agendum, non agat. Diſputari poſſet hoc loco an vlla res naturalis habere poſſit vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobiæ, cap. 6. & 8. de iecore cuiuſdam piſcis cuius fumo fugabantur Dæmones in perpetuum, & de melodia Dauidis qua expellebatur ſpiritus malus à Saule Vide 1. Reg. cap. 16. & 4. Regum, cap. 3. Lyranũ & Burgenſem ſuper primum Regum, cap. 16. & ibidem Toſtatum quæſt. 40. Vide Ioſephũ octauo Antiquitatũ de radice Salomonis, cuius odoratu Dæmõ exibat per nares eius hominis quem tenebat. Verum hac de re noſtram lector diſputationem & ſententiam reperiet in libro. 4. noſtrorum commentariorum in Danielem in quo eam quęſtionem tractamus explanantes illa verba quæ ſunt in Cantico trium puerorum: *Benedicite cete & omnia quæ mouentur in aquis, Domino.*

* * *

CAPVT VIII.

An opera Magorum sint vera miracula, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoscatur.

ADMIRANDA Magorum opera non solùm Ethnici, sed etiam nostri Theologi interdum vocant miracula, vel quia verorum miraculorũ sunt simillima, vel estimatione hominũ, quod ea ipsi nec facere, nec quẽadmodum facta sint intelligere possunt, non naturæ, sed diuinitatis opera existimantium. Et sanè nonnulla faciunt Magi in speciem non dissimilia eorum quæ faciunt Sancti: namque Magi Pharaonis similiter vt Moses, & virgas suas verterunt in serpentes, & aquam mutarunt in sanguinem, & magnam ranarum vim subitò produxerunt. Sanant interdum Magi ægrotos, & Dæmones ex corporibus hominum eiiciunt. Nec tamen hæc operum similitudo facit vt Magorum opera vera sint miracula, alioquin miraculum non esset idoneũ declarandæ probandæque Deitatis atque veritatis argumentũ, quare ratio fidei & doctrinæ Christianæ, quæ miraculis tanquam veris diuinæ potentiæ sigillis obsignatur, & quasi quibusdam fulcris quodammodo sustinetur, omnino periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiusmodi Magorum facta non sint miracula, & quibus rebus differant, quibusvè notis atque insignibus à veris miraculis internoscantur.

Exod. 7.

TRIPLI

TRIPLICITER igitur poteſt intelligi aliquid eſſe miraculum. Primò ſimpliciter & abſolutè, nempe comparatione cuiuſlibet naturæ: hac ſignificatione, nullum planè eſt miraculum: nihil enim eſt, quod diuinæ potentiæ & ſapientiæ comparatione, miraculum dici queat. Nam miraculum alicui dicitur, quod eius & facultatem & intelligentiam excedit: Deus autem nihil eſt quod admirari poſſit, quippe cum & cauſas omnium quæ fiunt, optimè nouerit, & ipſe princeps cauſa ſit efficiendi omnia. Nam qui per ludum & iocum (vt eſt in Prouerbiis Salomonis) ex nihilo mundum condidit, quid ei magnum, nedum miraculum eſſe queat? cùm vt eſt apud Eſaiam cap. 40. & in libro Sapientiæ, capit. 9. Omnes gentes totuſq; terrarum orbis apud ipſum ſit tanquam gutta roris antelucani, & quaſi puluis, & tanquam inane, & nihil. Deinde poteſt appellari miraculum reſpectu hominum, qui quæ ſunt ipſis inuſitata, & quorum cauſas ignorant, quoniã ea maximè admirantur, dicunt miracula: qua ratione non modo Dæmonum, & Magorum, ſed etiam ſapientum hominum inuẽta quædam noua, & artificioſa opera, qualia fuerunt illa Architæ, & Archimedis, quæ ſupra commemorauimus, miracula nominantur. Sed verè ac propriè miraculum dicitur, opus quod ideo verè ac meritò mirandum eſt, quia omnis naturæ creatæ vim atque poteſtatem excedit. Hoc autẽ multis modis poteſt euenire: namq; exceſſus naturæ creatæ, vel eſt in eo quod fit, quale nullo modo natura poteſt facere, cuiuſmodi eſt, vt duo corpora ſimul ſint in eodem loco, & ſic permeent,

Quid ſit miraculum.

Prou. 8.

Tres gradus vero rum miraculorum.

vel vt corpus humanum euadat immortale, impassibile, & gloriosum: atque hæc tenent primum locum, & gradum in miraculis. Vel excessus est nō in eo quod fit, sed in eo vel ex quo vel in quo res fit: potest enim natura producere aurum vel arborem, sed non ex nihilo: potest dare vitam, sed non mortuo, potest item facultatem videndi largiri, sed non nato cæco: & hæc secundum locum in miraculis tenent. Vel excessus nec est in eo quod fit, nec in eo ex quo, aut in quo fit, sed vel in modo, vel in ordine, vel in alia quapiam circunstantia, aliisve rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud fit: Exempli causa, potest medicus sanare ægrotum, verùm non subitò, nec absque medicina: potest Magus vel Dæmon, vel etiam natura ex ligno producere serpentem, verum non immediatè: atque hic est infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obscurè dicta sint, quare quò melius intelligantur, latius explicabuntur. Dæmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis, quæ in scripturis & historiis Ecclesiasticis, à seruis Dei facta legimus, his quinque modis, Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorum qui faciunt, Diuersitate factorum, Modo faciendi, & Fine cuius gratia fiunt vera miracula, cùm (vt supra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent, solius Dei potestate possunt effici: nam quamuis per Angelos vel seruos Dei fieri videantur, illi tamen non agunt virtute sua, sed Dei cuius sunt administri & tanquam instrumēta. Magi autem opera sua faciunt, vel virtute

Quinque differentiæ verorum miraculorum à falsis & simulatis.

quarundam

quarundam rerum naturalium quibus vtuntur occultè, vel opera Dæmonum, qui clam Magis auxiliantur. Vera miracula licèt interdum faciant etiam homines mali, rarò tamen, nec nisi ad confirmationem veritatis, & diuinæ virtutis declarationem: ferè autem magi homines sunt flagitiosi & malefici, quos proinde diuinis humanisque legibus consulere & adire prohibemur. Quæ faciunt Magi, vel sunt tantùm phantastica & simulata, & ideo nec diuturna, vel sunt perniciosa, vel inutilia. vera autem miracula, sunt opera solida & vera, vtilissima hominibus, & non nisi magna aliqua necessitate & vtilitate facta. Magi, opera sua faciunt vel per causas naturales, vel ope Dæmonum, vtuntur multis præstigijs, mendaciis, ludificationibus hominum, figuris, characteribus, verbis, vel nihil, vel absurda significantibus, aliisque superstitiosis cæremoniis, miscentq. sacra profanis: namque nonnulla verba sacra quæ vsurpant, adiunctis superstitionibus fœdant & contaminant. Docent enim ea dici debere sub certo quodam constellationum situ, certoque loco & tempore, toties signo crucis facto, tot candelis accensis adhibitis, vel filis, aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel virgines tantùm tetigerint: adhibent etiam quædam, quæ nihil prorsus ad effectum producendum pertinent, sed ridiculam habent vanitatem, dicunt enim oportere tali hora & toties, & tali aqua lauare faciem: radere capillos, hac, vel illa veste indui. Sed quod impietatis plenissimum est, sanguinem ex humano corpore mittunt, eoq. libamina quædam consecrant, nomina quorundam

dæmonum vſurpant, quibuſdam animalibus familiariter vtuntur,& cum eis colloquuntur, Dæmonibus ſacrificant,nomen & fidem Chriſti abiurant, prohibent homines ſignare ſe ſigno crucis,& alia faciunt partim ſuperſtitioſa,partim ridicula,partim penitus execranda.Nihil tale Sancti faciunt edendis miraculis, ſed vel interiore vel etiam exteriori ſupplicatione & inuocatione diuinæ virtutis,vel facto ſigno crucis, vel aliquibus verbis ſacris recitatis,miracula operantur.Ad extremum, cur vel Dæmones, vel magi faciant illa ſua miracula, non eſt obſcurum, nimirum, vel lucri, vel glorię & honoris cupiditate, ſibi diuinum nomen & cultum aucupantes, vel vt veritatem peruertant & falſitatem hominibus perſuadeant,vel ad patrãda maleficia, Veluti furta,adulteria,homicidia.Sancti autem faciunt miracula,non ſua cauſa,cùm & diuitias contemnãt, & honores fugiant, ſed vt Deum honorent, Eccleſiam ædificent,hominesque nõ ſolùm corpore,ſed multò etiam magis animo iuuent.Qui igi-igitur ſanè mẽtis eſt, & ſtudioſus veritatis amatorque virtutis,non erit ei difficilè vera miracula à falſis diſcernere:qui autem flagitiosè viuit,& Chriſti doctrinam odit,nec ſtudio veritatis, ſed vanæ curioſitatis cupiditate miracula quærit; is iuſto Dei iudicio permittitur,vt quia veritati cõſentire & acquieſcere noluit, circumueniatur mendaciis& falſis miraculis perſuaſus, peruerſam doctrinam falſaque dogmata, piis veriſque repudiatis, amplectatur. Hoc eſt enim quod docuit Beatus Paulus in 2.Epiſt.ad Theſſ. c. 2. præmonens venturum Satanam vel Antichriſtum in omni

omni virtute, in signis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis, non quidem omnibus, sed iis qui charitatem veritatis non receperũt, vt salui fierent, his.n.mittet Deus operationem erroris vt credant mendacio, & iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.

CAPVT IX.

Quotuplex sit Magia.

ARIAS Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus vel damnandã execrandamq́; existimemus, & nẽ hoc institutæ tractationi desit, vel tantum indicare conuenit. Ac primò, quã alij Magiæ varietatem tradiderint, ostẽdamus. Plinius lib.30.capit. 2. complures Magiæ species ab Osthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque ait, & ex aqua, & ex sphæris, & ex aëre, & stellis, & lucernis ac peluibus, securibusque & multis aliis modis, diuina promittit: præterea vmbram, inferorumque colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro suo de Mysteriis Ægyptiorum, Proclus in libro de Sacrificio & Magiæ, & Porphyrius in libro de Sacrificiis duplicem faciunt Magiam, sicut etiã ex Porphyrij doctrina refert beatus Augustinus lib.10. de Ciuitate Dei, cap.9. Alteram vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem qua certis quibusdam hostiis & sacrificiis, munditia quadam animæ & corporis aliisque sacris *Variæ species Magiæ.*

cære

cęremoniis, bonos ac beneficos Dæmones inuocant, quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ ſupradicti ſcriptores miris laudibus in cœlum efferunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & conſulit,& per eos reſponſa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia à planctu, quo circa mortuorum ſepulchra eorum animæ ex inferis euocantur:Necromantia verò, quia ſit diuinatio ex mortuis euocatis petita. Suidas autem diſtinguit Magiam,quam ait Perſarum eſſe inuentum, in Goëtiam, Magiam propriè dictam, & Pharmatiam. Magia,inquit,eſt inuocatio Dęmonum, ſcilicet beneficorũ ad aliquod bonum cõficiendum,cuiuſmodi Apollonij Tyanei prædictiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum,ſic enim dicta eſt à planctu qui fit circa ſepulchrum, Pharmatia verò fit,cum aliquid porrigitur alicui ſumendum ore, quod mortem ei ſit allaturum, vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo ſit effecturum, certis incãtamentis præparatum, Hæc Suidas.

NOBIS autem omnes Magiæ ſpecies hac ratione & ordine diſtinguit poſſe videntur. Magia, alia eſt Naturalis, quæ per res naturales ſingulari quorundam hominum artificio adhibitas mira facit; Altera eſt non naturalis, quæ Dæmonum inuocatione & ope vtitur ad operandum Hæc in Treurgiam & Goëtiam & Necromãtiam de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam ſi quæ ſunt aliæ, ad has ſpecies commodè

reuocan

reuocantur. Illa quam naturalem diximus, partim est physica, cuius nomine medicinā etiam complectimur, quæ circa occultas rerum naturalium virtutes, rerum mirabilium effectrices, versatur: partim est Mathematica, cuius excellenti peritia, quàm mira fecerint Architas & archimedes, supra commemorauimus. Rursus Magia tam naturalis, quàm non naturalis, bipartito diuiditur: altera enim habet veros & naturales effectus altera simulatos tantùm; nec tales reuera quales videntur; hanc vno vocabulo Præstigiatricem appellamus, sui enim præstigiis adeo præstringit & eludit sensus humanos, vt faciat videre quæ non sunt, & non videre quæ sunt idque, vel interuentu & adminiculo Dæmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, videtur farinam spuere: qui vinum bibit, per frontem aut iugulum id reiicere, videntur gladij vorari; ingens vis euomi acuum minorum, & zonularum, quarum rerum circulatores miri sunt artifices. Hęc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumque partium corporis incredibili agilitate, & motione, defixum in res obtutum spectātium frustratur, hæc collyriis, suffumigationibus, alligationibus, potionibusque sensus interiores & exteriores ita perturbat, vt secus quàm reuera est iudicent de sensibilibus exterioribus. Vtitur etiā illa prior laminibus, annulis, imaginibus, speculis vario situ varioq; modo positis & trāspositis.

MAGIÆ porrò Naturali, quidā duas alias species adiungunt, alteram vocant Astronomicam,

micam, alteram Cabalisticam, quæ an sint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid solidi habeant & præstent, nunc paucis diiudicandum est. Astronomicam appellant, quæ certas quasdam imagines & figuras, annullos, sigilla, statuas & alia quædam horum similia fabricantur, in quibus, eius cultores & defensores affirmant, cœlestium corporum virtutes & influxus recipi, receptosque miros effectus præstare. Sed hæc vana sunt, nec modo à christiana veritate & pietate, sed etiam à philosophica ratione & disciplina lōgè remota. Virtus enim cœlestis per se vniuersalis est indeterminata ad hunc vel alium quemlibet effectum producendum, determinatur autem per causas naturales particulares: Illæ autem imagines & figuræ astronomicæ, non sunt causæ naturales, nec habent vim, aut efficiendi quippiam, aut præparandi materiam ad hunc vel illum effectum recipiendum. Deinde cœlum naturaliter operatur, illæ aut imagines sunt ingenio & artificio hominum inuentæ, & pro eorum arbitrio ad hibitæ, non igitur per illas, virtus cœlestis modificari aut determinari potest. Posteà, lignum quocunque modo figuretur, nō potest in se recipere immediatè formam equi vel leonis: nec vitrum aut aurum formam plantæ: multò igitur minus huiusmodi materiæ, propterea quod ab ipsis Astronomis variè figurentur, idoneę, habilesque reddentur ad certas quasdam virtutes syderum recipiendas, & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhæc, quæ est naturalis conuenientia illarum Astronomicarum imaginum cum cœlo?

Contra Magiā Astronomicam.

neque

neque enim est vel secũdùm figuram, vel secundùm naturam, vel motum vel qualitates, quomodo igitur res naturales sine ipsis figuris non sunt idoneæ ad diuinos illos syderum influxus accipiendos, signatæ autem & adornatæ istis imaginibus, statim fiũt idoneę? His accedit, quod insignia visu effectuque sydera, si Mathematicis demõstrationibus credimus, ampliora sũt quàm vniuersa terra, quomodo igitur influxus illorum ad vnam imagunculam astronomicam restringitur, vt non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab huiusmodi Magia Astronomica proficiscitur, & si quis fortè cernitur aliquando, is non earum imaginum aut syderum potentia, sed occulta dæmonũ opera, quò eiusmodi fraudibus mortales circumueniant, proficiscitur.

CAPVT X.

De Magia Cabalistica.

SED venio ad Cabalisticam, quam Philosophi quidam Iudęorum, & de nostris nonnulli vanitatis magis quã veritatis studiosi, & res curiosas atque inauditas quàm veras & solidas discendi auidiores, affirmãt scientiam esse Mosi primùm à Deo in monte Syna traditam, deinde non quidem literarum monumẽtis, sed ore tenus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionem & receptionem, posteris traditam, adhuc fuisse conserua

conſeruatam, ideoque dictam eſſe cabala, quod verbum Hebraicè idem ſonat quod Latinè recipio, nimirum eam doctrinam poſteriores à prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaque cuſtodiebant: qua etiam ratione ferunt veteres, diſciplinam Pythagoricam multis ſæculis eſſe conſeruatam. Completitur autem hæc Magia Cabaliſtica vniuerſam Philoſophiã, diuinam & humanam, necnon & naturalem: omniumque rerum doctrinam myſticè ac ſymbolycè continet, non eam, more aliarum humanarum diſciplinarum, rationibus & argumentis diſputationibusque tractans, ſed numeris, figuris, ac Symbolis: itaque in ea ſingulæ, literæ, figuræ, nomina, elementa, apices, lineæ, puncta, accentus, ſpiritus, & ſi quid aliud eſt minutius, profundiſſimam quandam & abditiſſimam ingentium rerum ſignificatricem doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, eum nihil non pollere aiunt, omnia ſcire & præſcire, naturæ

Exod.4. imperare, cunctaſque res ei obedire, hac Moſen

& ſeq. prodigia illa feciſſe in Ægipto, & in deſerto, hac

Gen.2. Ioſue, Eliam, Elizeum, Iſaiam, Danielem, Samuelem tot tantaque feciſſe miracula. Dicunt enim, nomina quæ Deus per Adamum cunctis rebus ſecundùm ſuas cuiuſq; rei proprietates impoſuit fuiſſe Hebraica, quibus rerum omnium ſubſtantiæ, qualitates & proprietates exprimantur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, cõfeſtim res omnes ſe illi ſubiiciunt, & eius obſequio ſe totas addicunt. Huius amentiæ expers nõ fuit Vviclef, qui vt memorat Thomas Vvaldenſis in opere ſuo de Sacramentalibus, dixit, in ſtatu in no

tu innocentiæ Adam imposuisse nomina animalibus secundùm naturales eorum proprietates, quibus nominibus appellata ab homine, statim ei obediuissent, eiusque omnia iussa fecissent:& huius rei reliquias remanere in exorcistis, & incantatoribus,& ad id magnam vim habere voces Hebræas. Cuius sententiæ doctam copiosamque refutationem lege apud ipsum Vvaldensem.

Refellitur Cabalistica ars.

VERVM adeò est inerudita, insulsa, & ridicula hæc Cabalistarũ opinio,vt nihil æquè mirum sit quàm vlli hominum sanæ mẽtis aliquando eam probari, & persuaderi potuisse, sed ita est profectò,sunt ingeniorum similiter vt hominum monstra quædam, & portenta è quibus eiusmodi opinionum commenta & deliramenta proficiscuntur. Principiò, nonne incredibile est, Solem & Lunam, & cætera astra,elementa item & stirpes cùm ratione careant, diuinam illam vim quæ latet in vocibus Hebræis sentire, eaque sic affici & permoueri; vt homini pro eius arbitrio pareant? Sed esto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales,vel certè animantes aut homines;num ideò eiusmodi nominum appellatione eas continuò moueri necesse est?Si quis mihi proponeret nomen, totam meam substantiam omnesque proprietates perfectissimè declarans, num eo nomine appellatus ab illo, cogerer eius imperio obsequi,& quæcunque ille vellet,facere? Si reconditissimam illam vim & efficaciam vocum Hebræarum quam iactãt Cabalistæ, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi quia illa eadem ante sunt initiati, quomodo eam agnoscent & sentient bruta, cæteraque non ratione modo

ſed etiam ſenſu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus Hebreæ linguæ, quam omnium vetuſtiſſimam & primam ferunt, cum certè cõſtet alios eſſe characteres Hebræos qui nunc extant, quàm qui olim fuerant ante captiuitatem Babylonicam? quod Beatus Hieronymus in Prologo Galeato affirmare ſcribit. Certũ, inquit, eſt, Eſdram poſt captam Hieroſolymam, & reſtaurationem templi ſub Zorobabele, alias literas reperiſſe, quibus nunc vtimur, cùm ad illud vſque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. Nec verum eſt, in lingua Hebræa reperiri voces quæ omnium rerum naturas, infimaſque differentias & proprietates exprimant, nec in declarãdis rebus vberior eſt aut ſignificatior Hebræa lingua quàm Græca vel Latina: nec vllum eſt nomen in vlla lingua, quod ſimul alicuius rei & ſubſtantiam & differentias atque proprietates tam genericas quàm ſpecificas atque indiuiduales aperiat: nec in vocibus Hebræis per ſe ſumptis, plura maioraye latent myſteria, quàm vel in Græcis vel in Latinis. Legimus in ſcriptura, quomodò Moyſes & Aarõ per virgam eis à Deo traditam plurima maximáque fecerint prodigia. Legimus Ioſue retinuiſſe curſum Solis & Lunæ, cùm dixiſſet: *Sol contra* *Ioſuæ 10.* *Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Aialon; Stetitq; Sol in medio Cæli, & non feſtinauit occumbere ſpatio vnius diei. Nec fuit antea & poſtea tam longa dies, obediente Domino voci hominis & pugnante pro Iſraël.* Narrantur etiam Samuelis, Eliæ, Eliſæi & Danielis miracula, nec tamen vſquam de iſtis Cabaliſticis myſteriis vlla mentio

 aut

aut verbum fit, si tanta est Cabalisticæ Magiæ vis, & potestas, vt cælis imperet, Solem sistere aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, totamque naturam commutet, & sibi ad nutum obedire faciat, cur isti sapientes Cabalistæ, eius artis peritissimi, talia nunquam patrarunt, vel etiam nunc patrare possunt? Certè Philosophi Iudæorum qui sibi hanc sapientiam arrogant, si quid ea pollerent, ad excutiendum iugum durissimæ seruitutis, quo miseri iam mille & quingentis annis oppressi tenentur, vti debuissent.

CAPVT XI.

De Necromantia.

DE Necromantia nonnihil dicamus, vt qualis quantáue sit eius uis, vel potius fraus, & fallacia, ostendamus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse, ex iisque cognoscere multa quæ sunt occultissima, vel etiam futura, animas autem mortuorum, præsertim eorum qui flagitiose vixerunt, aut violenta morte de vita deturbati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multaque manifestare docet Porphyrius lib. 2. de Abstinentia animalium: nam cum de prauis, & fallacibus dæmonibus dixisset, mox subdit hæc de animabus: Tales, inquit, sunt & animæ mortuorum, quæ vitiis oppletæ è corpore migrarunt, conflictantur enim etiam tunc ira, & concupiscentiis, & perturbationibus, & in naturam conuersæ

Porphyrius de reuocatione animarum ex inferis.

conuersę Dæmonum,similes illorum redduntur, noxiæ ac turbulentæ,in varias se vertunt formas, ac modo conspicuas se oculis præbent,modo recondunt, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: Praua, inquit, anima quæ corpus suum violenter reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admonet, ibique moras trahit. Vnde nonnunquam visæ sunt animæ lamentari: nam animæ carentium sepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici sæpius abutuntur ad ministerium suum explendum, compellentes animas à positione corporis vel partis cuiusdam assumptione. Quocirca qui vaticinantium animalium insinuari sibi animas optant, præcipua illorum membra deglutientes, veluti ceruorum vel talparum, vel aliorum accipiunt, & ita præsentem sibi faciunt animam, Dei ritu vaticinantem: talis enim anima vna cum sui corporis integra sumptione, in corpus humanum se pęnitus ingerit. Hæc Porphyrius.

An fuerit verus Samuel qui per Pythonissam repręsentatus est Sauli.

MAGNAM sanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigesimo octauo, Pythonissam rogatu regis Saulis, excitasse à mortuis animam Samuelis, fecisseque, vt Sauli de euentu impendentis belli consulenti, quæ mox ei euentura erant prænunciaret. Et quidem Beatus Augustinus libro 2. ad quæstiones Simpliciani, respondens ad tertiam quæstionem, & in libro de octo Dulcitij quæstionibus, quæstione sexta disputat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dæmon specie, & figura Samuelis, propensior tamen

tamen eſt ad credendum, illum non fuiſſe verum Samuelem, ſed eius imaginem, & ſimulachrum, arte diabolica formatum, & aſpectui Saulis præſentatum: appellari autem in Scriptura Samuelem, quod illum habitu, ſpecie, & auctoritate repræſentaret. Non enim rarò, tum in communi hominum loquendi conſuetudine, tū in Sacris literis rerum imagines, & ſimulachra, nominibus ipſarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem vllam traditur in libro ſecundo de Mirabilibus Sacræ Scripturæ, capite ſecundo, & in libro Quæſtionum veteris, & noui Teſtamenti qu. 27. qui libri, nomine Beati Auguſtini in eius operibus numerantur. Tertullianus in libro de Anima, non ſolùm hoc probat, ſed contrariam ſententiam omninò improbat: nam loquens de Samuele, hæc ſcribit: Ecce hodie eiuſdem Simonis hæreticos tanta præſumptio artis Magicæ extollit, vt etiam Prophetarum animas ab inferis mouere ſe ſpondeant: & credo, quia mendacio poſſunt: nec enim Pythonico tunc ſpiritui minus licuit animam Samuelis effingere poſt Deum mortuos conſulente Saule. Abſit autem vt animam cuiuſquam Sancti, nedum Prophetæ à Dæmonio credamus extractam, certi quod ipſe Satanas trāſfiguretur in Angelum lucis; nedum in hominem lucis, etiam Deū ſe aſſeueraturus, ſignaque portentoſiora editurus, ad euertēdos, ſi fieri poſſit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis aliiſq; proximè conſequentibus, apertè docet, nō fuiſſe illum verum Samuelem. S. Thomas prima parte quæſt. 89. art. 8. & ſecunda ſecundæ, quæſt. 2. Cor. 11

95.art.5.ad 2.& quæst. 174. art.5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum: idemque fit in Decretis 25.Quæstione 5.cap. Nec mirum. Sed vt Lyrano & Tostato, & ni fallor etiam B. Augustino, lib. De cura pro mortuis agenda, capite 15.Sic etiam mihi probabilius est, imò certum est, fuisse veram animam Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidem Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed Dei imperio ab inferis excitatam, quæ dispensatione diuina Pythonissam & Saulem latente, ostendit se aspectibus iniqui regis diuina eum sententia percussura, vt impius rex, quæ post mortem supplicia suæ impietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc probandum, aut persuadendum opus est testimoniis, vel argumentis, cùm id in sacra Scriptura perspicuè traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuël, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.* Et sanè Beatus Augustinus libro illo De Cura pro mortuis agenda, & S. Thomas secunda secundæ, non obscurè significant, si liber Ecclesiastici tanquam sacer & canonicus recipiatur, necessariò sentiendum esse, verum Samuelem apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, non quod non eum pro sacro & canonico haberent: sed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponunt inter libros Canonicos, & quidam Catholicorum olim, de eius au-

ctoritate dubitarunt. Quare nobis vt de eius libri fide & auctoritate, sic nec de verò Samuele Sauli post mortem prophetātē, dubitare licet. Nec obstat huic sententiæ, quòd ille Samuel dixisse legitur Sauli. *Cras tu, & filij tui mecum eritis*, cùm certum sit diuersas esse sedes post mortem, bonorū, & impiorum, & in Euangelio legatur Abrahan dixisse illi epuloni, inter se, & ipsum, maximum & intransibile chaos intercedere: hoc, inquam, non obstat. Nam illa verba Samuelis, vt bene interpretatur S. Augustinus respondens ad tertiam quęstionem Simpliciani, non ad æqualitatem felicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri debent: vt sit sensus, Cras & non ampliùs eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum, quin etiam & tunc, & vsque ad Christi Domini resurrectionem, omnes tam boni quam mali, apud inferos, licèt sedibus disclusi, detinebuntur. *Luc. 16.*

SED redeo ad Necromātiam, quę olim multis locis & apud multas gentes celebratissima fuit. Osthanes apud Plinium lib 30. cap. 2. huius artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis: & sanè maioris est admirationis, quòd extremo illo capite subdit Plinius: Adolescentibus nobis, inquit, visus Appion Grammaticæ artis, prodidit Cynosephaliam herbam, quæ in Ægypto vocaretur Osyrites, diuinam non in viuos modo, sed etiam in mortuos habere potentiam, eáque, se euocasse vmbras ad percunctandum Homerum qua patria quibusque parentibus genitus esset. Cicus Asculanus in commentariis *Antiquus Necromantiæ vsus.*

quos in Sphęrā edidit, nominat librum qui olim extabat, & inscribebatur SCRIPTVRA CAM, opus magicæ ac maleficæ impietatis plenum, cōtinens elemēta & praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis, & defunctorum euocatione differit. Publica, inquit, iam literatura est, quæ animas etiam iusta ætate sopitas, etiam proba morte disiunctas, & prompta humatione dispunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vsu nobilitata, vbi & à defunctis oracula & responsa petebantur. Homerus lib. 11. Odysseæ Cymmericum oraculum ad Auernum Campaniæ lacum celebrat, quo Vlysses concessit, vt Thyresiam de reliquo itinere suo consuleret, cuius etiam meminit Strabo lib. quinto Geographiæ. Thesprotium in Epiro Orpheus celebre fecit, in eo Manes cantu permulcendo, & Euridicæ coniugi ad superos reditum impetrasse creditum fuit. Vnde Virgilius libro sexto Æneidos.

Si potuit Manes accersere coniugis Orpheus,
Treïcia fretus cythara fidibúsque canoris.

Apud Lucanū Eristhone venefica Thessalā mortuum euocat, qui Sex. Pompeïo exitum Pharsalicæ pugnæ denunciet. Phygaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi Necromantas à quibus occulta & futura sciscitari vsitatum fuit. B. Aug. lib. 9. de ciuitate Dei, c. 11. citat Apuleïum affirmantem animas hominum dæmones esse, & ex hominib. fieri Lares, si meriti boni sunt, Lemures autem aut laruas, si mali, qui nullis bonis sedibus in terra vagatione puniuntur, inane terriculamen

culamentum bonis hominibus, cæterum noxiũ malis. Cùm verò incertum est quæ cuique sortitio obuenerit, vtrùm lar sit an larua, Manes Deos nominant, & fanis atque cæremoniis vulgo admittuntur, vt oracula reddant, vt in Bœotia Amphiaraus in Africa Mopsus, in Ægypto Osiris, alius alibi gentium, Æsculapius vbique. Hæc ex Apuleïo: quem ibi Aug. verè grauiterque refellit. Et apud Tertullianum in li. De Anima sic habet. Nosomanas propria oracula, apud parentum sepulchra mansitando captare, Eraclides scribit, Celtas apud virorum fortium busta, eadem de causa obnoctare, Nicander affirmat.

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromãtica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces esse non est dubitandum: pleráſque enim ab ipsis Necromantis aliísve fictas esse compertum est. Si quæ autem reuera contigerunt, in his existimandum est, non animas defunctorum apparuisse viuis, sed ipsos Dæmones tales se ostendisse Necromantis, vel eos consulentibus, tales inquã, habitu, specie, ætate, voce, & affectu, quales fuerant olim mortui, cùm inter viuos versarentur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram putem, rationibus testimoniisque & experimentis adducor. Ratio nec obscura nec sanè infirma sit ea, qua Sanctus Thomas prima parte quæst. 117. art. 4. hoc ipsum confirmat. Non potest, inquit, anima separata, naturali virtute sua, mouere aliquod corpus: cùm enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundum locum, nisi corpus quod informat & viuificat: nam etiam cùm est vnita corpori, si sit ali-

Confutatur Necromantia.

Argumentatio B. Thomæ contra Necromantiam.

quod membrum mortificatum, non obedit animæ ad motum localem. Quare animæ defunctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt. Deinde, Necromantæ non habẽt vim & imperium in animas defunctorum quæ sunt in cælo, nec quæ sunt in Purgatorio; non enim conuenit aut decet animas Sanctorum, impiis Necromantarum artibus subiacere: neque in animas quæ sunt in inferno; nam cùm illuc sint à Deo tanquam in carcerem detrusæ, vt æternas scelerum suorum pænas luant, nulla inde vi possunt efferri, nec nisi Dei mandato egredi: non est autem credibile, Deum id concessurum Necromantis, per quos Dæmon satagit mortales decipere, & à veri Dei cultu auertere: sic enim Deus artem Necromanticam & per se infamẽ, & toties à se in sacris literis reprobatam, extremoque mortis supplicio condemnatam, non solùm honoraret, sed etiam fide cultúque apud mortales dignam redderet. Profectò, si cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam c. 16. qui obnixè rogabat Abraham, vt de iis qui simul erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos cognatósque suos monendos, vt benè viuendo, diras, & perpetuas Inferni pænas euaderent, nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio, nonnunquam apparuisse viuis: id enim Beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum nonnullis, & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas Beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, descendere in terras hominibus eorum au-

xilium implorantibus,opem, & solatium laturas: id enim confirmat B. Augustinus in lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 16. exemplo B. Felicis Nolę Episcopi,quem ciuibus suis Nolanis,cum à Barbaris oppugnaretur, apparuisse & subuenisse affirmat Augustinus, se non incertis rumoribus, sed certis testibus audiuisse: Hæc, inquam, non nego;sed aio animas mortuorum, cùm apparent viuis, non id facere sua voluntate & arbitratu, nec naturali potestate,multóque minus vi & potentia artis Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam Dei consilio,voluntate ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum, minus est miraculum secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89. art. 8. ad 2.quam vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis Dei miraculis numerantur. Adscribam hîc in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proximè indicaui: Verùm ista, inquit,diuinitus exhibentur, longè aliter quàm sese habet vsitatus ordo, singulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorum rebus quoslibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres adsunt: sed ideò potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam,viuorũ rebus interesse non possunt. Hæc Augustinus.

Augustini obscurada sententia.

SED audiamus Tertullianum, qui in libro De Anima;vbi de inferis & animarum euocatione agit, hanc nostram sententiam grauissimis disertissimisq; verbis comprobauit: Necromantia, inquit,

Notabilis Tertulliani sentẽtia.

inquit, secunda est idololatria, in qua se Dæmones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa Deos. Quidni? cum & dij mortui sint? itaque inuocantur quidem defuncti, sed Dæmones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub personis defunctorum delitescentes (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorcissimis nostris, interdum Dæmon aliquem se ex hominibus affirmat, interdum gladiatorem vel bestiarium, sicut & alibi Deum nihil magis curans quàm hoc ipsum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuersas malorum ad inferos redigi; vt & iudicij & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dæmon postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuinæ gratiæ victus, id quod in verò est, inuitus confitetur: Sic etiam in Necromancia quæ iam quiescentes animas euellere ab inferis creditur, & conspectui exhibere, non alia fallaciæ vis est, operatior planè, quia & phantasma præstatur, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorem mentis aciē

Luc. 16. excæcare, perfacilè est: Nulli autem animæ omnino inferos patere, satis Dominus in argumento illo pauperis requiscentis & diuitis ingemiscentis, ex persona Abrahæ sanxit, non posse telegari renunciatorem dispositionis infernæ, quod vel tunc licere potuisset & Moysi, & Prophetis crederetur. Sed etsi quasdam reuocauit Dei virtus in documentum iuris sui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ somniorum & licentiæ poëtarum: nam in hac mortuorum resurrectione qua Dei virtus in corpora animas

animas repręsentat, solida & contrectabili & satiata veritate præiudicatum est hanc esse formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præstigias iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dæmones, animas defunctorum secundùm Augustinum & Chrysostomum, quorum testimonia loco supra dicto memorat S. Thomas, quò facilius errores Gentilium animis hominum inserat ad eos decipiendos. Primum enim sic Dæmon facilius homini quicquid vult persuadet: namque homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognatorum, vel amicorum suorum quos diligunt, & à quibus se diligi non dubitant, libentius, & promptius credunt, quàm Dæmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus, infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec esse adeo graues, & perpetuas inferni pænas, sicut homines putant. Adhæc sic facit, vt homines putent, animas etiam post mortem habere corpora, vel posse quælibet se in corpora induere, vel in quælibet hominum aut bestiarum corpora migrare: qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eoque concepto labascit fides, & spes Christianæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dęmones, vt viui mortuos vel tanquam terrificos, & noxios sibi metuant, & variis superstitionibus placare sibique conciliare studeant, vel tanquam beneficos sibique vel amicitia vel necessitudine deuinctos, nimium superstitiosè diligant, & colant; vel tanquam animas hominum quorundam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudine, aut potentia

Cur Dæmones simulent animas demortuorum.

potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atque venerentur.

Varia species Magiæ secundū Hugonē

HVGO Sancti Victoris lib. 6. Eruditionis Didascalicæ, c. 5. numerosiùs, & enucleatiùs eam de qua disputauimus, Magiæ varietatem enarrás, ad hunc modum scribit: Magicæ repertor primus creditur Zoroastes res Bactrianorum: quem nonnulli asserunt ipsum esse Cham filium Noë, sed nomine mutato, hunc postea Ninus rex Assyriorum bello victum interfecit, eiusque codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod vsque ad bis, & vicies centum millia versuum eius de arte magica ab ipso dictata, libri eius vsque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliauit tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ insignis habebatur. Magia, in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa professione, omnis iniquitatis, & malitiæ magistra, de vero mentiens: & veraciter lædens animos, seducit à religione diuina, cultum Demonum suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas mentes sequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum: Manticem, quod sonat diuinationem, & Mathematicam vanam, Sortilegia, Maleficia, Præstigia. Mantice autem quinque continet species sub se: Primam, Necromantiam, quod interpretatur Diuinatio in mortuis. νεκρὸς enim Grecè, id est, mortuus Latine: & νεκρὸν cadauer dicitur, vnde est diuinatio quæ fit per sacrificium sanguinis humani, quem

Dæmo

Dæmones sitiunt,& in eo delectantur effuso. Secunda,est Geomantia, id est, Diuinatio in terra. Tertia, Hydromantia,id est, Diuinatio in aqua. Quarta. est Ærimantia, id est, Diuinatio in aëre. Quinta,est Diuinatio in igne, quæ dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit esse,in quibus diuinatio cõstaret;terram, aquam,aërem,ignem, Prima ergo,id est,Necromantia,ad infernum videtur pertinere,secunda ad terram;tertia ad aquã, quarta ad aërem,quinta ad ignem, Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspicinam, in Augurium,in Horoscopicam. Haruspices sunt dicti quasi horuspices,id est,horarum inspectores, qui obseruant tempora in rebus agendis,vel haruspices quasi haras inspicientes, qui in extis & fibris sacrificiorum futura considerant: Augurium vel auspicium aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auspicium, quasi auispicium, quia in motu & volatu auium attenditur: aliquando ad aures pertinet,& tunc dicitur augurium, quasi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quæ etiam Constellatio dicitur, est, quando in stellis facta hominum quæruntur, sicut Genethliaci faciunt,qui natiuitates obseruant, qui olim specialiter Magi nuncupabantur,de quibus in Euangelio legimus.Sortilegi sunt,qui sortibus diuinationes quærunt. Malefici sunt,qui per incantationes Dæmoniacas siue ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera, cooperatione Dæmonum atque instructu nefanda perficiũt. Præstigia sunt, quando per phantasticas illusiones circa rerum immutationem sensibus humanis arte dæmoniaca illuditur. Sunt ergo omnes simul vndecim. Sub

Manti

Mantice,quinque,id eſt,Necromantia,Geomantia,Hydromantia, Aërimantia, Pyromantia.Sub Mathematica,tres,Haruſpicina, Auſpicium,Horoſcopia. Poſtea tres aliæ,id eſt,Sortilegium,Maleficium,Præſtigium,Præſtigia dicitur Mercurius primus inueniſſe: Auguria Phryges inuenerunt: Haruſpicinam & Sortilegia Tages primus Etruſcus tradidit: Hydromātia primum à Perſis venit. Hactenus Hugo.

CAPVT XII.

An per artem Magicam verum aurum fieri poſſit ab Alchimiſtis.

I verùm & perfectum aurum ab Alchimiſtis poteſt effici, haud dubiè chymica facultas vna de præcipuis Magiæ partibus cenſenda eſt; nimirum tale opus Magiæ,tum propter vim & potentiam artis maximè admirandum eſſet: tum propter magnitudinem vtilitatis; optatiſſimum atque gratiſſimum mortalibus accideret. Audiat lector quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de re ſcriptum reliquerit. Triplex eſt, inquit, Magia, vna hîc infima & noſtras, ſanè & fœda & ſordida cùm cantiunculis,cadaueribus,& funibus ſuſpendioſorum: quæ ſi quis attrectare audeat,etiā mercatur. Altera ex aſtris deducit vires in ſpecula,ſigilla,annulos,tabellas:Tertia diuina eſt. Nomen apud vulgus odioſum fecit colluuies impoſtorum.At Magus apud Perſas, nihil aliud quàm ſapien

Scaliger contra Cardanū exercitat. 327.

Smerdes Magus inuaſit regnum

ſapientem ſonat: ſed propter Smerdis proditionem & perfidiam, nomen Magorum infenſum diu fuit. Hac Magia Dominum Ieſum fuiſſe promiſſum regem, cognouerunt Magi, qui ad eum adorandum longinquis è regionibus profecti ſunt: E Syrorum libris hæc deſcripſimus. Aiunt Magiæ & tranſmutatoriæ artis vires, vias, & fines eſſe perquam ſimiles. Opus & finem Chimiſtarũ, eſſe corpus in corpus: Opus & finem Magię, eſſe ſpiritum in corpore. Magi ſuas affectiones, violentias appellant, propterea quod vires ſuas, ſuprà eas quæ naturæ ordine fieri videntur, exercent. Chimiſtæ ſuum opus nominant fortitudinem: hoc enim ſignificat decantatum illud, Elixir, in cuius fide omnem opignorãt naturam. Sic eo loco Scaliger. Ergò digna cumprimis inquiſitione ac diſputatione res eſt, vtrùm nõ modo ex ſolis cauſis naturalibus, & in ſolis naturalibus locis, atque ordine tantùm modoque naturali aurum generari queat, verum etiã per artificialem viam ac rationem, quam iactant Chimiſtæ, per-fectum vſquequaq; aurum, & tale omninò, quale eſt naturale, poſſit effici.

Perſarũ Herodotus lib. 3. & Iuſtinus li. 3. Matt. 2.

DVPLEX circa hanc quæſtionem Philoſophorum eſt ſententia: multi negant, quidam verò aiunt. Nos primo loco aliorum ſententias enarrabimus, ac perpendemus: extremo autem loco etiam quid ſentiamus ipſi, & ſimilius vera iudicemus, breuiſſimè indicabimus.

Exponitur sententia eorum qui negant verum aurum posse fieri ab Alchimistis.

Auicenna. AVICENNA in quibusdam suis cōmentariis in libros Meteororum, vt refert Ægidius in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de Alchimistico auro ita scripsit: sciant artifices Alchimiæ, species metallorum mutari non posse, quamuis similia illis fieri possint, & quamuis Alchimistæ queant tingere ipsum æs colore quo volunt, donec sit multum simile auro, & abstergere immundicias plumbi, ita vt videatur argentum, semper tamen secundùm substantiam manebunt æs & plumbum.

Auerroes. AVERROES in Paraphrasi super primum librum de Generatione animalium, explanando primum caput, in eandem sententiam hæc scribit: Similiter etiamsi datur aliquid artificiale valdè simile naturali, tanta poterit esse similitudo, quod existimabitur esse idem specie, & si ars Alchimiæ habet esse, hoc est, quod potest fieri in ea. Et ibidem Auer. declarat sicut se habent mures ex putri materia ad mures ex semine, inter eos enim est tanta similitudo, vt quanuis reuerà inuicem differant specie, tamen vulgò putentur esse eiusdem speciei, ita etiam aurum alchimisticum se habere ad verum & naturale aurum. Idem sensit Auicenna, cuius verba paulò infrà memorabuntur initio capitis proximè sequentis.

B. Tho. S. THOMAS in secunda secundæ conditionaliter loquens de auro alchimico quæst. 77. art. 2.

art. 2 ad primum ait: Si aurum quod fit ab alchimistis, non sit verum & tale quale fit à natura, eius venditionem pro vero fraudulentam & iniustam esse, sin autem fiat verum aurum ab Alchimistis, id licitè pro vero auro vendi posse, nihil enim prohibere, artem vtendo causis naturalibus, naturales & veros effectus producere. Sed quid ipse simpliciter & absolutè sentiret de auro alchimico, satis perspicuè declarauit in 2. sent. dist. 7. quæst. 3. artic. 1. ad quintum, ita scribens: Potest quidem ars per virtutes naturalium agentium aliquas formas substátiales inducere in materiam: sunt tamen quædam formæ quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed benè aliquid simile illis efficere, sicut Alchimistæ faciunt aliquid simile auro quantùm ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quod forma substantialis auri nō est per calorem ignis quo vtuntur Alchimistę, sed per calorem Solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis, & ideò tale aurum non habet operationem consequentem speciem, & similiter in aliis, quæ eorum operatione fiunt.

ÆGIDIVS in tertio Quodlibeto quæstion. 8. affirmat Alchimistas posse quidem facere metallum aliquod quod tantùm constet ex permixtione aliorum simplicium metallorum, cuiusmodi est electrum, quod dicitur constare ex tribus partibus auri & vna argenti, & quia sæpè in venis metallicis vnum metallum confunditur & permiscetur cum alio, Alchimista per actionem *Ægidius.*

ignis segregando & separando aurum, quod erat permixtum cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum, tantùm autem abest, vt possit verum aurum facere, vt ne simile quidem verò auro ita effici queat, vt non possit aliquo modo dignosci & discerni. Porrò existimat Ægidius aurum alchimisticum non posse sine peccato vendi pro auro naturali, non solùm: quia incertum pro certo,& falsum pro vero venditur, sed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quosdam profligandos: maximum autem periculum esset, ne aurum Alchimisticum propter diuersam rationem constitutionis, nimium læderet complexionem humani corporis, eique insigne aliquod detrimentum afferret. Quod autem verum aurum confici nequeat Ægidius ita probat, vel potiùs declarat. Cernimus in vnoquóque genere entium, quædam illius generis esse perfecta, alia verò imperfecta, perfectorum autem generationem esse determinatam, tam secundùm principium actiuum, & secundùm materiam, quàm secundùm locum in quo fit: Imperfectorum autem minimè; Exempli causa; in genere animalium, quæ sunt perfectiora, ita se habent natura, vt equus non generetur nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem, at mures possunt generari ex semine, & sine semine, intra matricem, & extra. Idem perspicitur in plantis, idemque similiter contingit in elementis: nam purus ignis elementalis, nec generari, nec conseruari potest, nisi in suo loco naturali, id est, in concauo Lunæ: ergo similiter

Ægydius negat aurũ chimicũ licitè vẽdi posse provero.

tet

ter etiam eueniet in metallis, quare cùm aurum sit perfectissimum omnium metallorum, habebit determinatum agens, & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra sinum, & ventrem terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici possit. Neque valet illud, quod posset afferri contra hoc quod diximus, nimirum si mures, qui sunt perfectiores auro, possunt generari extra matricem, multò magis aurum effici poterit extra suum locum naturalem, & si serpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, vt legimus in Exodo, cur nam etiam poterit effici verum aurum industria, & beneficio artis? Hoc inquam non valet: nam eadem ratione probari posset, cùm mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quamlibet etiam plantam posse absque semine procreari, quod falsum est: nihil ergo prohibet quod est imperfectius alio simpliciter, esse perfectius illo secundùm quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum suæ generationis, non arguit ipsum simpliciter esse perfectius aliquo animali, sed tantùm secundùm quid. Hæc ex Ægydio. *Ebod. 7.*

CONCILIATOR in differentia 209. sic ait: Metallum non potest fieri per artem, & in aliud transmutari; cùm ars solùm faciat permutationem in accidentibus, non autem in substantia, vel fortasse si possibile est, tamen id est homini ignotum, vnde Commentator tertio De anima, ait; Dicitur de multis artificiis, quod videntur esse possibilia, sed sunt causarum ignotarum, vt verbi gratia, Alchimia, etsi talis ars constituatur, *Concilia tor.*

 fortasse

fortaſsè hoc erit per accidens, & inſpiratione diuina, potius quàm artis humanæ ſapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eò peruenire poteſt, vt agentia, & materiam, cum tempore, modo, & aliis circumſtantiis ſciat ita proportionare, vt inde nouum conſtituatur metallum. Quod ſi apparenter videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vnde aurum arte conſtructum, vim non puto habere confortandi cor, ſicut habet aurum à natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentum decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparenter lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

QVIDAM rerum metallicarum peritiſſimi, de quibus etiam ſubtiliter & accuratè ſcripſerunt, dixerunt, primum atque ſummum fundamentum, quo nititur ac ſuſtentatur ars Alchimiæ, nullum eſſe: ex quo licet intelligere, ipſam artem (ſi tamen ars dicenda eſt, quæ in ſe nihil veri & certi habet) inanem & fallacem eſſe. Etenim Alchimiſtæ putant materiam omnium metallorum eſſe ſulphur, & argentũ viuum, quamobrem profitentur ſe ex varia ſulphuris & argenti viui inuicem permixtorum temperatione, poſſe quodlibet metallum efficere: in quo ſanè vehementer falluntur. Nam, ſi ſulphur & argentum viuum eſt materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurum & argentum, apparerent aliqua veſtigia ſulphuris & argenti viui; ſimiliter etiam in venis ſulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indicia auri vel argenti, ſed ipſi qui totam pœnæ vitam

Nõ eſſe materiã omnium metallorum ſulphur & argentũ viuum.

curiosissimè lustrandis, & considerandis venis, locisque metallorum consumpserunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt, quare falsa est opinio Alchimistarum, & aurum quod ab ipsis fit ex sulphure & argento viuo, non est verum aurum: non enim, vt dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri. Aurum autem quod fit ab Alchimistis, licèt simillimum videatur vero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci & iudicari potest, nempè vel ex pondere, vel ex eo, quia non sustinet vim ignis, vel ex eo, quia iniectum in vrinam, amittit colorem suum, vel quia non est ductile in tenuissimas laminas, vel denique, quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

Cardanus. *Inuenta & opera artis chimica.*

CARDANVS lib. 17. de subtilitate hæc scribit: sunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longissimas lineas, tenax aut prædurum efficere posse. Vidi ego dudum sphæram exiguam ex vitro, quæ omni conatu illisa solo lapideo, non comminuebatur, sed resiliebat ad trabes. Eiusdē facultatis chimicæ est, vitrum albis lineis interstinguere, cælare in eo imagines, fallas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miscere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla verò fallacis Alchimiæ, vide apud eundem in 10. lib. De verietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiam hæc subiungit: aurum & argentum facere, seu ex aliis metallis ea conficere, aut gemmas factitare, aut viles in nobiliores transmutare, nemo non optare debet, vt sciat; at quid horum fieri possit, difficile scitu admodum est, & si hoc etiam sciuerimus,

mus,longè difficilius est scire,quomodo fiat.Quę autem ab Alchimistis fiunt,ea vel ad voluptatem pertinent,vel ad vsum,ad voluptatem sunt gemmæ & metalla nobiliora,ad vsum tincturę,colores,materiæ vasorum & alia similia. Circa quodlibet autem horum, tria excogitari possunt, vel vt fiat,quod maximum est, vel vt purgentur,vel vt perficiantur.Horum primum, de metallis, adhuc sub iudice lis est,an fieri possit, secundum & tertium, fermè inuentum est ad summam perfectionem, ac licèt ars chimica non faciat verum aurum, quattuor tamen præstat magnas vtilitates.Prima est,quia potest vnum metallum facere simillimum alij,vt ferrum æri, & æs auro & argento,idque clariùs apparet in gemmis.Secunda, cùm id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit. Tertia cùm ea quæ superflua sunt, vt sua absumendo detegit, vt cùm ex calce alumen excipitur, quod non genitum est vi ignis,sed exceptum,ita fit id quod vocant multiplicationem, cùm ex terra ipsa quæ aliquid continet quod continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi ignis multas facere potest compositiones atque separationes,non minus vtiles & lucrosas iis quæ ab Alchimistis tam anxiè quæruntur & ambitiosè promittuntur transmutationibus. Hæc Cardanus. Ex quibus verbis perspicitur eum arbitrari chimicam illam auri generationem, vel esse impossibilem, vel propemodum impossibilem.

Vtilitates artis chimicæ.

Declara

Declaratur opinio eorum qui defendunt Alchimiam.

ALBERTVS in libro suo 3. de Mineralibus ca.9. hanc de facultate Alchimiæ quæstionem pertractans, primum exponit sententiam Auicennæ, quę fuit hæc: sciant (inquit Auicenna) artifices alchimiæ species metallorum permutari non posse, quamuis aliquid illis simile fieri possit, quòd enim differentia specifica aliquo tollatur ingenio, non credo possibile, sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum: non enim permutatur species metallorum, nisi priùs in primam materiam metallicam redducantur, & sic iuuamine artis deducantur in speciem metalli quod voluerit. Atque idem quoque sensisse ait Hastem Philosophum præcipuum in Physicis & in Mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quæ sequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos, nō aliter operari quàm peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo, sanitatem inducant: quæ sanitas est effectus & naturæ & artis, sed illius effectiuè & principaliter, huius autem organicè & instrumentaliter: sic Alchimistæ primò benè purgantes materiam argenti viui & sulphuris insitam omnibus metallis, confortant, deinde deducunt virtutes elementares, & cælestes tali materiæ inhęrentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt in-

Opinio Auicennæ.

Sentētia Alberti Magni.

ducere, & tunc ipſa natura operatur, & non ars niſi organicè iuuando & expoliendo vt diximus, & ſic verum aurum & argentum educere, & facere videntur: quod enim virtutes elementares, & cæleſtes faciunt in vaſis naturalibus, hoc etiam faciunt in vaſis artificialibus, ſi artificialia formantur ad modum vaſorum naturalium: & quod facit natura calore Solis & Stellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo ſic contemperetur, vt non excedat virtutem ſe mouentem & informantem quæ eſt in metallis: huic enim cæleſtis ineſt virtus, quæ primò commiſcuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuuamen. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id eſt, corrumpens vnum, à ſua ſpecie remouendo, & cum iuuamine eorum, quę in materia inſunt, alteriùs ſpeciem inducendo, quare omnium operationum alchimicarum melior eſt illa quæ procedit ex eiſdem, ex quibus procedit natura, ſicut ex purgatione ſulphuris, per decoctionem & ſublimationem & expurgationem argenti viui, horumque bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horũ, omnis metalli ſpecies inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente ſpecie prioris metalli in materia, proculdubiò deceptores ſunt, & verùm aurum atque argentum non faciunt, & hoc modò ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt, propter quod ego experiri feci aurum alchimicum quod ad me delatũ eſt, & poſtquam ſex aut ſeptem ignes ſuſtinuit, tandem ampliùs ignitum conſumitur & perditur, & quaſi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce ſupradictis

verbis

verbis Albertus, non solùm docet verùm aurum posse fieri per Alchimiam, sed etiam quis modus eius sic efficiédi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat.

QVIDAM Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in transmutandis metallis multa disputauit, eiusque disputationis summam memorat Cardanus loco supradicto, probat arte chimica posse confici verum aurum, his rationibus. Primò, metalla sunt quædam pura & concocta, vt aurum & argentum: quædam cocta sed impura, vt æs, ac ferrum: quædam cruda & impura, vt vtrumque plumbum, sed impura repurgari, cruda concoqui possunt, igitur ex ære, ferro & plumbo, aurum & argentum fieri potest. Quod autem talia concoqui possint, demonstrat ex sententia Aristotelis 4. Meteororum, vbi de concoctione agit. De purgatione dubium non est, quippè cùm proprium sit ignis separando purgare. Deinde propinquitas, paruumque causarum discrimen, hoc idem suadet, cùm ab iisdem omnia fiant. Supponit autem omnia metalla constare sulphure & argento viuo; quæcumque verò similia sunt, facilè inuicem transmutantur, eóque magis, quod natura videtur semper perfectissimum intendere in omni genere, velut aurum, quæ igitur imperfecta sunt, artis beneficio perfici posse videntur, tum vt ad finem, tum vt ad motus ipsius perfectionem perducantur, Postea, si ars auctore Arist. in. 2. Phys. & 4. Meteororum est imitatrix naturæ, cùm natura concoquendo purgandóque ex sulphure & argento viuo, aurum argentúmque perficiat, cur non etiam idem simili ratione operans ars possit

Quinque rationes pro Alchimistis.

possit efficere? Adhæc, ea dici debent secundùm naturæ ordinem copulata & inuicem transmutabilia, quæ non habent omninò diuersas operationes sed easdem, in eo tantùm differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, velut fœtus, infantis comparatione, ouum pulli, aurelia papillionis. At plumbum, æs, ferrum, argentum, nullas habent operationes ab auro distinctas, sed quas illud habet, vt pote liquescere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere, easdem habent hæc, sed vitiatas & imminutas, non enim ita splendent, non sunt adeò grauia, minus resistunt ignibus, non tota liquescunt, non tàm tenuiter ducuntur, igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perduci queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus esse maximum argumentum quod pro Alchimistis afferri possit. Postremò, idem astruit exemplo ranarum, quæ statim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autem ranæ perfectiores auro, & vt animalia perfecta, non solùm partium similiarium compositione, sed etiam instrumentorum compositione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatum semiuiuum excidisse inter imbres. Generantur etiam ex iuuenculo strangulato apes, ex Basilico scorpiones, ex exilatuta Anatis sub dio expositæ bufones, ex Asinis vespæ, ex equis Scarabæi, ex mulis locustæ, aquæ, quibusdam in locis conuertuntur in lapides: aër concussus inter duriora corpora, repentè transit in ignem, fumus metallorum, præcipuè plumbi, cogit argentum viuum, cortex mali punici ferrum mutat

mutat in chalybem. Si igitur hæc tam admiranda & penè incredibilia fieri possunt, atque adeò quotidie fieri videmus, cur incredibile videãtur, posse ab Alchimistis verum aurum confici? Hæc ille disputat pro Alchimistis.

Antonius Mirandula nus. ANTONIVS Mirandulanus, Philosophus nostræ memoriæ præstans, & in Aristotelis doctrina excellenter versatus, in illo suo opere quod scripsit de Euersione singularis certaminis, libro 19. lect. 7. hanc de Alchimistis sententiam pronunciat. Dicimus veram esse Alchimistarum opinionem quod aurum possit fieri, & ab arte, & à natura, quia transmutare possunt argentum viuũ, & alia quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadem materia: sicut non solùm à natura sed etiam ab arte animalia, vt scorpiones generari possunt. Verùm quia illud aurum fit rarissimè, & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri possunt, idcircò non videtur fieri posse, sed rei difficultas non arguit impossibilitatem. Non est autem danda opera illi arti, non quia non sit vera, sed quia tantæ est difficultatis, vt sit vtiliùs eam omittere quàm exercere: & multi quidem ditissimi ad magnam inopiã redacti sunt, propterea quòd maximis sumptibus impensis, vel nunquam assecuti sunt, quod hæc ars pollicetur, vel certè rarò, & parum, ita vt sumptus longè sit maior lucro, quare satiùs est aliis artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam suam præstant, quàm huic quæ rarissimè propter res naturæ absconditas, finem suum assequitur. Hæc Mirandulanus.

Explica

Explicatur breuiter opinio auctoris.

Sentētia auctoris de auro alchimistico.

NOBIS autem propositam quæstionem philosophicè considerantibus atque perpendentibus, tria videntur hac de re valdè probabilia dici, & firmari posse, vnum est, nullam esse rationem philosophicam, vel necessariam, vel etiam admodum probabilem, qua demonstretur rationem chimicam efficiendi verum aurum? esse impossibilem. Cur enim putetur impossibilis? An quia nihil eorum, quæ fiunt à natura potest fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarúmque rerum, quæ opera, & ministerio artis non secus generantur quàm à sola natura, falsum esse cognoscitur. An quia (vt volebat Ægidius) nihil eorum, quæ sunt in genere suo perfectissima, potest produci nisi vno modo, id est, solùm ab agente suo naturali? Verùm si Ægidius verisimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortassè valeret ad persuadendum: cùm autem nullā huius rei probationem afferat: qua facilitate ab eo id dicitur, eadem planè à nobis contemni, ac reiici potest. An denique, quia aurum naturale generatur virtute caloris cœlestis, aurum verò chimicum efficitur à calore igneo, qui duo colores cùm multum inter se differant, non poterunt eundem effectum præstare? sed hæc ratio dupliciter peccat. Primùm enim falsum est calorem cœlestem & igneum speciē inuicem distingui: cùm enim ab eodem contrario, hoc est, à frigore similiter corrumpantur

Calor cælestis, & elemētaris non differūt specie.

tur, cùm ab eâdem causa interdum producantur nimirum à lumine, cùm se inuicem intendant atque augeant, cùm ad productionem ignis, & mixtorum simili ratione conducant, fieri non potest, vt ea ratione qua colores sunt, specie distinguantur inter se: differunt igitur ea re solum, quòd calor cœlestis propter ordinatum cæli motum, est valdè temperatus & accommodatus ad generationem & conseruationem rerum sublunarium, quam ob causam appellatur salutaris & viuificus; calor autem igneus ex se non est temperatus, sed agit quantùm potest agere, & res sibi subiectas tandem destruit atque interimit, quocirca vocatur à Philosophis destructiuus & corruptiuus rerum. Verùm si hic calor aliunde corrigatur atque temperetur, nimirùm vel à facultate animæ, vt in animalibus contingit, vel ab arte, vt fit in multis mixtis & medicamentis, quæ à calore igneo moderatione artis procreantur; efficietur, profectò vt calor igneus talis propemodum euadat, qualis est cælestis. Deinde, experientia manifestè ostendit quædam animalia similiter generari posse calore igneo atque calore cælesti. Nam apud Ægyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplinarum eruditionem admirandus, in iis quę scripsit contra Cardanum exercitatione 23. pulchrè describit his verbis: In Ægypto ad Cayrum fumos construunt alij alio multiplici fornicè imposito: in quorum tholi supremi medio, foramen est, per quod caloris vis, quæ immodica possit officere; subit atque exhalat: in imò ignem

Animalia generari posse solo calore ignis, argumentũ Iulij Scaligeri.

ignem accendunt temperatum: Ouorum multas centurias in fornicum ſuperiore planitie diſponunt: ſtatis diebus erumpit pullorum turba, quos illi non numero ſed menſura venales habẽt, modiolum ſtatuunt ſine fundo: quem vt implerunt, tollunt, neque hæc fabula eſt, ſed fabulæ ipſi qui negant. Hæc Scaliger. Cæterùm poſſe ex aliis metallis verè aurum effici, probari argumento & experimento poſſet auri pigmenti, ex quo perfectũ aurum poſſe fieri, teſtis eſt Plinius, qui rem non priſcis temporibus ſed ſua ætate factam teſtatamque commemorans, ita ſcribit lib. 33. cap. 4. Aurum faciendi eſt etiam vna ratio ex auripigmento quod in Syria foditur pictoribus, in ſumma tellure, auri colore, ſed fragili lapidum ſpecularium modò. Inuitàuerat que ſpes Caïum Principem auidiſſimum auri, quamobrem iuſſit excoqui magnum pondus: & planè fecit aurum excellens, ſed ita parui ponderis, vt detrimentum ſentiret, illud propter auaritiam expertus, quanquam auripigmenti libræ 14. permutarentur, nec poſtea tentatum ab vllo eſt. Sic Plinius.

Ex auri pigmento, teſte Plinio, fieri verũ aurũ.

ALTERVM verò, quod eadem de re probabiliſſimè poteſt aſſeri, illud eſt, chimicam rationem efficiendi verum aurum non quidem phyſicè, ſed moraliter vt aiunt, loquendo, vel impoſſibilem, vel propemodum impoſsibilem videri, nõ propter vllam rationem philoſophicam quæ adhuc ab vllo ſit allata, ſicut oſtenſum eſt, ſed propter ipſam experientiam quæ in rebus naturalibus, moralibus atque artificialibus, ſummi argumenti firmiſsimæque rationis vim debet obtinere. Etenim cùm plurimi in chimicæ facultatis tractatione

Cur non videatur eſſe vera ars Alchimia.

ctatione & exercitatione diu multu mque laborauerint,&in veri auri effectionem acerrimis studiis atque incredibili cupiditate incubuerint,nemo tamen adhuc fuit præter vnum aut alterum probatis proditum historijs, quem liquido constet verũ aurũ & omni ex parte probatũ ac perfectum effecisse. Quod si effectio auri per artem chimicam est possibilis, cur ea cùm tamdiu & tam multum optata, quæsita, & procurata fuerit, nondum tamen reperta & visitata fuit? nam quia possibilis est generatio animalium, medicamentorum,aliarumque:multarum rerum non solùm per naturam, sed etiam per solertiam & industriam humanã, iampridem inuétæ sunt artes, quæ huiusmodi res & verè & facilè possunt perficere,cur igitur idem non contingit in auro chimico?nisi quia vel talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est impossibilis,vel si est possibilis,nondum tamen is est humano ingenio,& fortasse non potest esse, exploratè perfecteque cognitus.Atque hoc argumẽtum ab experientia ductum,non solùm apud Philosophum naturalem, qui nunquam à rebus sensatis experientiaque cõprobatis, vel transuersum (vt aiunt) digitum discedit, sed etiam apud quemcumque hominem sanæ mentis rectiq; iudicij plurimum valere debet. Quod si habent isti,vt iactant,veram certãque artem faciendi aurum, cur sibi primùm non faciunt tantum auri, vt nullius egeant,sed bonis omnibus quæ parari auro possunt,abundent? At enim videre licet istos,semper egentes & mendicos, quique per vana promissa alienis opibus exhauriẽdis, suã quoquomodo egestatẽ subleuare,

ſuamque famem explere cupiant.

A D extremum, illud non tantùm probabiliter dici, ſed etiam pro vero certoque confirmari poteſt, artem chimicam, licèt ea fortaſſis ſit vtilis in diſtillationibus & aliis reb. quas ſuperiùs ex ſententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod ſpectat ad effectionem veri auri quam illa profitetur atque in primis pollicetur, vanam eſſe, noxiam, ac pernicioſam Reipublicæ. Primò, Quia, aut nunquam, aut rariſſimè præſtat quod promittit, ex quo non ſemel factum eſt, vt multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint, vnde rectè quidam ait, Alchimiſtas nõ efficere aurum, ſed abſumere, non implere crumenas, ſed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falſum aurum falſamque monetam, atque falſas gemmas pro veris paſſim diſtrahunt, atque diuendunt, ex quo Reſpublica hominumque ſocietas magnum caperet detrimentum. Poſtremò, quia verum aurum non rarò adhibetur in medicinis ad exhilarandum & roborandum cor: aurum autem chimicum cùm vel non ſit verum aurum, vel certè imperfectius ſit auro naturali, vel non vtique habebit eiuſmodi proprietates, aut certè non ita vitales & ſalutares humano corpori, quare non ſine diſcrimine ſalutis & periculo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis viſa ſunt de chimica facultate efficiendi verum aurum probabiliter poſſe diſputari.

Nõ eſſe permittẽda in Republica vſum Alchimiæ.

CAPVT

CAPVT XII.

De origine Magiæ & ijs qui in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ,præſertim eius quàm diximus non eſſe naturalem, variè tradunt ſcriptores. Philo libro De ſpecialibus legibus cenſet ex vera,& naturali Magia adulterata,& corrupta, natã eſſe fallacem , & quæ vulgò propriè dicitur Magia,ita ſcribens: Ex hac adulterata, & deprauata, deſcendunt quas proprio maximè vocabulo malas artes dicimus , circulatorum , ariolorumque ſtudia, mulierũ, mancipiorumq; nequiſſimorum expiationes,& luſtrationes profitentium, mutationeſque amoris in odium , aut ex aduerſo in amorem odij,per quaſdam potiones amatorias,& incantamenta idonea : atque his dolis circumueniunt homines,& ingentium malorum atque ruinarum ſunt cauſæ, nõ priuatis modò hominibus aut familiis,ſed ciuitatibus,regnis,& prouinciis. Quamobrem huiuſmodi artes meritò lege Moſaica , grauiſſimis propoſitis pœnis prohibentur. Hæc Philo. Vetus tamen opinio eſt plurimorum ſcriptorum probata conſenſu , principem huius Magiæ doctorem,& quaſi parentem fuiſſe Zoroaſtrem,vel Perſam,vt Plinius,& Diogenes Laërtius vocant:vel Bactrianum , vt Diodorus Siculus,& alij nominant.Et Plinius lib.30.cap. 1. ita de eo ſcribit; Sine dubio in Oriente orta eſt Magia,in Perſide à Zoroaſtre,vt inter auctores conuenit.Eudoxus Zoroaſtrem hunc,ſex millibus annorum ante Platonis mortem fuiſſe prodidit: ſic

Philo de origine Magiæ.

Zoroaſtres Magiæ parens.

& Aristoteles, Hermippus, qui de tota ea arte diligentissimè scripsit, & vicies centum millia versuum à Zoroastre condita, indicibus quoque voluminum eius positis explanauit, præceptorem à quo institutus est Zoroaster, tradidit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano. De quo Zoroastre mira alijs locis scribit Plinius: Vnum enim eum (inquit) mortalium eodem quo natus est die risisse, cerebrúmque ita ei palpitasse, vt impositam repelleret manum, futuræ præsagia scientiæ, viginti annis in deserto Magiæ vacantem, caseo vixisse ita temperato, vt vetustatem non sentiret. Iustinus quoque historicus libri primi initio, inuentorem artis Magicæ facit Zoroastrem: idemque sentit B. Augustinus lib. 21. De ciuitate Dei, cap. 14. Solum inquit, Zoroastrem quando natus est, ferunt, risisse, nec ei boni aliquid mõstruosus ille risus portendit: nam magicarum artium fuisse perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam fęlicitatem contra suos inimicos prodesse potuerunt, à Nino quippe Assyriorũ Rege, cùm esset ipse Rex Bactrianorũ, bello superatus est. Suidas etiam ait, Magiam inuentum esse Persarum, apud quos Magi magnam fidem, & auctoritatem habuerunt. Auctor Historiæ Scholasticæ enarrans historiam libri Geneseos, cap. 39. Ninus, (inquit) vicit Cham, qui adhuc viuebat, & regnabat in Bactria, seu in Thracia, vt alij volunt, & vocabatur Zoroaster inuentor artis Magicæ, qui & hãc, & septem liberales artes in quatuordecim columnis scripsit: septem ęneis, & septem lateritiis, contra duplex orbis excidium, quod timebatur, vnum

Plin. li. 7.

Chã idẽ qui Zoroaster.

vnum per aquas, alterum per ignem. Ninus verò libros eius combussit. hinc etiam orta sunt idola. Hæc ille. Verùm de antiquitate Zoroastris non conuenit inter scriptores, nam Eudoxus, & Aristoteles, vt ex Plinio retulimus, volunt eum antiquiorem fuisse Platone sex millibus annorum, Hermippus autem vel (vt citat Laërtius) Hermodorus Platonicus libro de disciplinis, facit eum quinque millibus annorum bello Troiano vetustiorem, è contrario autem Xantus Lydius, vt refert Laërtius, multò recentiorem eum facit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante Xerxis transitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Constat enim Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraham: ab ortu autem Abrahæ, vsque ad primam Olympiadem fluxerunt anni mille ducenti sexaginta octo: nam qui plures quàm cæteri annos monarchiæ Assyriorum & Medorum vsque ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexaginta, huic trecentos quinquaginta assignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquagesimæquintæ Olympiadis: Secundùm hanc igitur laxissimam computationem, à Nino & Zoroastre vsque ad primam Olympiadem, numerantur anni mille quadringenti nonagintaquatuor. Bellum porrò Troianum septem & quadringentis annis præcessit Olympiades: Xerxis transitus in Græciam, in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadē incurrit. Ex quo apparet multitudinem illam annorū, quā Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tribuūt antiquitati Zoroastris, vel esse fabulosam,

Laërtii initio Operis.

vel annos illos non quales nostri sunt, sed quales Ægyptij & Arcades habuerũt, hoc est, trimestres, esse cẽsendos. Nec dissimile fuit eodẽ in loco Plinij quippe qui ait Moysẽ multis annorũ millib' posteriorẽ fuisse Zoroastre, cũ subtilissima Chronologiæ ratione compertum sit, paulò ampliùs sexcentis annis Moyse priorẽ fuisse Zoroastrem.

Cassiani de origine Magiæ opi. Gen. 6.

APVD Cassianum Serenus Abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarũ artium altius repetit, nimirum etiam ante diluuium, ex eo tẽpore quo filij Dei, vt scriptura narrat, permisti sunt filiabus hominum, ait enim, scientiam omnium rerum cœlestium & sublunarium quam Adam à Deo acceperat, tradidisse ipsum filio suo Seth, cuius semen eam seruauit incontaminatam; & donec diuisum à sacrilega propagine Cain perdurauit, eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vtilitatẽ vitæ communis exercuit: cùm verò fuisset impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, instinctu Dæmonis deriuauit, curiosasque ex ea maleficiorum artes atque præstigias ac magicas superstitiones audacter instituit. Sed quomodo hæc curiosa & malefica doctrina diluuio non perierit in causa fuit Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui superstitionibus & sacrilegis artibus fuit infectus, easque artes, cùm in arcam in quam cum Noë patre suo iustissimo, & sanctis fratribus ingressurus erat, inferre non auderet, diuersorum metallorum laminis, quæ scilicet aquarum non corrumperentur iniuria, & durissimis lapidibus qui vim ignis non sentirent, insculpsit: quæ diluuio peracto, eandem qua ille

celaue

celauerat curiositate perquirens, sacrilegiorum ac perpetuæ nequitiæ seminarium transmisit in posteros. Hac itaque ratione illa opinio vulgi qua creditur. Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Hactenus Abbas Serenus.

Sed mihi verius sentire videntur, qui Diabolum primum Magicarum artium auctorem & parentem faciunt, à quo mortales earum cognitionẽ acceperint, & vsum didicerint. Et sanè primum Magiæ vsum effectum memoria repetentibus, haud improbabiliter videri potest, Magiæ vsum vnâ cum mundo cœpisse, & quidem in Paradiso, salua etiam tunc & integra illibataque hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blandissimis deceptam promissis, ad vetitum pomũ maximo sui suæque totius humanæ sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet si Diabolum Magiæ auctorem faciamus, cùm ipse, vti apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida sit ab initio, & in veritate non steterit. quia nõ est veritas in eo. Cùm loquitur mendaciũ, ex propriis loquitur, quia mendax est & pater mendacij.* Rectè igitur Lactantius lib. 2. Diuinarum institutionum: omnium maleficarum artium inuentores & magistros fuisse Dæmones, confirmat, his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromãtia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palam, vel occultè, quæ omnia per se falsa sunt, vt Sibilla

Prima origo Magicarum artium à Dæmone.

Lactantius.

Erythræa testatur. Hęc & alia multa in eādē sententiam eo loco Lactantius commemorat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiæ species omnesque fallacias ex Dæmone profectas esse ostendit quàm Cyprianus in libro de Idolorum vanitate: Nequissimi, inquit, spiritus, sub statuis ac imaginibus consecratis delitescunt hi afflatu suo vatum pectora inspirant extorum fibras animant, auium volatus gubernant, sortes regūt, oracula efficiunt, falsa veris semper inuoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, somnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra distorquent, valetudinem frangunt, morbos lacessunt, vt ad cultum sui cogant, vt nidore altarium & rogis pecorum saginati, remissis quæ constrinxerant, curasse videantur. Hæc est de illis medela, cūm illorū cessat iniuria, nec aliud illis studium est, nisi à Deo homines auocare, & ad superstitionē sui, ab intellectu veræ religionis auertere: cùm sint ipsi pœnales, quærunt sibi ad pœnam comites, quos ad crimen suum fecerint errore participes. Hi tamē adiurati per Deum vnū à nobis, statim cedunt, & fatētur & de obsessis corporibus exire cogūtur. Videas illos nostra voce & operatione, quasi flagris cædi, igne torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniant, aut quādo discedāt, ipsis etiā qui se colant audiētibus cōfiteri, & vel exiliūt statim, vel euanescūt gradatim, prout fides patiētis adiuuat, aut gratia curantis adspirat. Hinc vulgus in odiū nostri nominis cogunt, vt nos odisse incipiant homines antequam nosse, ne cognitos aut imitari possint, aut damnare nō possint. Hæc Cyprianus.

Præclara Cypriani sententia.

SED

SED ne Christianorum hominum duntaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiam testes Philosophos Græcorum, & quidem nobilissimos. Aristoteles in primo de Philosophia libro, vt Laërtius initio sui operis memorat, Magos Ægyptis antiquiores esse prodidit, duoque iuxta illos esse principia, bonum Dæmonum, & malum: alterum ex his Iouem & Onomasdem, alterum Plutonem & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesque futuros: & vniuersa illorum mysteria & effectus precationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit. Hec Laërtius. Verum nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Euangelica, cap. 7. his verbis refert Eusebius Magicæ artis Dij Gentilium & inuentores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dæmones colantur & cogantur, quàm ab ipsis Dæmonibus discere potuissent? Neque putes id à nobis tantùm dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro de responsis sic ait: Non solùm fœlicem conuersationem suam, verum etiam quibus rebus gaudeat & quibus alligentur, Dij hominibus significarunt. Adhæc quibus rebus cogantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omninò nihil est, quod ab ipsis Diis homines nō didicerint, Atque hæc Porphyrius ex variis Proserpinæ responsis demonstrat & confirmat. Quid

Porphyrius.

ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & ſtudium & vſum fuiſſe antiquiſſimum? Certè nos ſupra à Mundi vſque primordiis, Magiæ originẽ repetiuimus, & liber Exodi ſatis clarè oſtendit, iam tempore Moyſis, hoc eſt, plus quàm trecentis annis ante bellum Troïanum, Magiam claram & celebrem fuiſſe, Magoſque magna apud eam gẽtem, & ſapientię & diuinę cuiuſdam virtutis auctoritate & exiſtimatione floruiſſe, vtpote qui ſe Moyſi opponere auſi fuerint, ſimiliter illi mira quædam operantes. Nec Deus per Moyſem tam graues pęnas aduerſus Magos conſtituiſſet, nec tam ſeuerè eorum conſuetudinem & congreſſum Iudæis interdixiſſet, niſi iam tunc eorum ars, ſicut hominibus exitioſa erat, ſic nota & celebris fuiſſet. Porrò circa belli Troiani tempora claram fuiſſe Magiæ famam, non obſcurè indicat Homerus, præſertim in Vlyſſis erroribus, adeò vt totum opus non aliundè conſtet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud eum, non aliter intelligi volunt, Circe vtique & inferorum, euocatione hoc ſolùm agi. Deinde apud Theſſalas vrbes diu Magia, magna celebritate viguit. Orpheus quoque magnam ei fidem & auctoritatem addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius, de eo commẽtatus Oſthantes Xerxem Regem Perſarum bello quod Græcis intulit comitatus, qui velut ſemina artis portẽtoſæ ſparſit, obiter infecto quocunque commeauerat mũdo, & hic maximè ad rabiem, nõ auiditatem modo ſententiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc clariſſimum in ea arte Pythagoræ nomen fuit. Is autem quem dixi Pythagoras, &

Exod. 7.

post

post eum Empedocles, Democritus & Plato ad hãc discendam nauigare, exiliis verius, vt inquit Plinius, quàm peregrinationibus susceptis, hanc reuersi prædicauêre, hanc in arcanis habuêre. Sed maximè omnium Democritus, & aliorum suisque editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc est, circa Peloponesiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ trecentesimum, eam illustrauit. Multis post hos sæculis, Apostolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnosophistas Æthiopum, Tespesion Magiæ existimatione illustres fuerunt: quo tempore Simonem cognomento Magum, propter hanc artem multum claruisse, omnis loquitur Ecclesiastica historia. Is Apostolorum æmulus, non apud Samaritas modo, sed apud Romanorum quoque Principes: ad Magicas eius præstigias attonitos, honores etiam diuinos obtinuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorum soboles prognata, & sub Christiano nomine Magicas artes professa, religionem & disciplinam Christianam apud ignaros, infamem & odiosam fecit. Verùm omnes ante se postque eius artis famæ celebres, longè superauit Apollonius Tyaneus, eius prædiscendæ studio totum penè orbem peruagatus, & cum iis congressus quicunque tunc in ea clari habebantur. Is Magię scientia tantam nominis claritatem gloriamque sibi comparauit, tantaque sui admiratione hominum animos impleuit, vt à multis eius sapientiam operaque æstimantibus, & viuus & mortuus quasi Deus haberetur. Taceo hîc Plotinum, Porphyrium

Simon Magus.

Act. 1.

phyrium, Iamblicum, Proclum, Apuleïum aliosque Pythagoricæ ac Platonicæ sectæ plurimos, qui Magiam & coluerunt studiosissimè, & pugnacissimè defenderunt, & tanquam inter omnes sapientiæ partes clarissimam, vtilissimamque, summis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, quomodo Magia artium omnium vanissima & fraudulentissima, tantùm in toto terrarum orbe totque sæculis valuit? Huic quæstioni respódens Plinius primo capite trigesimi libri. Auctoritatem, inquit, ei maximam fuisse nemo miretur; quandoquidem sola artium, tres alias imperiosissimas humanæ mentis complexa, in vnam se redegit. Natam primum è Medicina, nemo dubitat ac specie salutari irrepsisse, velut altioré sanctioremq; quā medicinā: ita blandissimis desideratissimisq; promissis, addidisse vires religionis, ad quas maximè etiā nūc caligat humanū genus. Atque, vt hoc quoque suggesserit, miscuisse artes mathematicas, nullo non auido futura de sese sciédi, atque ea è cælo verissimè peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigium adoleuit, vt hodiéque etiam in magna parte gentium præualeat, & in Oriente Regū Regibus imperet. Hæc Plinius.

Vnde tāta Magia auctoritas.

CÆTERVM illud hoc loco magno nostro gaudio ingentique gloria Christianæ religionis considerandum est, cùm primum Euangelicæ doctrinæ lux mundo affulsit, omnium magicarū fraudum caliginem fuisse discussam atque dissipatam. Simul enim fides Christi prædicata & recepta mundo fuit, omnis Magicarum artium, oraculorum, vaticinationum cæterarumque diabolicæ

Religio & disciplina Christi tenebras Magiæ & veterū male-

bolicarum fraudum vis concidit, defecit, euanuit. Post Euangelium (inquit Tertullianus in libro de Idololatria) nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Cōiectores, aut Magos, nisi planè punitos. Vbi sapiens? vbi literator? vbi conquisitor huius æui? Nónne infatuauit in Deus sapientiā huius sæculi? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, vti cernimus euenisse, multò antè Christus Dominus discipulos suos docuerat: nam apud Ioannem cap. 12. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc Princeps huius mundi eycietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum:* Et apud Lucam capite 11. *Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. Si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa eius arma aufert in quibus confidebat, & spolia distribuit.* Quantum (inquit Eusebius libri primi De præparatione Euangelica, c.2.) recepta Christi fide mundus profecerit, ipsis oculis cernimus. Non enim Persæ, qui eū secuti sunt matres suas nefandis nuptiis cognoscunt, non humanis vescuntur carnibus Scythæ, nec charissimos, falsa religione impulsi liberos iugulant: non Maſſàgetæ ac Derbices propinquos atque affines suos senectute confectos immolant, aut eorum carnes epulantur: non Tybareni senes suos præcipitare, Hyrcani rapaci auium generi; non Caspij canibus proiicere solent: quæ quidem anteà religiosissimè faciebant: nunc verò Euangelica virtute vndique hæc tetra, fœda & immania flagitia explosa sunt. Quis iam doctrinam Christianam amplexus, Deos putat aut inania, & surda simula

ficarum artium è mundo discussit.
Esa. 29.
1. Cor. 1.
Ibidem.

ſimulachra, aut maleficos Dæmones in eis habitantes, aut partes mundi, quæ conſpiciuntur, aut mortuorum vmbras, aut etiam animalium vel abiectiſsima, & nocentiſsima? quibustamen rebus vniuerſæ pænè gentes ante prædicationem Euangelij diuinos honores cultuſqúe tribuebãt. Non ſatis exiſtimari poteſt, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. quantum Romanis debeatur, qui ſuſtulêre monſtra, in quibus hominem occidere religioſiſsimum erat, mandi etiam ſaluberrimum. Quis ergo ſatis æſtimet, quantum debeãt Chriſto, cùm aliæ gentes, tùm in primis, & gens, & vrbs Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio, maximis eſt malis liberata, ſummiſque beneficiis affecta? Roma enim (vt ait B. Leo ſermone primo De natiuitate Apoſtolorum Petri, & Pauli) Deum ſuum ignorans, cùm pænè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſeruiebat erroribus: & magnam ſibi videbatur aſſumpſiſſe religionem, qui nullam reſpuebat falſitatem, in qua diligentiſsima ſuperſtitione habebatur collectũ, quidquid vſquã fuerat vanis erroribus inſtitutũ, vnde quantò eſt per Diabolũ tenaciùs illigata, tantò fuit per Chriſtũ mirabiliùs abſoluta.

CAPVT XIV.

An Magia ſtudium & vſus ſit licitus.

DVPLICEM ſupra Magiã fecimus, vnam naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cùm ſit doctrinæ Phyſicæ, Medicæ, ac Mathematicæ pars nobiliſsima, per ſe bona & honeſta eſt, hominum

minumque ſtudio & cognitione digniſsima. Fortaſsè autem eius ſtudium & tractatio publica meritò prohiberi poſſet in Republica, videlicet, ſi timeretur ne ea in vulgus prodita, multi (quæ eſt humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem exitiumque aliorum abuterētur. Nam licèt medicina quoque abuti poſsint medici, & ob eandem cauſam etiam prohibenda videretur, attamen alia eſt ratio Medicinæ, alia Magiæ: nam Medicina, & eius vſus eſt per ſe neceſſarius mortalib. & abuſus manifeſtior eſt, quàm vt omninò celari queat, ideoque punitu ac emendatu facilior. Magiæ verò, nec vſus ſocietati hominum eſt per ſe neceſſarius, & eſt abuſus occultus: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri poteſt, ne, quò eſt occultior in operando, eò magis fiducia impunitatis, lubrica ſit ad nocendum.

De ſtudio Magiæ. MAGIA verò non naturalis, præſertim quæ commercio & fœdere inito cum Dœmone nititur, dupliciter addiſci poteſt, vel ſpeculatiuè tantùm, vel etiam practicè, hoc eſt, vel noſcendi tantùm cauſa, vel etiam vtendi & exercendi. Nuda cognitio Magiæ per ſe mala non eſt: omnis enim cognitio veri bonum quoddam & perfectio eſt intellectus, ſi enim cognitio malorum bona non eſſet, Deus eam non haberet, atqui Deus omnium bonorum pariter atque malorum ſcientiam perfectiſsimam habet, ſi per ſe mala eſſet cognitio huius Magiæ, ergo nulli prorſus eam diſcere aut noſſe liceret. Quomodo igitur Eccleſiæ Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impiaſque ſuperſtitio nes.

nes detegere & confutare possent? quomodo probare, mira illa quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas vel opera Dæmonum, vel occultarum virtutum naturalium effecta? quomodo demonstrare, nullum opus Magorum verè posse dici miraculum? quomodo docere, Christi miracula multum differre ac præstare Magorũ miraculis, & nec Magos virtute diuina operari, nec Christum eiúsque seruos miracula magicis artibus edidisse? Atque hoc animo & consilio nonnullis Magię studere cõcessum est. Nos Christiani (inquit Tertullianus libro de Anima) fallacem Magiam non socia conscientia, sed inimica sciẽtia nouimus, nec inuitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus multiformẽ hanc lucem mentis humanæ, totius erroris artificem, salutis pariter, animæque vastatricem. Itaque mihi quidem videtur rectè dixisse Ioan. Picus Mirandulanus: Quò quis est magiæ peritior, eò clarius eum cernere quantum inter Magorum & Christi atque Sãctorum miracula intersit. Sed studium eius potest tripliciter non esse bonum, vel si quis illud præferat studiis vtilioribus, & tãtum propter inanem quandam curiositatem illuc capessat, vel si ad male agẽdum id referre velit, vel si propter imbecillitatem mentis periculum sit, ne huius Magiæ fraudibus & superstitionibus circumueniatur. Meritò igitur id studij publicè Christianis vetitum est, nec vlli nisi permissu rectorum Ecclesiæ conceditur.

De vsu Magiæ. VSVS autem huius Magiæ in totum damnatus est & vetitus, non solùm lege diuina & Ecclesiastica, sed etiam ciuili, nec Christianorum

tantum

tantùm, ſed etiam Gentilium. Non eſt autem vſus Magiæ licitus: aut enim ibi eſt peccatum infidelitatis, ſi quis Dæmoni credens, tribuat ei diuinum numen: aut eſt peccatum idololatriæ, ſi oblationibus, & ſacrificiis cultum dæmonibus adhibeat: aut ſaltem eſt peccatum inobedientiæ: quia tam Magus, quàm qui opera Magi vtitur, facit contra prohibitionem diuinam & Eccleſiaſticam. Cauſa autem huius prohibitionis triplex eſt. Primò, quia is peccat in ſeipſum, coniiciens ſe in magnum diſcrimen: ſcilicet deceptum Magicis fraudibus in graues errores labendi. Deinde iniuriam facit Eccleſiæ, cum Dæmone habens commercium & familiaritatem, qui eſt omninò præciſus ab Eccleſia eique aduerſarius. Poſtremò grauiſſimè Deum offendit, dum confugit ad Diaboli opem & auxilium, quaſi non ſit omnipotẽs & homini abundè prouidens & conſulens Deus Chriſtianorum. Quàm grauibus autem, & minacibus verbis Deus & vſum & ſtudium huius Magiæ prohibeat, ex variis ſcripturæ locis liquidò cernitur. In cap. 19. Leuitici ſic habes: *Non augurabimini, nec obſeruabitis ſomnia. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos.* Et cap. ſequenti 20. *Anima quæ declinauerit ad Magos & Ariolos, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi ſui.* Et ca. 18. Deuteronom. *Non inueniatur in te qui ſciſcitetur Ariolos, & obſeruet ſomnia & auguria: nec ſit maleficus, nec incantator, neque qui Pythones conſulat, aut quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi*

Magia vetita diuinis legibus.

scelera delebit has gentes in introitu tuo. Et 4. lib. Reg. cap. 1. Ochoziæ regi Israël qui miserat nuncium ad consulendum Beelzebub Deum Accaron de ægritudine sua: Elias hæc renunciari iussit: *Nunquid non est Deus in Israël, vt eatis ad cōsulendum Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus, De lectulo super quem ascēdisti, non descendes, sed morte morieris.* Et libro 2. Paralipom. cap. 33. inter alia scelera Regis Manassis, hæc connumerantur: *Obseruabat somnia, sciscitabatur auguria, maleficis artibus inseruiebat, habebat secum Magos & incantatores, multáque mala operatus est coram Domino, vt irritaret eum.* Cuius seuerissimi præcepti hanc rationem reddit Philo in libro De specialib. legibus: Non sinit noster legislator procrastinari veneficorum supplicia, sed absque mora vult exigi: quod dilatio, noxiis opportunitatem peccandi præbeat, cæteris metum afferat, existimantibus quicquid illorum vitæ accedit suæ securitati decedere, idcircò sicut viperas, scorpios, aliasque venenosas bestiolas priusquam mordeant, aut saucient, aut etiam se commoueant, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priusquam noceant, eodem modo, huiusmodi homines plectendi sunt, qui Magicis suis artificiis & maleficis artibus incautos homines non solùm errore implicant, sed in graues calamitates intrudunt. Sic Philo. Quam essent autem hæ artes Magicæ, & Apostolis, & nascentis Ecclesiæ Christianis abominabiles, & exosæ, vel vnus locus, qui est in 19. cap. libri de Actis Apostolorum, apertissimè declarat, vbi sic legimus: *Multi*

Egregia Philonis sentētia.

Multi ex his, qui fuerunt curiosa sectati, contulerunt libros & combusserunt coram omnibus. Vt autem, & multitudinem, & pretium librorum intelligeremus, subditur eos quinquaginta denariorum millibus fuisse æstimatos, illos autem libros de rebus curiosis, Chrysostomus, Augustinus, Beda, Oecumenius aliique de rebus Magicis scriptos fuisse interpretantur. Restat vt de Magis Pharaonis, qui se opposuerunt Moysi, nonnulla disputemus.

De Magis Pharaonis. Exod. 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonem adversus Moysen iussisse accersiri sapientes, & maleficos, qui per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam similia fecerunt, tribus prioribus prodigiis à Mose factis: sapientes vocat, vel Astrologos, vel philosophos, præsertim Magiæ naturalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam illam quam suprà nominauimus, non naturalem, tenebant, & exercebant. Itaque horum nomine significãtur præstigiatores, Necromantici, & qui Magicis artificiis abutuntur ad patrãda scelera, velut adulteria, furta homicidia, atque ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Dæmonum auxilio cum multis item fraudibus, mendaciis, & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, vt refert Iosephus libr. 2. Antiquitatum, illi Magi fuisse sacerdotes: apud Ægyptios enim tales erant existimatione omnis sapientiç sacerdotes, quales apud *Exod. 7.*

Indos Brachmanes, apud Æthiopes Gymnosophistæ, apud Græcos Philosophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari solitos per incantationes Æpypriacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædã verba modo carminum: sed quia vel verba illa erant secreta, Onkelus vertit, susurrationes: vel modus quo operabantur, erat secretus, & occultus; ideò vocantur arcana. Dicuntur autem Ægyptiaca, non quòd primum in Ægypto inuenta fuerint, sed quia verbis, & ritibus Ægyptiacis constabant, vel quia non idem est genus, & modus incantationum apud omnes gentes, sed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes vocant Sophistas, & Pharmacos, id est veneficos, & incantatores, Onkelus Magos, Aquila vertit χρυφιαςάς; id est occultorum cognitores, & patratores.

CAPVT XV.

Qui fuerunt illi Magi qui restiterunt Moysi coram Pharaone.

SCRIPTVRA neminem eorũ nominatim appellat; Sed Beatus Paulus posterioris Epistolæ ad Timotheum cap. 3. ait Ianne & Mãbre restitisse Moysi. Chrysostomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorum nomina comperta habuisse ex antiqua certaque Hebræorum traditione, vel ex Spiri-

tus sancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuisse librum quẽdam apocryphum, qui inscribebatur liber Iannis & Mambres, ex quo libro volunt Paulum transcripsisse illorum Magorum nomina. Quod probare videtur Origenes tractatu 35. in Matthæum, vbi exponens verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in scripturis publicis, sed in secreto quodam libro, qui inscribitur Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illam Pauli reiicere ausi sunt, tanquam apocryphis vtentem testimonis: cùm tamen, inquit Origenes, nemo adhuc ausus sit reiicere priorem epistolã ad Corinthios, in cuius cap. 15. citatur sententia quædam ex Menandro Poëta. Hactenus ex Origene, à quo non discrepat vulgò putatus Ambrosius, eundem illius epistolæ locum explanans, exemplum, inquit, hoc de apocryphis est: Iannes enim & Mambres fratres erant Magi, vel venefici Ægyptiorum, qui arte Magię suę, virtuti Dei quæ per Moysen operabatur, æmulatione commentitia resistere posse putabant. Sed cùm Moysi virtus operibus crescceret, humiles facti cum dolore vulnerum fateri coacti sunt Deum in Moyse operari. Gelasius Papa distinct. 15. sancta Romana Ecclesia, hunc librum Iannes & Mambres inter apocryphos numerans reprobat. Horum etiam Magorum meminit Plinius libr. 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape, falsò dicens eos fuisse Iudæos, sed in eo prætereà fallitur, quòd istos multis annorum millibus fuisse dicit post Zoroastrem cùm Iustini libro primò constet Zoroastrẽ fuisse tempore *Exod. 8.*

Nini primi Assyriorum Regis, quo regnante natus est Abraham, à cuius ortu vsque ad tempus istorum prodigiorum, nonnisi quingentiquinque anni fluxerunt, quin ab ipso diluuio non ampliùs septingentis nonaginta septem præterierunt. De his quoque Numenius Pythagoricus in 3. lib. De bono, ita scribit Iannes & Mambres, Ægyptij erant, magicis artibus adeò præpotentes, vt Musæo Iudæorum duci viro Deo coniunctissimo, soli resistere posse à cunctis Ægyptiis judicati sint: multas enim calamitates quas Musæus Ægypto intulit, soluere visi sunt. Hæc refert Eusebius lib. 9. De præparatione Euangelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuisse, & Ambrosius loco supradicto affirmat, & ex narratione Beati Macharij Palladius commemorat. Sed quia in Macharij & Palladij mentionem incidimus: non alienum fuerit hoc loco quæ narrat Palladius, vitam Macharij scribens de mirabili horum Magorum sepulchro ab ipso Machario visa & comperta, & deinde narrata Palladio, hic adscribere. Dicebat Macharius Iannem & Mambrem fuisse fratres, propter Magicæ artis excellentiam, maximam apud Pharaonem & Ægyptios tunc temporis habentes auctoritatem atque potestatem: qui dum viui essent, intra quandam Ægypti solitudinem, in hortis quibusdam sepulchrum sibi construxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumque auri illic condiderunt, & omnis generis arbores plantauerunt, & maximum aquæ puteum foderunt, sperantes fore, vt post suum obitum in illo Paradiso deliciis fruerentur. Hic autem locus, vt

Memorabilis historia.

com

communi illius regionis fama ferebatur à Dæmonibus tenebatur, atque custodiebatur. Incessit Macharium cupido visendi locum profectúsque, cùm iam propè accessisset, obuiam illi occurrerunt ad septuaginta Dæmones variis formis, alij clamantes, alij exilientes, alij magno cum fremitu in eum stridentes dentibus, alij figura coruorum in eum inuolantium, quibus euanescentibus, ingredienti iam in Paradisum, occurrit Diabolus cum districta romphæa ei minitans: quem facto crucis signo repellens, ingressus est locum, omniaque contemplatus, reperit cadum æneum catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore consumptum, & fructum malorum punicorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta Sole, & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de sepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

CAPVT XVI.

An prodigia quæ Magi illi fecerunt, fuerint vera, an tantùm simulata.

AGNA quæstio est, variis scriptorum sententiis in vtramq; partem agitata, an serpentes illi seu dracones, in quos scriptura narrat virgas à Magis proiectas, fuisse Ægyptiacis incantationibus atque arcanis conuersas, fuerint veri & naturales serpentes, non minus quam is in quem virga Aaron mutata fuit,

an potiùs fuerint simulachra quædam tantùm & imagines serpentum, qui à Dæmonibus, serpentum modo mouebantur. Quod autem de serpentibus Magorum diximus, de aqua mutata in sanguinem, & ranis productis itidem intelligi volumus.

Exod. 7. & 8.

Prima opinio. fuisse veros serpentes.

MVLTI & graues scriptores existimarunt serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet Theodoretus in Quæstionibus suis in Exodum, quæst. 18. idemque apertiùs & copiosiùs B. Augustinus libro tertio de Trinitate, cap. 7. & 8. & in lib. octogintatrium quæstionum, quæst. 79. quem in hoc ferè secuti sunt Theologi Scholastici. S. Thomas affirmatissimè hoc tradit in Commentariis super 24. cap. Euangelij secũdùm Matthæum, & prima parte, quæst. 114. art. 4. in eandem inclinat sententiam Beatus Bonauentura 2. Sententiarum distinct. 7. quæst. 2. Caietanus adeò clarum id esse inquit in Scriptura, vt in dubium minimè verti possit. Hoc etiã sentiunt Lyranus, Tostatus, & Paulus Burgensis, & cõfirmari potest argumentis B. Thomę desumptis ex prima parte, loco supra citato.

Altera opinionõ fuisse veros serpẽtes.

VERVM ex aduerso multo plures & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præstantes, prodigia illa Magorum non fuisse veros & naturales effectus, sed tantùm simulatos, & apparentes, & artificio quodam magico ac diabolico spectantium oculis imponẽtes, & senserunt, & scriptis suis prodiderunt. Nam Iosephus lib. 2. Antiquitatum ait illos serpentes Magorum, specie verorum serpentum reptasse, sed fuisse præstigias, veritatis specie hominibus non admodum

cautis imponentes. Simile quippiam innuit Philo lib. primò De vita Moysis hoc factum Magorum enarrans. Iustinus martyr in libro Responsionum ad quæstiones Orthodoxorum, in respõsione ad quæstionem 26. Quæ, inquit, à Moyse facta sunt miracula, quia diuina virtute sunt edita, facta sunt mutatione rei propositæ, in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dæmonis sunt facta, spectantium oculis præstigias offundebant, vt qui serpens non esset, eum viderent quasi serpentem, & non sanguinem quasi sanguinem, & non ranas quasi ranas. Tertullianus in libro De anima: Possunt, inquit, & solent Dæmones phantasmata præstare, & corpora fingere, quibus exteriores oculos circumueniant. Corpora enim videbantur Pharaoni & Ægyptiis magicarum virgarum dracones: sed Moysis veritas, mendacium eorum deuorauit. Gregorius Nissenus: Qui ex virga Moysis, inquit, factus est serpens, verè animatus, Magorum virgas reuera ligna, visus autem deceptione serpentes, facilè deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos serpentes Magorum fuisse meras præstigias, nihil verorum serpentum præter speciem & imaginem habentes, hoc etiam super cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus, & Hugo de S. Victore. Idem quoque satis indicat Ambrosius interpretans cap. 3. posterioris epistolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtuti Dei quæ per Moysem operabatur, commentitia æmulatione resistere conati sunt. Eundem Pauli locum explanans Beatus Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis ma-

gicæ præstigiis Moysi, sic nonnulli argumentorum fal aciis, Christianæ veritati ac simplicitati resistere, ac illudere conantur.

Auctoris sententia fuisse veros illos Magorum serpentes.

NEVTRA hæc opinio euidenter ex sacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobari potest: videtur tamen aliquanto probabilior B. Augustini sententia. Scriptura enim Exodi 7. iisdem verbis eodemque modo narrat virgam Aaron versam esse in serpentes, & item virgas Magorum: ergo si ille Aaron fuit verus serpens, pariter etiam serpentes Magorum veri fuisse videntur. Ibidem quoque dicitur, virgam Aaron deuorasse virgas Magorum, hoc est, serpentem ex virga Aarō factum, deuorasse serpentes ex Magorum virgis factos, non diceretur autem deuorasse illos, nisi fuissent veri serpentes. Deinde sequenti capite octauo traditur Magos defecisse in tertio signo, nec potuisse producere ciniphes: ex quo satis intelligitur, verè & non in speciem tātum eos duo priora signa fecisse. Moyses item detexisset fallaciam, si non fuissent veri serpentes. Quid quod scriptura vocat simpliciter serpentes, & ex nulla circumstantia narrationis colligi potest eos non fuisse veros serpentes: nec repugnat fuisse veros, ergo probabile valde est veros & naturales serpentes fuisse.

CAPVT XVII.

Quomodo Magi fecerint illos serpentes.

VATVOR vel quinque modis cogitare possumus Magos fecisse serpentes, sanguinem, & ranas; duobus vel tribus in specie tantùm & simulatè,

latè, duobus aliis, verè. Primò enim species & phantasmata virgarum & serpentum, aquæ & sanguinis & ranarum quæ erant in phantasia & imaginatricè facultate, Dæmones commouendo & turbando spiritus in quibus erant illæ species, potuerunt facere vt illę species refluerent ad sensum communem vel etiam ad sensum visus; verbi gratia, primò species virgæ mox ea sublata, species serpentis: ita vt videretur virga conuersa in serpentem. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæst. 114.& 111.artic.3.& 4.idémque in aliis fieri cernitur. Namque in somno motu vaporum ascendentium in cerebrum, atque descendentium, refluentibus speciebus rerum sensibilium ad primùm sensitiuum, dormientes videntur sibi & videre & audire, & vi morbi idé contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, vt Dęmon virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita inficeret vel turbaret, vt viderentur esse quæ non erant, & non esse quæ aderant: quemadmodum ægrotus corrupto palato & gustatu, dulces cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerũt Dæmones virgas illas Magorum subitò conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agẽtia naturalia nobis ignota, ad producendos serpentes potẽtissima & efficacissima. Quarto modo fieri potuit vt Dæmones non aduertentibus qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subito è conspectu illorum clàm auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel àliunde tunc celerrimè asportatos, intuentium oculis subiicerent, ita vt virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam

quinto modo illud fieri, vt Dæmones virgas illas in modum & formam serpentum figurarent, vel figuram serpẽtum illis affingerent, & in illis motum qualis est verorum serpentum, ipsi efficerẽt.

Qvi negant illos serpentes magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi, vel duos priores modos, vel certè quintum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes: non igitur solùm erant in imaginatione vel aspectu intuentium, sed extra quoque erant serpentes: non enim dixisset scriptura, Magorum virgas versas esse in serpentes. Contra quintum modum facit quod scriptura dicit, serpentem factum ab Aaron deuorasse serpentes Magorum: quomodo autem deuorasset illos, nisi fuissent veri serpentes? B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura, Caïetanus, & Burgensis sequuntur tertium modum, qui tamen sicut nec Lyrano, nec Tostato, nec mihi fit probabilis. Certum enim est, nec Dæmones potuisse immediatè producere serpẽtes, sed tantùm adhibendo causas naturales eorum productrices. Certum etiam est, nullum agẽs naturale naturaliter operando posse subito producere formam ex materia non ante disposita, & pręparata. Certum etiam est, diuersas formas exigere diuersas materiæ præparationes, & quò formæ sunt nobiliores, eò plures, & operosiores præparationes deposcunt: maior enim præparatio fit materiæ ad formam mixti quàm ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati vel plantæ. His positis, quæ secundùm veram Philosophiam

negari

negari non possunt, quæramus an Dæmones produxerint illos serpentes immediatè ex virgis: at materia virgæ est admodum remota, & aliena recipiendæ formæ serpentis. Si dicant non immediatè ex virga productos esse serpentes, sed variis transmutationibus præmissis: at tot, & tam variæ transmutationes subito fieri non potuerũt, statim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerunt serpentes. Quidquid, cùm naturaliter producitur serpens, non statim producitur magnus, sed primò paruus, deinde paulatim acquirit iustam magnitudinem: at illi serpentes statim producti sunt magni, nimirum æquales virgis Magorum, non enim visum fuisset virgas mutatas esse in serpentes, nisi serpentes fuissent æquales virgis.

Caietanus refellitur.

CAIETANVS vt vim harum rationum ab ipso, vt arbitror, præuisam effugere, duo reperit effugia: alterũ est, eo tempore quod effluxit, dum Pharao vocauit Magos, & ipsi ad eum adierunt, Dæmones vltimam dispositionem pro forma serpentis induxisse in illas virgas, atque ita cùm proiectæ fuerunt, statim potuisse produci serpentes: alterum est, licèt agens naturale per se non possit ex virga, & subitò producere serpentem, tamen vt est instrumentum Dæmonis, illud posse, sicut motus, & lumen cæli multa producũt quæ sunt ipso nobiliora, quatenus sunt instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod sic non fuissent illæ virgæ, non enim potest manere forma virgæ cum vltima & proxima dispositione materiæ, & formæ serpentis, præterea dubium est an illi ser-

pentes

pentes, seu vt alij vertunt, dracones, potuerint aliter generari quàm ex semine. Secundùm effugiũ nihil valet: nam licèt agens naturale vt est instrumentum vel hominis, vel Angeli, possit vel citius vel mèlius aliquid facere, tamen non ob id potest ex qualibet, & in qualibet materia effectum suum producere, nec potest posteriorem formam inducere non inductis prioribus. Posterior enim, & nobilior forma, præsupponit necessariò priores, & sicut inter formas, ita inter earum dispositiones est ordo naturaliter immutabilis, vt non possit esse posterior in materia nisi antea fuerit prior. Præterea verus sanguis naturaliter non potest produci nisi in animali, & per calorem animalis, & per certa instrumenta quæ in solo sunt animali.

Auctoris sententia, quomodo facta sit à Magis illa virgarũ in serpẽtes mutatio.

RESTAT igitur quartus modus supra expositus, qui & Lyrano & Tostato mihique fit verisimilior: nam secundum eum modum defendimus fuisse veros serpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, secundum & quintum modum: nec tamen dicimus eos productos fuisse ex virgis, ne vrgeamur illis rationibus quibus tertius modus premitur. Vnus tantum scrupulus hæret, quomodo si non fuerunt serpentes producti ex virgis, dicantur virgæ conuersæ in serpentes? sed respondendum est, scripturam id dixisse, non quod ita fuerit secundùm veritatem, sed quia ita videbatur & æstimabatur spectantium iudicio. Nam & hoc quoque dicere oportet eos, qui negant illos fuisse veros serpentes, & Caietanum qui vult illas virgas habuisse vltimam dispositionem pro forma serpentis: sic

enim

enim non poterant esse verę virgę, vt ostédimus, sed secundùm speciem tantum, quare secundùm eum, nec magi proiecerunt veras virgas, nec verę virgæ sunt conuersæ in serpentes.

SED dicet aliquis, cur permisit Deus vt Magi qui contradicebant Moysi prodigia facerét, cùm ea res & diuinam virtutem quæ per Moysen operabatur, obscurare videretur, & Pharaonis animum magis in perfidia & inobedientia obfirmatum & destinatum redderet? Ad hoc Chrysost. homil. 46. in Acta Apostolorum, ita respondet: Permisit Deus magis aliquid aduersus Moysen, ne Magus putaretur esse Moyses: permisit illos docere omnes quantum Magia imponat sensibus: vltra autem non deceperunt, sed ipsi se victos confessi sunt: & non potest, inquit, sine certamine clara esse victoria, & quò potentior est hostis, eò illustriorem reddit eius gloriam à quo se victum esse ipse confitetur, sicut Magi victos se à Moyse confessi clariorem eius gloriam effecerunt. Theod. in Quæst. suis in Exod. quæst. 18. Ne quis, inquit, suspicaretur Moysen arte Magica mira illa fecisse: permisit Deus Magos similia aliqua facere, vt quantum inter diuinam virtutem & magicas operationes interesset, tum euidentia rerum, tum etiam Magorum confessione, clarissimè innotesceret. Mutat Aaron virgam in serpentem, mutant etiam Magi virgas suas in serpentes: *Exod. 7.* sed serpens Aaron præualens, Magorum serpentes deuorauit. Mutāt Magi aquam in sanguinem: sed non rursus possunt sanguinem mutare in aquam, sicut fecit Moyses: producunt ranas, sed eas auferre sicut Moyses non possunt: & qui maiora

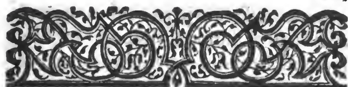
Cur Deus sit passus illa prodigia fieri à Magis.

iora animalia fecerunt, minora, id est, ciniphes, facere non potuerunt. Denique nec vlcera ipsi cauere, nec vlcerum dolorem quo vehementer afflictabantur mitigare, nedum auferre potuerũt. Quamobrem Moysem longè superiorem quàm ipsi essent, & diuinam virtutem quæ operabatur, artibus suis magicis præstantiorem confessi, dixerunt: *Digitus Dei est hic.*

Exod. 8.

Verùm nos quia hunc de Magia librum, vt perspicuitate orationis, & varietate atque ordine disputationum, delectúque probabiliorum sententiarum, firmiorúmque rationum; sic breuitate (quæ magna est legendi discendique illecebra) commendatum lectori & probatum esse cupimus, expositis iam quæ ad propositi à nobis argumenti tractationem & explicationem pertinebant, hîc ei finem imponamus.

BENEDICTI

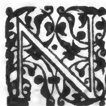

BENEDICTI PERERII,

LIBER SECVNDVS,

qui est

De obseruatione Somniorum.

NON vnũ est genus nec vna somniorum ratio, quocirca nec par est omnium causa, vt æquè omnia vel approbari vel improbari debeãt. Multa quidẽ somnia deridẽt sacræ literæ: alia etiã dãnant: quædam verò commẽdant ac venerãtur. Sunt enim pleraque inania: nec pauca sunt naturalia, ex certis naturę causis profecta. Sũt itẽ alia Dęmonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta; denique nonnulla diuinitus hominibus data sunt. Diligens porro sõniorum tractatio, pulcherrimam per se

ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinę scripturę complures locos illustrandos valet plurimum: regendæ verò ac moderandæ hominum vitæ vtilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominũ inciſciam (sed verius dixerim stoliditatem & vecordiam) qui nimis curiosè & anxiè ac superstitiosè obseruant somnia, permagno est adiumẽto. His ergo rebus adductus, de somniorum natura, varietate ac veritate: nonnullas quæstiones scitu maximè dignas atque vtiles hoc libro explicandas suscepi.

INDEX

INDEX QVÆSTIONVM LIBRI SECVNDI QVI est de Somniis.

QVÆSTIO PRIMA.

An vlla Somniis habenda sit fides.

IN diuersa, vulgi ac sapientum super hac re distrahuntur sententiæ: quamquam vno verbo ea quæstio posset expediri facta: somniorũ distinctione nonnullis enim somniis sine dubitatione fides habenda est; plerisque tamen, pænitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somniis, par est vecordia, & videtur extremæ vtrumque vel stoliditatis, vel contumaciæ. Sed profectò, & scitum, & verum est illud Ciceronis dictum: nihil tam absurde dici posse, vt non ab aliquo Philosophorum dicatur. Quid enim esse potest magis ἄλογον, ἀδύνατον, quàm omnia somnia vera, & credenda esse arbitrari? Ecce tibi Prothagoras, vnus sanè ex illo priscorum Philosophorum Senatu, omnibus, somniis fidem arrogat, magna auctoritate decernens, veritatem, & falsitatem non ipsa natura rerum, sed sola existimatione hominum constare; hominem esse mensuram omnium, & tale vnumquodque esse quale videtur homini, siue sobrio, siue vinolento, siue sano, siue insano, siue vigilãti, siue dormiẽti. Affines huic errori fuêre quidam Stoici, nimio plus superstitiosi, ac penè fanatici Philosophi qui nulla reiiciũt somnia, in omnibus esse rati vim significandi, ac denotandi aliquid. Existimari tamen aiunt, quædam somnia inania, & falsa quòd sint admodum tenuiter expræssa ob idque obscura

Cic. in 2. de Diuinatione.

Omnia somnia esse vera, Prothagora, & Stoicorũ opinio.

ſcura, & ad intelligendum difficilia: & quia propter ambiguitatem, varias ad res videntur poſſe applicari, propterea nihil certum ex eorum obſeruatione nobis conſtare: præſertim verò, quòd ad eorum ſomniorum vim diſpiciendam, par hominũ ſolertia, & ſagacitas non facilè inueniatur. Ex aduerſo, his contraria ſentientes Xenophanes Colophonius, vel ipſa vetuſtate memorabilis Philoſophus (naſcentis enim in Grçcia Philoſophiæ propemodum æqualis fuit) molis item ac delicatæ Epicuræ diſciplinæ ſectatores, omnium ſomniorum fidem & auctoritatem ſuſtulerunt. Non eſſe autem vllis credendum ſomniis ſic illi argumentabãtur. Vna vis eſt, eademque natura omnium ſomniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio eſſe debet. Sed plerisque ſomniis non eſſe credendum, confeſſio eſt omniũ: nihil ergo cauſæ eſt, cur plerîſque reiectis, aliquibus præcipuè credere debeamus. Adiice, quòd, ſi quędã ſomnia & vera, certa ſunt, aliquas eſſe certas ipſorum effectrices cauſas neceſſe eſt. At quas? naturam, inquiunt, & Deum. Sed natura quidem amica eſt ordinis, & conſtãtiæ, in ſomniis nullus ordo ineſt, ſed plena temeritatis inconſtantia. Dei autem maieſtate alienum, & indignum videtur, obire Deum lectos dormientium, concurſare grabatos, & ſtertentibus iniicere ſomnia, quæ illi expergiſcentes, vel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contemnant, vel ſi curanda ſibi putent, ſtulta impleti ſuperſtitione, dies noctesq; animi pendeant, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut fallaci futurorum expecta-

Xenophanis, & Epicureorum opinio omnia ſomnia eſſe vana.

tione bonorum elati. At quantò & rationi conuenientiùs, & Dei præſtantia digniùs, atque vtilitati hominis conſultiùs fuiſſet, viſa dare nō ſordidis & indoctis hominibus, ſed optimis & ſapientibus viris, non dormientibus, ſed vigilantibus, nempe magis ad intelligendum idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, ſed propriè, apertè, & explicatè ſignificare Deum, quod ab homine vellet intelligi.

Vera ſententia de ſomnijs.

Hæc iſti de ſomniis balbutiunt, in totum ea vel approbantes, vel damnantes, videlicet per extrema, veritati deuia, inerrantes. Sed vera ſententia, quaſi media inſiſtens via, varia facit ſomniorum genera, quorum plurima tanquam inania, & ab omni ratione vacua, nec vlla fide digna planè abiudicat & reiicit.

Pleraq; ſomnia eſſe vana.

Hoc, cum luce Solis clarius ſit, ſuperuacaneum eſt argumentari. Id enim quotidiana docet experiētia, totas quotidie noctes ſomniamus, quorum igitur quodque de tot ſomniis, verum euadit? Euadit quidē aliquod nonnunquam verum, ſed quia id rariſſimè, ac ſine ratione vlla contingit, nihil afferri poteſt, cur non caſu & temerè accidiſſe credatur. Idem quoque ratio ipſa fateri cogit. Nam quæ alia eſt iſtiuſmodi ſomniorū cauſa, niſi quia ſpiritus, ſentienti animæ, præſertim autem phantaſiæ, cuius eſt fingere ſomnia, deſeruientes, in quibus inſidēt atque inhærent, rerum in vigilia perceptarum reliquiæ, ac veſtigia, quas in ſcholis appellamus ſpecies, eiuſmodi inquam ſpiritus, in ſomno vaporib. cibi potuſque caput ſubeuntibus agitati, & huc illac iactati, varia reddunt viſa & ſomnia, ſed propter inordinatam

Cauſa ſomniorum.

eorum

eorum Spirituum iactationem, valdè incomposita, sæpè etiam turbulenta & distorta, denique talia, vt nullam vim significandi aliquid habere queant. Sic profectò sunt somnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, vel aliarum rerum similitudines & imagines, quas cernimus breuissimo tempore in alias, atque alias commutari, & mox dissolui omnes, ac pænitus euanescere. Has imagines, qui certam vllius rei significationem facere putaret, obtusus & excors haberetur, at non minoris videtur inscitiæ, certas significandarum rerũ notas, & signa eiusmodi somniis attribuere. Si ebriorum, phreneticorum & insanorũ visa negligimus, & pro nihilo ducimus, æque profectò ridenda, & cõtemnenda sunt somnia, quin eò magis, quòd plerumque magis ipsa sunt inordinata, confusa, & monstruosa. Facetè quidam, sed verè tamen dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea dormientes agerent, quę somniant, fore omnino necessarium, vt alligarentur omnes, qui cubitum irent, quippe magis ridicula & absurda, magisque incredibilia, quàm vlli faciant insani, facturos esse somniantes. Hanc quoque sententiam confirmat diuina scriptura, deridens leuitatem & vanitatem eorũ, qui Somniis hoc est, rebus futilissimis ac mendacissimis credendo, dignos se præbent, qui omnium irrisione ludãtur. Itaque in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est: *Vbi multa sunt somnia, plurima sunt vanitates, & innumeri sermones.* In lib. item Ecclesiastici capite 34. ita legimus: *Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehẽdit vmbram, & persequitur ventum, sic & qui attendit ad insomnia,*

Testimonia diuinæ Scripturæ de vanitate somniorum.

multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Denique, cùm scriptura vult significare aliquid vanum, instabile, fugax, & fallax, somniorum comparatione, ac similitudine persæpè declarat.

Multa somnia esse vera. CÆTERVM, vt plurimis somniis abesse veritatem, fidemque, non est negandum, ita quędam esse vera, & certa somnia, fatendum est. Nã si nullis in somniis, quidquã veri & certi esset, inscienter profectò, ac superstitiosè clarissimi medicorum, somnia, quæ frequenter ægris contingunt, ad eorum morbos diiudicandos curandosque tam subtiliter & curiosè obseruarent. Stulto item labore phisiologi se fatigarent, somniorum causas, vires, ac significationes tanto studio, & diligentia venando ac speculando. Mẽdaces præterea essent tot superiorũ tẽporum historiæ, clarissimis testatæ cõsignatæq; monumentis, refertæque exẽplis verorum somniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirificè conuenerunt. Quid in sacris literis quot memorantur sõnia, non vera & certa modò, sed etiam diuinorum mysteriorum plenissima, repetat memoria lector somnia Abraæ, Abimelech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, Regis Nabuchodonosor, Danielis, Mardochæi, Iudæ Machabæi. *Matt. 1. & 27.* in nouo autẽ Testamento, somnia Beati Ioseph, Magorũ, vxoris Pilati, deniq; somnium D. Pauli, *Act. 16.* quod à Luca in lib. de Actis Apostolorum narratur. *Homeri commẽtum ad significã* Hanc somniorum distinctionem, etiam Homerus poëtico more, fabularũ integumentis velatam, significauit, cùm duas finxit portas, vnã corneam per quam emitterentur ad homines vera som

ta somnia, alteram eburneam, per quam ederentur falsa. Homerum imitatus, vt ferè solet, Virgilius lib. 6. Æneidos, eandem sentẽtiam expressit his versibus.

dam verorũ atque falsorũ somniorũ distinctionem.

Odyss. 7.

Sunt geminæ somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens elephantos,
Sed falsa ad cœlum mittunt in somnia manes.

Cur autem poëta, veris somnijs corneam portam, falsis eburneam assignauerit, causam exponit Macrobius in eo commentario, quo somniũ Scipionis explanauit.

Mac. li. 1. c. 3.

QVÆSTIO II.

De causis verorum somniorum.

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia vera: reiectis igitur falsis, vera contemplemur: Verùm, quia, quæ sint vera sõnia, & quo insigni atque nota internoscãtur à falsis, planè intelligi non potest, nisi verorum somniorum causas omnes rimemur, & aperiamus. Propterea quid ab aliis de huiusmodi causis creditũ & proditum sit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in libro de Insomniis, duo statuit somniorum verorum genera, alterum nominat diuinum, alterum naturale. Diuina somnia, inquit à Deo mitti, & semper memorabiles aliquos casus insignesque vel ad lætitiam & tristitiam, vel ad fœlicitatem & miseriam, siue priuatam, siue

Varia de somniorum causis auctorũ sentẽtia Hippocrates.

publicam, euentus portendere, horũ autem somniorum interpretationem, ex vatibus, rerumque diuinarum interpretibus petẽdam esse. Tale fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui monarchiã Persarum condidit ad cuius pedes dormientis, Sol visus est, terque ab illo appetitus manibus, ter se conuoluẽs, elapsus est. Quo somnio Magi Persarũ sapientes, significari respõderunt, eũ triginta annos, & ita sanè cõtigit, imperio potiturum.

Somniũ Cyri.

Naturalia sõnia, ex causis ferè intra corpus dormiẽtis latẽtibus, existere putat Hippocrates, atq; hisce somniis affectiones ipsius corporis aut bonas, aut malas, indicari, hoc est vel plenitudinẽ ac redundantiam, vel contra inopiam atque inanitatem, vel aliquem eorum, qui sunt in corpore humorum, aut corruptum, aut suo loco motum, aut inordinatè & immoderatè agitatum. Horum verò somniorum obseruationem & coniectationẽ spectare ad medicum, eamque ad dirigendas ordinandasque curationes permagni referre arbitratur. Plato in conuiuio, somnia vera & prænũtia futurorũ, à Dæmonibus proficisci existimat. Dæmones enim esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales, quippe cùm sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales, qualis est Deus (Deum namque censet Plato non immiscere se rebus humanis) nec proximè cum hominibus societatem aliquam & cõsuetudinem habere, sed comercia & colloquia inter Deum, hominesque, siue vigilantibus ipsis, siue dormiẽtibus, per Dæmones agitari & confici. Nimirũ, Dæmonum munus & officiũ esse inquit, preces & vota hominũ referre ad Deũ, & Dei munera & auxi-

Plato.

Dæmonum natura & munus secundũ Platonem.

lia deferre ad homines:per hos, vaticinia,incãtationes,Magia,omnisque diuinãdi ratio,& prodigiorum effectio,ad homines peruenit.Itaq; Dæmones esse Dei nuncios, interpretes, & administros: hominum verò esse quasi patronos, aduocatos: magistros,& vt fictitio Apuleï verbo dicã salutigerulos.Atque hæc non solius Platonis, sed ante Platonem etiam Empedoclis & Pythagoræ fuit sententia:de qua,& contra quam, in libro 8. de ciuitate Dei ca.20.& 21.& in lib.9.acutè doctéque disputat Augustinus.Aristoteles in libello quem inscripsit de Diuinatione ex somniis ducta,negat vlla dari hominibus à Deo somnia.Vera autem somnia, inquit, vel esse naturalia,quædam signa, & ex naturalibus causis proferta quæ scilicet periti Philosophi & Medici vtiliter obseruant: vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes acturi sumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt,quæ videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus post, à somno excitati ad benè agendum accommodatè vtimur, & iuuamur. Stoïci tres causas verorum somniorum constituunt.Primam Deum, qui cùm sit rerũ omnium scientissimus,& prouidẽtissimus hominiq; beneuolus ac beneficus,quò sit homo cautior, dat ei somnia, quæ sint ipsi futurorũ indicia,& eorum, quæ agẽda ipsi cauendáq; sunt,documẽta. Alterã causam ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æterna quædam serie,nexúque colligata: siquidem rerum omnium futurarum,putant Stoïci, & antecedentes causas,& prçcurrentia signa tum aliis in rebus, tum etiam in ipsis somnijs præmitti. Tertiam

Aristoteles.

Stoïci.

Tertiam causam faciunt naturam animi nostri, quæ diuina est: animus enim hominis, exterioribus sensibus per quietem consopitis, & ab omni actione vacantibus, ipseque negotiis curisque omnibus solutus ac liber, vegetior fit, & habilior ad intelligendum: tunc enim clarius præterita meminit, præsentia sentit, futura prouidet.

Porphyrius quid de veritate somniorum senserit.

Porphyrius, veritatem somniorum refert, partim ad innatas animis hominum notiones, & velut insignitas rerũ omnium notas quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: sed eò vehementer obrutus, atque oppressus, non potest eas vigilantibus sensibus cernere: in quiete vero clarius ei apparent, atque innotescũt. Partim refert somnia ad Dæmones: ad bonos quidem bona & veracia, ad malos autem, praua, fœda, & fallacia.

Sinesius mira, sed falsa tradit de spiritu phãtastico.

Synesius multa disputat de spiritu phantastico, quod est vehiculum animæ, eo namque medio, ceu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorum pœnas persoluit apud Inferos, nec sine eo dum est in corpore, quicquã potest intelligere: in hunc porrò, spiritum, omniũ quæ sunt, fuerunt, eruntq; simulachra imprimentur, & in eo lucent tanquam in speculo, præsentium quidem rerum, clariora, præteritarum autem, quo sunt vetustiores, minus perspicua, minima verò futurarum, quæ scilicet nec sunt, nec fuerunt vnquam. Sed quia futuri effectus, in potestate causarum cohibentur, quasdam habent prægressiones, & præcursiones signorũ, quæ hoc minus manifesta sunt, quo illa longius absunt, atque

atque in hoc genere, ponenda censet somnia. Quapropter, ferè obscuris imaginibus & similitudinibus, res per somnia significantur, non æqualiter tamen, sed prout varia est illius phantastici spiritus tẽperies & ratio similiter vt in speculis, pro varietate eorum materiæ aut figuræ, variæ ac dissimiles redduntur imagines. Monet prę terea Synesius non parum conferre ad quieta & veracia in somno visa percipienda, benè præparare hunc spiritũ phantasticum, moderato nempe victu honesti studiis, & actionibus, sedandísque animi perturbationibus. Pythagoras certè iturus cubitum, cantu & sono lyræ somnum captabat, atque hac ratione ad bona lætaque somnia accipienda se ipse comparabat; ob eandemque causam, esu fabæ suis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis vera quærentis contrariam. Verum hæc de spiritu phantastico à Sinesio prodita, nugæ sunt, & Phytagoræorum ac Platonicorum figmenta, vel ipsis poëtarum fabulis inaniora veritatis, atque incredibiliora. *Mos Pythagoræ.*

SED, vt aliquid etiam ex auctoribus, Ecclesiasticis delibemus, B. Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. sex causas colligit somniorum: *Aut enim*, inquit, *ex plenitudine, vel inanitate corporis somnia existunt, aut ex antecedentibus diurnis cogitationibus, & vtris: aut ex illusione Dæmonis, aut ex reuelatione Dei, aut denique ex cogitatione ho minis simul, & reuelatione Dei.* Easdem sex caussas somniorum, cum idem Gregorius commemorasset in lib. 8. Moralium. c. 13. mox eas aptis diuinæ scripturę somnijs, & exemplis illustrat atque *D. Gregor. sex causas somniorum tradit.*

nijs, narrat quendam somniasse alterum crus factum esse sibi lapideũ; mox autem cępisse illum ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea, qui instãte crisi sudaturi sunt, sæpè somniãt se sudare, aut in balneo calidis aspergi aquis aut in flumine lacuve natare. Illud quoque nonnunquã vsu venit, vt quod dormientes agimus, aut patimur, etiã somniemus, vt qui in somno sudant, aut febri corripiuntur, itidem se affici somnient. Proditum est Plinio in libro 7. capite 50. P. Cornelium Ruffinum dormientem amisisse visum, idque cùm sibi accideret, etiam ipsum somniasse.

Secunda animi vehemẽs perturbatio.

ALTERA causa somniorum spectat ad aliquem vehementem concitatumque animi affectum, & perturbationem, amorem dico spem, metumque, & odium. Nam qui ardenter amant, frequenter amores suos somniant: qui timent, minacibus, & terrificis in somno visis sæpè turbantur. Huc etiam pertinet vetus consuetudo, & vitę, quam agimus, exercitatio. Piscator enim ferè somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces: venator, nemora, saltus, montes ferasque: miles turbarum sonitus, fragores armorum, vulnera, sanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theocritum piscator, *omnis*, inquit, *canis panes somniat, & ego pisces*. Continet eadem causa antecedentes vigilantium curas, & sollicitudines, & quæcunque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, sæpissimè in somno, similia visa contingũt. Quamobrem in lib. Ecclesiastici, C. 5. scriptum est *Multas curas sequuntur somnia*. In hoc genere somniorum, equidem reponerem somnium illud Annibalis, & proditum, & creditum à multis. Ar-

debat

Somniũ Annibalis Italia vastitatem pertendens. debat Annibal insatiabili odio Romani nominis omnique cupiditate perdendi funditus imperium Romanum flagrabat, quo autem facilius id perficeret, bellum ex Hispania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romam, petiturus: Cùm igitur varijs super ea re cogitationibus ac deliberationibus æstuaret, visum habuit in somnio, mirè proposito suo, votoque respondens. Visus ipsi est iuuenis, specie supra humanam, qui se diceret à Ioue missum ducem ei ad inuadendam Italiam, iussitque ne respiceret, quid retrò & à tergo fieret. Pauidus primo Annibal, non est ausus oculos ab illo quoquá deflectere. Sed, prout est humanũ ingenium ad vetita pronum, diu temperare oculis non quiuit, respiciensque vidit, horrendum nõ visu modo, sed etiam dictu ostentum, belluá vastam & immanem, multis circumplicatam serpẽtib. quacunque incedebat, omnia proterentem, atque peruertentem: cęlum item nigerrimis vndequaque occęcatum nubibus densosque ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantique ex illo suo duce, quid illud monstri & portenti esset, respondit ille, vastitatem esse Italiæ, pergeret ipse porrò ire, quò parabat, nec præterea quicquam inquirreet, sineretq; in occultò esse fata. Atque hoc quidem somniũ ex antegressis in vigilia Annibalis cogitationibus & curis extitit; sed eius tamẽ somnij veritatem, rei euentus satis superque comprobauit plus enim mali Annibal Italiæ attulit, quàm illo fuerat viso præmonstratum.

Tertia Dæmonum calliditas. TERTIAM causam somniorum, ego potestati & calliditati Dæmonis adiudico. Is enim multa

multa dormientibus inſpirat,& ſuggerit ſomnia, ſemper inſidioſè ac malitioſè, quo videlicet quacunq; poſſit ratione incõmodet,ac noceat homini. Eſſe autem quorundam ſomniorum Dæmonem architectum, atque effectorem, eò liquet, quòd ex ſacris literis planè intelligitur,obſeruationem ſomniorum adeo exoſam eſſe Deo,vt ea magorum,augurum,& incantatorum maleficijs aggregata,extremis damnetur ſuppliciis.Nimirũ non aliam ob cauſam, vt interpretatur Beatus Gregorius in lib.4.Dialogorum,cap.48. niſi quia dæmon plerumque ſe ſomnijs immiſcet,implens noxia ſuperſtitione hominum animos,eoſque nõ tantùm variè deludens, ſed etiam pernicioſè decipiens.Hoc genere ſomniorũ ſolitum eſſe olim Dæmonem gẽtibus impietate cęcis multifariam illudere, conſtat argumento Æſculapij, Serapidis, & Amphiarai:Nam vt apud Philoſtrãtũ,Pauſaniam, & Strabonem ſcriptum eſt, templa eorum adeuntibus,qui variis morborum generibus afflictabantur, fama erat tres illos vulgò exiſtimatos, quaſi Deos ſingulorum morborum curationes per ſomnia præſcribere conſueuiſſe. Ex hoc genere fuiſſe reor nobile illud ſomniũ Alexandri Magni, ſcriptorum, qui res eius prodiderunt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cum enim in quodam prælio Ptolemeus, qui primus poſt Alexandrum Ægypti rex fuit, venenato telo ictus, ſummo cum dolore ex eo vulnere moreretur: aſſidens ei Alexander, ſomnoque ſopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferẽtem,ſimulque cõmonſtrantẽ,quò illa loci naſceretur,quæ ſcilicet præſentiſſimã vim

Quadã ſomnia mitti a Dæmone.

Somniorum Alexand. Magni.

K haberet

haberet Ptolemæum, multosque milites eodem tali genere vulneratos, protinus sanandi. Quæsita est herba, inuenta, adhibita, mox consecuto, qui promissus fuerat effectu. Sunt autem duo somniorum Dæmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonstrationē & significationem. Potest enim Dæmon naturales effectus ex certis causis aliquando necessariò prouenturos, potest quæcunque ipsemet postea facturus est, potest tam præsentia, quàm præterita, quæ hominibus occulta sunt, cognoscere, & hominibus per somnium indicare. Alterum somnij genus vim habet cōcitādi perturbationes animi, agitatis turbatisque, qui sunt in corpore humoribus & spiritibus, quo nimirū inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

Duo genera somniorum Dæmonis.

Quomodo internosci possint somnia Dæmonum ab alijs somnijs.

DVPLICITER porrò, & quidem satis probabiliter, coniectari potest, quæ somnia missa sint à Dæmone: primò quidem, si frequenter accidant somnia significantia res futuras, aut occultas, quarum cognitio non ad vtilitatem, vel ipsius, vel aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ ostentationem, vel etiam ad aliquid mali faciendum conferat: eorum somniorum auctorem esse Dæmonem, non temerè crederetur: quippe qui ea ratione tentet animos hominum vana imbuere superstitione, quin etiam crimine impietatis obstringere. Deinde, si sobrijs, castis, & religiosis viris, tetra, obscæna, plenaque crudelitatis, & impietatis somnia sæpenumerò contingant, ea proficisci à Dæmone, non immeritò existimabitur. Dæmon enim conatur impuris somniis

polluere

Polluere ac fœdere dormientium corpora,vt eius fœditatis , etiam animos expergiſcentium, quodámodo participes faciat. Quod ſi ne hoc quidẽ aſſequi poteſt , illud ſaltem curat , vt pios homines talibus viſis contriſtando,perturbando,& affligendo , ad orationem , ad charitatis officia,ad diuinorum ſacramentorum perceptionẽ,ſegniores,frigidioresque reddat. Cuius diabolicæ calliditatis & malitiæ , luculentiſſimum in vigeſima ſecunda Collatione ca. 6.Caſſianus narrat exemplum.Verum hac de re Iuſtinus Martyr,in reſpõſione ad quæſtionẽ vigeſimam primam Orthodoxorum, diſertè doctèque ſententiam ſuam expoſuit. Nam cùm hæc ſibi ab illis poſita eſſet, quæſtio , ad eam ipſe quæſtionem ita reſpondet, vt nos hic diximus.Reſtat quarta,& vltima ſomniorum cauſa,quam diuinam rite nominare poſſumus:cuius potiſſimum gratia omnis hęc noſtra inſtituta eſt diſputatio,huic enim:vel declarandę vel illuſtrandæ, adhuc prædicta deſeruiunt.Somniorum autem, quæ à Deo miſſa ſunt , exempla, paſſim indiuinis libris ſunt obuia:nos ſuprà ex ſacris libris multa protulimus,pluraq; poſsẽt afferri,ſi quis omnia vellet colligere.Cæterũ vt vis,& natura diuinorum ſomniorum plenius planiuſque cognoſcatur,quæſtiones aliquot more ſcholaſtico diſtinctè quidem,ſed carptim breuiterque perſtringam,multa etiam breuitati ſeruiens, lectoris cogitationibus integra, illibatáque reſeruabo.

Quart cauſa ſomniorũ diuina.

QVÆSTIO III.

Quibus signis cognosci queat, sit aliquod somnium à Deo missum, necnè

DVPLICITER, prout nunc mihi succurrit, deprehendi potest, quodnã à Deo sit missum somniũ. Primò quidem, ex præstantia rerũ, quæ per somniũ significantur: nimirum si ea per somnium innotescant homini, quorum certa cognitio solius Dei concessu ac munere potest homini contingere, huiusmodi sunt quæ vocantur in scholis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium, quæque intimis animorum inclusa recessibus, ab omni penitus mortalium intelligentia oblitescunt, denique præcipua fidei nostrę mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnium igitur, quod eiusmodi rerũ cognitionem, & demõstrationem continebit, diuinũ esse existimari poterit. Deinde hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atq; commotione, qua Deus sic mentẽ illustrat, sic voluntatẽ afficit, sic hominem de fide, & auctoritate eius somnij certiorem facit, vt Deũ esse ipsius auctorem, ita perspicuè agnoscat, & liquidò iudicet, vt id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in li. 4. Dialogorum, c. 48. B. Greg. sententia: *Sancti viri*, ait Gregorius. *inter illusiones, atque reuelationes, ipsas visionum voces, &* ima

Duplex ratio cognoscẽdi diuina somnia.

Memorabilis sentẽtia D. Gre.

imagines, quodam intimo sapore discernunt, vt sciãt quid à bono spiritu percipiant, & quid ab illusore patiantur. Nam si erga hæc mens hominis cauta nõ esset per deceptorem spiritum, multis se vanitatibus immergeret, qui nonnunquam solet multa vera prædicere, vt ad extremum valeat animam ex vna aliqua falsitate laqueare. Hactenus Greg. apud quem hanc ipsam sententiam, sed plenius ac luculẽtius tractatam in li.8. Moralium, c.13. lector inueniet. Quemadmodum igitur naturale mẽtis nostræ lumen facit nos euidenter cernere veritatem primorum principiorum, eamque statim, citra vllã argumẽtationem, assensu nostro complecti: sic in somniis a Deo datis lumen diuinum animis nostris affulgẽs, perficit, vt ea somnia, & vera, & diuina esse intelligamus, certoq; credamus. Rectè igitur illud traditur in lib. Eccles. c.34. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somnijs cor tuũ.* ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominib. à Deo animos eorum mirabiliter visitante.

HÆC autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis modis fieri solebat. Nonnunquam enim Deus per somnia turbabat, & terrebat hominem, sicut de Abimelech, & Laban narratur in lib. Geneseos, *Terrebis me*, inquit Iob, 47. *per somnia, & per visiones, horrore concuties me.* Aliquando in somno hortatur & incitat hominem Deus ad magnum quidpiam & arduum subeundum, certam spem prosperi exitus præsignificando: velut in Gedeonis & Iudæ Machabæi somniis euenit. Sæpè monet, & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat, talia fuẽre B. Ioseph & Mago-

Varijs modis Deus afficit homines per somnia.

Gen. 20. & 31.

Iud. 7.

2. Ma

K 3 rum

Matt. 2. rum ſomnia:huc ſpectant illa verba, quæ ſunt in c. 33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplina.* Quin etiam ſolebat olim Deus ſpiritũ propheticum nonnullis in ſomno largiri: nam in lib. Numerorum, c. 12. ait Deus. *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in viſione, aut per ſomnium loquar ad illum.* Et apud Ioëlem in c. 2. inter alia Spiritus ſancti dona, numerantur
3. Reg. 3. ſomnia. Legimus etiam in 3. Reg. Salomoni fuiſſe à Deo promiſſum in ſomno prudentiæ & ſapientiæ donum, Interdum quoque futura alicuius viri excellentia, dignitatis & gloriæ, præmonſtrata eſt per ſomnium, id quod adoleſcenti Io-
Gen. 37. ſeph, & Mardochæo accidiſſe legimus in ſacris
Eſth. 11. literis. Quibuſdam præterea in ſomnis patefacta
Gen. 28. ſunt diuina myſteria, cuiuſmodi fuit ſomnium Iacob de illa myſtica ſcala, & Daniëlis de regno
Daniel. 7. Chriſti. Denique præſignificauit aliquãdo Deus, & prædocuit futuros rerum humanarũ euentus: cuius generis fuëre sõnia Abrahæ, Gen. 15. Pharaonis, Gen. 41. & Nabuchodonoſor, Danielis 2. & 4.

Variis modis diuina cõtingunt ſomnia. VARIIS item modis diuina ſomnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis & animi commotione & horrore, ſicut accidit Abrahæ, & Nabuchodonoſor. Nonnunquã datum eſt alicui ſomnium, ſed non eius ſomnij intellectus, ſicut in ſomniis Pharaonis & Nabu-
2. Dan. chodonoſor animaduertere licet: Daniëli tamen
Gen. 15. cęteriſque prophetis, ſimul cum ſomniis, intelligentia eorum diuinitus ſuggerebatur. Quamquam duorum ſomniorum, quibus Ioſeph ſu-
Gen. 41. pra fratres ipſius futura dignitas & poteſtas præſignabatur

ſignabatur, nulli tūc datus eſt intellectus:ſed po- *Gen. 37*
ſtea ipſo euentu, ſucceſſúque rerum veritas eorú
ſomniorum cognita eſt, atque comprobata. Illa *Matth.*
quoque in ſomniis diuinis varietas cernitur: alia *1. & 2.*
enim clara ſunt, & aperta, euidenter res ipſas ſi- *Actor.*
gnificantia, vt fuêre ſomnia beati Ioſeph, trium *16.*
Magorum, & D.Pauli:alia verò ſunt inuoluta: & *Gen. 41.*
obſcura, per varias ſimilitudines tectè aliquid in- *Dan. 2.*
ſinuantia, huiuſmodi fuêre ſomnia Pharaonis de *Gen. 40.*
ſeptem ſpicis, & bobus, & Nabuchodonoſor de
ſtatua & arbore, necnon & pincernæ, atque pi-
ſtoris ipſius Pharaonis. Ad hæc, interdum videtur
in ſomno loqui cum homine, vel Deus ipſe, vt in
ſomnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, vt in *Gen. 2.*
ſomniis beati Ioſeph, vel homo aliquis, vt in ſom *3. Reg. 3.*
nio D. Pauli. Præterea ſæpè Deus vltro mittit *Matt.*
ſomnia, nonnūquam etiam rogatus, quemadmo- *1. & 2.*
dum interpretationem ſomnij, quod acciderat *Actor.*
Nabuchodonoſor, Deus in quiete tradidit Daniē- *16.*
li, qui eā ab ipſo vigilans intentiſſima precatione *Dan. 2.*
poſtulauerat. Quin fuiſſe quōdam apud Hæbræos admirabilem quandam rationem & conſuetudinem in rebus maximè dubiis atque grauiſſimis, conſulendi Deum, vt quod verum eſſet, aut quod facto eſſet opus, per ſomnia indicaret, ex cap. 28. primi libri Regum, intelligitur. Poſtremò quædā ſomnia diuinitus data reſpondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum ſomniū Nabuchodonoſor, à Danïēle 2. capite narratum, itemque primum beati Ioſeph, quod in capite primo narrat Diuus Matthæus, atque illud Annibalis ſupra memoratum, illud quoque Scipionis

Æmiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel disertissimè narratum.

QVÆSTIO IV.

Cur Deus in somno arcana sua hominibus referet.

VM animus hominis in somno, minimè docilis, minimeque habilis ad percipiendas res diuinas esse videatur, dignum sanè videntur inquisitione, cur Deus per somnia & arcana suæ prouidentiæ, & mysteria rerum cœlestium non rarò docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei, variasque causas afferre possumus. Primam causam tangit Hippocrates in principio libri de Insomniis, animam hominibus in vigilia variis distringi occupationibus, grauib. distineri negotiis, curisque distrahi: per sensus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum strepitu interpellari, & à sui, rerumque cœlestium considerationе auocari, incertis præterea fluctuare deliberationibus, variisque studiis & affectibus æstuare, qui non sinunt eum, quod verum & rectum est, id aut liquidò cernere, aut incorruptè iudicare. Contra verò in quiete & somno, ab eiusmodi omnib. interpellatonib. & impedimẽtis vacuus & liber animus, sibi totus præsens & præsto est, sibique attendit, in se suas omnes vires, atque facultates collectas & coniunctas habet

Quinque causæ cur dormiẽtibus multa diuinitus reuelentur.

Habilior animus noster in sõno ad percipiẽdas diuinas reuelationes.

bet

bet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium quæ illi extrinsecus obiecta sint, amplissimè ac facillimè capax. Alteram eiusdem rei causam hanc ponere licet, quæ vigilantes accipimus, ea solemus subtiliter ratiocinando discutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligenter expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui si congruant, quæ nobis oblata sunt, à nobis approbantur, si discrepent, abiudicantur atque reiiciuntur. In somno autem res sibi obiectas animus hominis citra examẽ accipit, paratior promptiorque ad visis diuinitus datis credendũ, atque obsequendũ. Constat autem inter omnes qui de reb. diuinis scripserũt, ad eas res nõ tantũ intellectu, sed etiã affectu, & quodã animi quasi sensu, gustuq; percipiẽdas, satius esse agi & Regi hominem extrinsecus, quàm ipsum agere se, & auditorẽ esse potius, quã arbitrum, & existimatorem, denique simpliciter credere potius, quàm causas credendi disquirere & expẽdere. Tertia causa ex Aristotelis libello, qui inscribitur de Diuinatione, quæ fit ex somniis, desumpta est: ait ille, *Quẽcunque motũ, quo animus dormiẽtis extrinsecus pulsatur & cietur, quamuis leuem & exiguũ, magnam tamen habere vim commouendi animum, vehementérque in ipsum imprimi, atque altè in eo inhærere: id autem fieri propter noctis silentium, & sensuum exteriorum vacationem & quietem, atque omnium, quæ animi intentionem remittere solent, vacuitatem, tunc enim sensibus somno consopitis, languentéque corpore, quæ extrà sunt nequaquam sentiuntur.* Quapropter opportunissimè Deus eo *Aristoteles.*

tempore docet hominem sine vlla eius perturbatione, sine aliorum hominum obseruatione, denique sine vllius rei interpellatione: præsertim autem, quia quò magis animus noster à sensuum consociatione, & corporis contagione abstrahitur, tantò videtur effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligendas. In somno autem, qui est imago quædam & repræsentatio mortis, videtur animus quodam modo seiugari à consortio corporis, eiusque vinculis, si non omninò, certè aliquatenus relaxari. Quartam causam esse arbitror, vt ea re ostendatur, quantò sit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quàm sit alius quiuis homo: quippe homo hominem docere, nisi vigilantem, audientem & attendentem non potest: Deus autem, etiam altissimè dormientem, atque somniantem. Quo satis declarat se in omnes humani animi vires, ac facultates summum imperium, & efficacitatem habere. Quintam causam equidem posuerim, ne videlicet quispiam existimaret, mortem auferre homini omnem scientiam: aut non esse aliam viam rationemque comparandi scientiam, quàm per sensum, discursumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerroës quidem super libello Aristotelis de Diuinatione per somnia, in commentario suo, non audet inficiari prophetiam posse homini accidere, vel in somno, vel per reuelationem, negat tamen ea ratione vel artes, vel scientias speculatiuas posse vlli cõtingere. *Vna*, inquit, *est natura hominis: vnus igitur duntaxat erit intelligendi, & discendi modus, scilicet internuntijs sensibus,*

Contra Auerroem.

ſenſibus, varijs item præceptis, experimentis, diligentique ratiocinatione. Nam ſi præter communem, & vſitatum diſcendi modum, eſſet hic alter per ſomnia, vel reuelationem, cum is multò ſit facilior, atque præſtantior, ille alter quò difficilior & laborioſior eſt, eò magis fuiſſet ſuperuacaneus, non igitur datus eſſet homini. Deus námque, & natura nec fruſtra quicquam faciunt, & de ijs, quæ poſſunt fieri, quod melius & præſtabilius eſt, nunquam non faciunt. Sic ille. Quæ ſanè argumentatio, non eſſet planè infirma, ſi quiſquam diceret, nemo tamen noſtrum id dicit, modum illum diſcendi per ſomnia, vel per reuelationem, aut eſſe homini naturalem, aut eſſe frequentem, & vſitatum. Verùm hæc Auerrois commenta, vt alia eiuſdem, de ſcientia, potentia, & prouidentia Dei, & humani animi natura, ex inſcitiæ diuinarum rerũ, & impietatis fonte redundantia, quàm ſint inerudita, obtuſa, falſaque ſatis liquet vel ſolis exemplis quæ memorantur in ſacris literis; Adami, Salonis, Danielis, multorumque Prophetarum, quibus multarum rerũ ſcientia ſubitò data eſt à Deo. quin etiã Beſeleel, & Oliab, quos in libro Exodi proditum eſt, ſubitò diuinitus edoctos, Moſaycum tabernaculum, ſimul cum omnibus eius inſtrumentis atque ornamentis, ſumma arte perfeciſſe.

***

QVÆS

QVÆSTIO V.

Cur à Deo somnia dentur obscuris & indoctis hominibus, non autem sapientibus.

Error Aristotelis & Ciceronis.

EL hac vna ratione Aristoteles & Cicero omnium somniorũ, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerũt. *Nã, si qua somnia*, inquiũt. *darentur hominibus à Deo, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapiẽtia prudentiáq; præstãtib. dari, par erat.* In quo fefellit eos ꝙ distinctionẽ diuinorũ sõniorũ, eorũ dico, quæ verè diuina sunt ab iis, quæ nõ sunt, esse tamẽ falsò putantur, planè ignorauerũt. Enimuerò Dij Gentiliũ, quos fuisse Dæmones nobis Christianis nequaquã dubium est, quemadmodum futuros rerum humanarum casus & euentus certò prouidere, ac scire non poterant, id enim solius Dei est, ita nec eos certis, aut verbis, aut signis prædicere, ac præmõstrare poterant: Quapropter somnia, quibus præsignificabantur futura, non dabant viris doctis & prudentibus, videlicet ne illi eorum somniorum vanitatem, ac falsitatem deprehendentes, auctoritatem ipsorum Deorum apud alios contererẽt, eorúmque oracula tanquam diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicum etiam vulgi ludibrio & contemptui exponerent: dabant igitur ea somnia indoctis, & veri falsique discernendi imperitis

Cur Dæmones sõnia olim dare soliti fuerint non Doctis & Prudẽtibus, sed imperitis, & cõtemptissimis hominib.

peritis, maximè verò superstitiosis, ob idque ad credendum quiduis, satis per se paratis atq; propensis. At verò somnia, quæ à vero Deo missa sunt, ea legimus plerumque data viris sanctitate, ac sapientia eximiis, vt Abrahæ, Iacob, Salomoni, & Danieli. Data sunt tamen etiam nonnulla viris non admodum doctis, sed pietatis tamen, ac innocentiæ præstantia clarissimis: excellens autem virtus & pietas dociliorem reddit hominis animum, aptiorémque ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudentia, vel sapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel sapientia, hi ferè sunt aut impij aut superbi, aut turpissimis inquinati flagitiis: quę res cœlestibus doctrinis diuinísque illustrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludunt. Nec me fugit, etiam quibusdam sceleratis atque impiis hominibus, vt Pharaoni, & Nabuchodonosor, quædam diuinitus somnia contigisse, sed hæc illis, nec ipsorum præcipuè causa, neque cum intelligentia eorum somniorum data sunt: quo scilicet, illi eorum interpretationem, cùm apud suos sapientes inuenire non possent, à veri Dei cultoribus eam petere cogerentur, atque ea ratione verum Deum agnoscerent, ac venerarentur, eiúsque seruos in admiratione, & honore haberent: id quod somnia Pharaonis, & Nabuchodonosor à Iosepho, & Daniele interpretata manifestè declarant.

Cur quædam sõnia etiã impiys hominibus à Deo sint data.

QVÆSTIO VI.

Cur diuina somnia nonnunquam sint obscura, & perplexa.

SED cur diuina somnia non semper sint clara, & aperta, sed obscura, & perplexa, & aliarum rerum imaginibus, ac similitudinibus inumbrata, & & offuscata, nec aliis tantum, sed etiam iis, quibus dantur, minimè conspicua, causas rimemur, & aperiamus. Dij gentilium, hoc est Dæmones, quia certam futurorum euentuum scientiam habere non poterant, ad significanda futura, dabant illi quidem non rarò somnia, sed obscura tamen, & ambigua, quæque ad diuersos, etiam contrarios euẽtus facilè detorqueri, & applicari possent, vt ad quodcunque cecidisset, somnium quadrare videretur. Quod si somnia euẽtis minimè respõderent, id non falsitati somniorum, sed interpretum inscitiæ, qui somnia propter obscuritatem, ambiguitatem non ritè essent interpretati adscriberetur. At verò somnia, quorum auctorem fuisse Deum ex sacris literis cognouimus, sæpenumerò distinctè, & explicatè tradita sunt, qualia legimus fuisse Abimelech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomonis, B. Ioseph, & trium Magorum. Non est tamen negandum quædam somnia esse data rectè, & obscurè, sed hominibus gentilibus, ad eum nempè finem, vt intelligentiam eorum somniorũ, cùm nõ ab aliis, quàm à viris sanctis accipere possent

Astutia Dæmonũ in dãdis somnijs futura significantib.

Quatuor causa cur interdum diuina somnia sint valde obscura.

possent,& ipsos Dei seruos honorarent,& summa Deum reuerentia, ac veneratione prosequerentur. Si quæ verò somnia etiam seruis Dei obscura data sunt, propterea id factum est, vt eorum sensum atque intellectum, summo illi studio, assiduis precibus, multisque lachrymis à Deo flagitantes, tandem impetrarent, & propter difficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorem haberent. Denotatur pręterea obscuritate somniorum, earum rerum, quæ significantur somniis obscuritas. Adde quod per imagines, & similitudines, breuissimè plura, & sublimiora mysteria significantur, quàm si apertis, & propriis fuissent expressa vocabulis. Nam quàm multa, quàm varia, quàm profunda mysteria, vna illa statua Nabuchodonosor in quiete visa adumbrauit, quæ si fuissent propriis verbis efferenda, vix longissima oratione declarari potuissent. Deniq; vult Deus nõnunquã, somnia esse ad aliquod tempus occulta, & incognita, quoad nimirũ, ipso euentu, rerũque successu, eorum veritas agnoscatur, & cõprobetur: quod in duobus illis Iosephi somniis, pro motionem eius ad summã potentiã & dignitatem præsignantibus, liquidò cernitur.

QVÆSTIO VII.

An licitum Christiano homini, sit obseruare somnia.

DVæ tãguntur his verbis difficultates, & prior quidẽ est, an sit fas Christianis, curiosè somnia obseruare: ad quam facilis est, & in prõptu respõsio. Etenim quædã somnia

licitum

licitum est obseruare, quædam verò minimè. Principiò, somnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbosque tam animi, quàm corporis significant, vtiliter à medicis tam animi, quàm corporis obseruantur & expenduntur. Tum, somnia, quæ nos crebrò infestant, territant, conturbant, & vexant, animaduertere quibus ex causis accidant, vt vel noti effectus ignotas nobis causas scrutemur, ac teneamus: vel vt rationem aliquam ineamus eam à nobis molestiam depellendi, licitum est, & à sanctis viris sæpè vsurpatum. Legimus enim apud Cassianum in Collatione 22. veteres illos monachorum magistros & rectores, in perquirendis, & excutiendis quorundam somniorum causis, diligenter esse versatos. Postea obseruare somnia, quatenus in illis pernotescit homini veritas aliqua pertinens ad scientias speculatiuas, vel ad res gerẽdas conferens, nec vt superstitiosum, nec vt vanum damnari debet. Denique, somnia quæ nos sæpè commouent, & incitant ad flagitia, considerare num à Dæmone nobis subiiciantur, sicut contrà, quibus ad bona prouocamur & instigamur, veluti ad cælibatum, largitionem eleemosynarum, & ingressum in religionem, ea ponderare num à Deo nobis missa sint, non est superstitiosi animi, sed religiosi, prudentis, ac salutis suæ satagentis atque solliciti.

Quatuor genera sõniorũ, sine vitio possunt obseruari & curari.

AT verò, cuiuscunque somnij, quoquomodo nobis contingat, etiam si rarò, si temerè, si fortuitò eueniat, putare habendã esse rationem, curamque suscipiendam, stolidi hominis est, ne dicam stulti. Supra enim ostensum est, maximam

partem

partem somniorum nihil veri, & certi habere, sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimã. Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis aliquid diuinum, scilicet quale Gentiles existimabant esse in garritu, volatu, cibatuque auium, & in extis animantium, atque ex illis prænosse, ac diuinare velle futura, non modò non est licitum, sed est in scriptura grauissimè reprehensum, damnatum, & interdictum, non minus sanè quàm Magorum, & Incãtatorum maleficia, quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuteron. ex 33. posterioris libri Paralipomenon, aliisque sacrorum voluminum locis perspicuè intelligitur. Et verò scire velle futura, quæ Deus in sua solius potestate posuit, arrogans & impia est curiositas. Putare autem certa futurorum signa contineri in somniis, quę nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent, fatuum est: parum dixi, planè impium, & stultum est, hoc enim arguit eiusmodi somniorum obseruatores, stultis, impiis, & absurdis opinionibus esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti putant res omnes futuras, ex naturalibus causis pendere, & hoc falsum est, vel eas res quibuslibet sõniis significari posse, quod planè stultum est: vel futura omnia certò prouideri, & sciri à Dæmone, quod est perquam impium: vel denique à Deo promiscuè, atque indiscretè per quælibet somnia, & quibuslibet hominibus, præmonstrari futura, quod esse absurdum, nemo non videt. Ad extremum, tanti facere somnia, & vsque adeò pendere ex illis, vt ad eorum quasi normam dirigat quis omnẽ vitæ suę rationẽ, & respectu habito ad somnia, actiones,

 & negotia,

& negotia, vel suscipiat, vel omittat, non modo præstantia hominis indignum est, sed olet etiam fatalem illam Stoicorum, toties in Ecclesia damnatam, & à melioribus philosophis explosam reiectamque necessitatem. Quòd si meritò vituperantur, & à sapientibus redarguuntur Astrologi, qui res humanas ex astris, quasi suspésas & religatas omninò pédere arbitrátur: eò magis profectò, reprehédédi sunt superstitiosi somniorum obseruatores, quò magis astra dignitate naturæ æquabilitate motus, constantia ordinis, amplitudine potestatis, & præstantia efficacitatis, somniis antecellunt.

Maior vanitas est obseruantium somnia, quam astra.

QVÆSTIO VIII.

Cuius hominis sit ritè interpretari somnia.

AD posteriorem quæstioné, qua quæritur, cuius hominis sit benè interpretari somnia, hunc in modum respondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid significandum, & obseruatione, atque interpretatione digna sunt, ea non cuiusuis hominis est interpretari. Tria enim huiusmodi somniorum genera distingui possunt: nam multa sunt naturália, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturalium somniorum interpretatio, non est dubium, quin solertium & doctorum physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maximè, qui norút similitudines in somniis ostensas cóparare inter se, & quarum rerum similitudi

similitudines esse, & ex quibus causis proficisci soleant, discernere, similiter, vt qui figuras aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, earumque partes dissipatas, benè componens inuicem, apteque conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominisuê, an equi, an aliarum rerum, acutè dispicit, vereque iudicat. Humanorũ autem somniorum, ita erit quisque sagacissimus coniector, & idoneus, ac veridicus interpres, vt fuerit rerum humanarũ peritissimus, & callidissimus, & ingeniorum item, studiorum, morum, & propensionum, quæ in variis hominibus magnam quoque varietatem habent exquisitã, multisque confirmatam experimentis notitiam sit adeptus, quasi venas omnes rerũ ciuilium & humanarum tenens. Cuius autem sit exponere diuina somnia, in prõptu est intelligere: patet enim neminem interpretari ea posse, nisi diuinitus afflatum & eruditũ. *Nemo enim nouit*, inquit Paulus primæ ad Corinh. secundo, *quæ Dei sunt, nisi spiritus Dei.* Præsertim verò cũ diuinorum somniorum significationes, ex solius Dei consilio, & voluntate sint institutæ, ob idque solius Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint. Quocirca regem Nabuchodonosor somnij sui, quo maximè territus fuerat, solicitum, & anxium, quod eius somnij rationem ex nullo suorum sapientum cognoscere potuisset, sic affatus est Daniel, *Mysterium, quod res interrogat, Magi, arioli, aruspices, & sapientes nequeunt indicare regi: sed est Deus in cœlis reuelans mysteria.* **Dan. 2**

IAMBLICVS existimat diuina somnia ferè nõ cõtingere hominibus: nisi aut primò aut

Iamblici opinio, de tempore quo diuina sõnia cõtingát hominibus refutatur.

extremo somni tempore, videlicet, quia tunc animus hominis, aut nondum est cibi potusque vaporibus occupatus, & oppressus: aut iam euanescente somno, vaporumque discussa caligine, ex illis sordibus emersus animus, purior & acrior est ad diuinas illustrationes accipiendas. Quapropter vates, ac somniorum interpretes, in more habebant, ex deferentib. ad ipsos somnia sciscitari, quo ea tempore ipsis contigissent; nam si profundo somno accidissent, ea planè abiiciebant, rati non esse consentaneum, animo tunc obruto, & demerso, dari cœlitus somnia: sin autem somnia illis accidissent, exeunte somno, & animo ad suas functiones propè iam expergiscente, tunc ea somnia diuinitus missa, Deóque auctore digna iudicantes, ponderanda sibi, & interpretanda suscipiebãt. Legendus etiam est Philostratus in cap. 14. lib. 2. de vita Apollonij. Veruntamen Iamblici documenta ex superstitiosis Ægyptiorum sacerdotum obseruationibus, vel vt dicam veriùs, figmentis, quorum fuit ille studiosissimus, exprompta sunt Deus nempè, istiusmodi temporum legibus non est alligatus, nec opportunitate temporum eget ad operandum, vbicunque enim vult, quãdocunque, & quibuscunque vult, sua inspirat somnia: potest. n. quouis tempore, imò etiam sine tempore sedare subitò agitationem humorum, trãquillare spirituum animalium iactationem, purgare phantasiã, mentem illustrare, animumque ad percipienda diuina somnia idoneè comparare.

QVÆST

QVÆSTIO IX.

An in somno, liber vsus rationis, & voluntatis esse queat.

ÆPENVMERO in somniis, præsertim quę doctis, prudẽtibus, & sanctis viris cõtingũt, animus hominis, quod pertinet ad vsum rationis, & agitationem mentis, solutus, expeditus, ac liber est. Etenim nõnunquam ratio dormientis planè cognoscit res simplices, easque vel cõponit in vicem, vel disiungit, ratiocinatur, iudicat, miratur, noua quædam inuenit: quin etiam ad se ipse animus conuertitur, & ad suas actiones considerandas, & diiudicãdas aciẽ suam, vimque reflectit, cunctatur, hæret, dubitat, secum ipse disceptat, an tunc homo dormiat, necne. Hæc autem liberum esse tunc rationis vsum, manifestè demonstrant. Non propterea tamen existimandum est, quia in somno interdum soluta est vis rationis, esse itidem perfectum liberi arbitrij vsum. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitrij vsum opus est perfecta hominis libertate, hoc est, solutione omnium sensuum, & potentiarum, ita vt sit ipse homo, qui tunc agat, nec aliundè agatur, sitque dominus sui, atque suarum omnium actionum, & in potestate eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in somno nequaquam euenit.

Sæpè in somnio liber est rationis vsus.

Nũquã in somno est perfectus liberi arbitri vsus.

QVÆSTIO X.

De somnio Salomonis, in quo donum sapientiæ à Deo promissum ei, & tributum est.

CÆTERVM nõnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. lib. Regum, cap. 3. Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseque vt peteret ab ipso quodcunque omniũ maximè optaret: ipsum autem petiisse sapiẽtiam, & prudentiam benè regendi populum, cui præerat posthabitis omnibus aliis bonis, quæ tamen Principibus huius mundi, super omnia, concupiscenda, & expetenda videntur: eam porrò petitionẽ vsque adeo placuisse Deo, vt summã ei esse daturum sapientiam, & præterea quæ non postulasset bona, cumulatissimè largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipsius scripturæ, satis intelligi videtur, Salomonem in illo somnio solutè ac liberè, non tantùm ratione, sed etiam voluntate esse vsum: neque enim illa eius petitio facta in somno, tãtopere Deo placere, tantumque sapientiæ munus prometeri potuisset, nisi esset ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus modis posset discuti, ac dissolui. Nam primò quidem responderi posset illam Salomonis in somno petitionem, placuisse Deo, non per se, sed propter antegressam eiusdem in vigilia similẽ quandam petitionem, ex qua scilicet illa in somno extitit. Salomon enim ardentissimè expetierat, & à Deo postulauerat donũ sapientiæ, ac prudentiæ: hanc eius

Solutio triplex.

eius petitionem, Deus illo somnio declarauit fuisse sibi gratissimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortasse cuipiam videbitur nonnihil dura, & contorta responsio. Quocirca subiiciam alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnium, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim seu raptum, qualis nempe diuo Paulo, & Prophetis sæpe contigit: in quo animus Salomonis, licèt à corporis, & rerum externarum sensu abstractus & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiam factum est, vt solutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones, tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomon quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo: ea quoque mereretur ab ipso consequi. Sed non placet hoc responsum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecstasi, perfectus liberi arbitrij vsus esse queat: tantùm dico huic responso minimè suffragari diuinam scripturam, quippe, suprà dicto loco narratura visionem illã Salomonis, præfatur, Deum apparuisse Salomoni per somnium, & narrata iam visione, subiungit, *igitur euigilauit Salomon, & intellexit, quod esset somnium.* Quo perspicuè significatur, illam visionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somnium, scilicet à Deo ad erudiendum docendumque Salomonem datum. Atque duas hasce solutiones propositæ quæstionis tradit D. Thomas in 1. 2. quæst. 113. art. 3. ad 2.

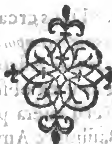
Erit igitur nisi fallor, similius & proprius vero tertiũ responsum, quod etiã Tostato super

3.cap.lib.3. Regum,19.qu.12.maximè probatum eſt. Dicimus, cum Salomon, tunc veriſſimè dormierit, & illa eius viſio fuerit ſomnium, quemadmodum ſcriptura teſtatur, hinc neceſſariò effici, quicquid ibi factum eſſe dicitur, non reuera, ſed per imaginariam tantùm dormientis viſionem eſſe factum. Videbatur igitur tūc ſibi Salomon petere ſapientiam à Deo: videbatur etiam ei Deus petitionem ipſius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salominis, nullum item reſponſum, nullumque Dei promiſſum. Cur igitur, inquies, ſomnium illud à Deo datum eſt Salomoni? Videlicet, niſi mea errat coniectura, tres ob cauſas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem eſſe Deum, & ab eo eſſe omnia bona expetenda & poſtulāda. Deinde vt manifeſtum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata eſſet, & accepta Deo: ea nimirum, qua ſpiritualia bona corporalibus, cœleſtia terrenis, denique ad communem aliorum vtilitatem & ſalutē pertinentia, inanibus & infructuoſis præoptantur atque præferuntur. Ad extremum, vt exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta ſit Dei benignitas & munificētia erga ſeruos ſuos, quorum optata & poſtulata non ſolùm impleat, ſed etiam longè ſuperet, & abundanter excedat. Ecce Salomon ſolam à Deo ſapientiam poſtulauerat, præ hac cæteris bonis, quæ hominibus pretioſiſſima, & cariſſima ſunt, contemptis: cui tamen Deus, & ſapientiam ſupra ipſius votum, & reliqua bona, præter votum ipſius, largiſſimè donauit. Verum hæc noſtra de ſomniis diſputatio, hunc

Cur ſomnium illud datum fuerit Salomoni.

hunc habeat terminū. Vereor enim ne ſi longius producta ſit, moleſta & odioſa lectori eſſe incipiat. Quemadmodum enim ſomnus, quoad quietus & placidus eſt, membra dulciſſimè refouet ac recreat, vireſq; reficit ac redintegrat, ſi tamen in eo nimis longa nimiſque ſeria, & grauia contingant ſomnia, corpus pariter atque animū languefacit, & debilitat: ſic omninò cauendum nobis fuit, ne noſtra hæc de ſomniis diſputatio, præter modum longa; gratiam perderet legentium, & quam ex ipſa fortaſſe voluptatem cœperant, in faſtidium, odiumque conuerteret.

***

BENEDICTI PERERII, LIBER TERTIVS,

qui est

De Diuinatione Astrologica.

TANTA est Astrologorũ (qui vulgò Iudiciarij appellãtur) vel imprudẽtia, vel amentia, vt etiã sibi diuinã Scripturã suffragari, suæq; Astromantiæ fidem & auctoritatẽ firmare iactent. Etenim verba illa quæ dixit Deus creans luminaria cæli; *Et sint in signa, & tempora*, &c. ad suã referunt diuinationẽ Astrologicam, per quã ipsi profitentur ex obseruatione syderum futura rerũ euẽta posse prædici. Quocirca B. Basilius & Ambrosius alijq; permulti Patres in explanatione eorum verborũ, benè longã & accuratam, in refellendis istiusmodi Astrologorũ prædictionibus, orationẽ posuerunt. Quorum nos Patrum exemplis prouocati, & grauissimis Dei sententiis cõtra Astrologos multi

multifariam in diuina Scriptura proditis permoti, quin etiam iustissimo aduersùs Astrologos odio, propter fraudulēta, & perniciosa eorū figmēta, incensi, librum hunc ad confutandas eorū prædictiones à nobis scriptū, gratū multis atque vtilē fore existimauimus. Scripsit aduersùs Astrologos copiosè quidē & eruditè Io. Picus Mirandulanus; sed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licèt in prædiuiti atque vberi versemur argumētò, eò tamē breues erimus, quòd non omnia quæ disputari possent, sed aptiora dūtaxat causæ firmioraq; tractabimus. Quinq; autē erunt huius libri & disputationis aduersùs Astrologos capita: Primò enim docebimus, Sacræ & Ecclesiasticæ doctrinæ diuinationē Astrologicā esse contrariā: Tum ostendemus, Astrologos esse rerū cælestiū imperitos: Deinde, diuinatricē istam artē rectæ rationi ac Philosophiç aduersari demōstrabimus: Adhæc, probabimus, astra nō solū nō esse causas efficientes rerū futurarū, verùm nec esse certa signa quæ res futuras prænotent ac præmonstrent: Ad extremum, cur nōnulla Astrologorū prædicta sint vera, causas exponemus.

INDEX

INDEX DISPVTATIONVM QVÆ SINGVLIS IN PRÆDI- ctis capitibus explicantur.

CAPVT I.

CAPVT II.

CAPVT

CAPVT III.

11. *Probatur octo rationibus, non posse Astrologos ex arte & scientia sua prænosse ac prædicere futura contingentia.*

12. *Præter causas cœlestes, necessariã esse notitiã causarum particularium ad prænoscẽdos earum effectus.*

13. *De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.*

14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*

15. *Vtrùm sit facilius, diuinare quid facturus sit vir bonus, an vir improbus.*

16. *Quam sit vana ac futilis prædictio Astrologorũ de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*

17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiæ.*

18. *Vanitas & falsitas multarum prædictionum astrologicarum.*

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*

20. *Astrologiã iudiciariã omni tempore à prudentibus & sapientibus viris esse contemptam & damnatam.*

21. *Cui generi hominum arrideant prædictiones Astrologicæ, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.*

22. *Disputa*

22. Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ iudiciariæ.

23. Vtrùm astra ntalitia cuiusque, poßint esse certæ causæ omnium quæ ei euentura sunt.

24. Vtrùm sit plus momenti in conceptu, an in ortu hominis ad diuinandum.

25. De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solùm ad homines.

26. Cur Astrologi non, vt de hominibus, sic etiam de stirpibus & alijs animantibus ex obseruatione astrorum vaticinentur.

27. De antiquitate istius Astrologiæ apud Aegyptios & Chaldæos.

CAPVT IIII.

28. Vtrùm astra, si non sunt causæ, saltem sint certa signa omnium futurorum.

29. Vtrùm secundùm Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.

30. De natura & varietate signorum.

31. An cometæ signa sint humanarum rerum.

32. An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessario inducant & astruant Fatum.

CAPVT V.

33. De Quatuor causis propter quas euenit vt nonnun

nonnunquam Astrologi vera prædicant.

34. *Instinctu Dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

35. *Quot modis Dæmon futura prænoscat, & hominibus præmonstrare soleat.*

36. *Quot modis, & quàm grauiter peccent, qui Dæmonum vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

37. *Istiusmodi Astrologos ferè improbos, & flagitiosos esse.*

38. *De vsu sortium apud Antiquos ad diuinandum futura.*

39. *Permissu Dei, nimis cupidos sciendi futura, laqueis Dæmonum irretiri, & varijs ac perniciosis erroribus implicari.*

40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & vsu rerum humanarum, quàm ex arte Astrologica.*

41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem consulentium Astrologos, interdum conducere vt eorum prædicta vera cadant.*

DIVI

DIVINATIONEM ASTROLOGICAM DIVINÆ SCRIpturæ, disciplinæ Ecclesiasticæ, ac doctrinæ Theologicæ esse contrariam.

CAPVT PRIMVM.

§. 1. Sententijs diuinæ Scripturæ, antiquis item Ecclesiæ institutis, & exemplis,, rationibus etiam Theologicis refelluntur Astrologi.

CLAMAT multis in locis diuina Scriptura certam futurarum rerum præscientiam, & prædictionem, & non esse hominum, sed ne Dæmonũ quidem, verùm vnius Dei propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41. ita scriptum est, *Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dij estis vos:*& cap. 44. *Ego sum Dominus irrita faciens signa diuinorum, & hariolos in furorem vertens, conuertens sapiẽtes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens*: cap. autem 47. deridens Deus Babylonios, & Chaldæos syderalibus suis obseruationibus præsidentes, *Sta*, inquit, *cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, & saluent te Augures cœli, qui contemplabantur sydera, & supputabant menses, vt ex eis annunciarent ventura tibi.* Et paulò ante dixerat: *Sapientia tua*

tua,& ſcientia tua,hæc decepit te. Hieremias quoque cap.10.monet Iudæos,vt Aſtrologicas obſeruationes pro nihilo ducant,nihil enim ſibi à ſtellis vel ſperandum vel timendum eſſe, ſic autem ait: *Iuxta vias gentium nolite diſcere,& à ſignis cæli nolite metuere,quæ timent gentes,quia leges populorum vanæ ſunt.* Salomon autem Eccl. cap. 10. ſcientiam futurarum rerum denegat homini, *Ignorat homo*, ait ipſe, *quid ante ſe fuerit: & quid poſt ſe futurum ſit quis poterit indicare?* idem cap.8. eiuſdem lib. *Homo*,inquit,*ignorat præterita,& futura nullo ſcire poteſt nuncio.* Liquet igitur diuinationem Aſtrologicam in ſacris literis contemni, derideri,ac reprobari.

Decreta Eccleſia contra Aſtrologos Iudiciarios.

Cum doctrina ſacrarum literarum,etiam iudicium Eccleſiæ,vt par erat,mirè congruit.Semper enim Eccleſia inde vſque à primordiis ſuis,Iudiciarios Aſtrologos odit,fugit,damnauit. Extant aduerſus ipſos plurima & ſeueriſſima decreta Eccleſiæ,quæ legere licet in ſecũda parte Decretorũ c.26.per primas quinque quæſtiones, & in Concilio Bracarenſi I. cap. 9. & 10. & in Toletano I. in aſſertione Fidei contra Priſcillianiſtas. Fertur Alexander Papa huius nominis III. quendam presbyterum qui ſemel duntaxat conſuluerat Aſtrologum de quodam furto in Eccleſia ſua facto, in vnum annum priuaſſe altaris miniſterio. Crebras item reperimus in ſcriptis ſanctorum Patrũ aduerſus Aſtrologos, quos illi nunc Chaldæos vel Genethliacos, aliàs Mathematicos aut Planetarios appellant, diſputationes, ex quibus apparet quam fuerit maiorib. noſtris genus hoc hominũ exoſum & abominatũ.Multa cõtra illos

Alexãd Papa.

Basilius *Chryso.* *Greg.* *homi.10.* *sup: Euangel.* *Aug.* *Euseb.* *Caesar.*

disputat Basilius hom.6.in Genesim, Chrysostomus & Gregorius Magnus in cap.2.Matth. sed præter cæteros Augustinus lib.2. super Genesim ad literam cap.17. lib. etiam 2.de doctrina Christiana c.21.& aliquot proximè seq̄ntibus, capitibus subtiliter tamē & copiosè primis aliquot capitibus lib.5. De ciuitate Dei Eodē pertinet quę contra Mathematicos in lib. 14.cap.4 & in lib. 6.cap.9. de Præparatione Euangelica argumentatur Eusebius.

Iulian. Apostatæ calūnia. *Iul. Apostatæ calūnia à Cirillo repulsa.* *Matt.2.* *Chrys. homil. 6.in Matt.*

RIDICVLVS fuit, vel potius amens Iulianus Apostata, qui in libris quos aduersus Christianos effutiuit, probare voluit, ex his quæ scripta sunt in cap.15. Genes. Abraamum & Astrologiam & aruspicinam coluisse. Astrologiam quidem eius, significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraam foras, & ait illi, Suspice cœlum & numera stellas si potes: Sic erit semē tuū.* Aruspicinæ verò scientiā eius, illis etiam verbis denotari ait, *Sume mihi vacam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam. Qui tollens vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtrasque partes contra se altrinsecus posuit: aues autem non diuisit. Descenderunt quæ volucres super cadauera, & abigebat eas Abraam.* Deinde, subiicitur prædictio peregrinationis & seruitutis posterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furorem, egregiè confutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis quod aduersus Iulianum edidit. Alij fidē huic vanissimæ Astrologiæ asserere & astruere conantur ex illa stella quæ nato Christo apparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductuque

que ad adorandum Christum venerant. Sed istos manifestis argumentis Chrisostom.& Gregorius in homiliis super illud Euágelium scriptis, redarguunt & conuincunt.

Greg. homi. 10. in Euág.

Argumētis ex sacra Theologia dumētis, astrologi diuinatio refellitur.

CÆTERVM, erroré Astrologorũ etiam rationib. ex doctrina Theologica contextis refutare possumus. Principiò, *Nemo*, vt ait Pau. 1. Corint. 2. *Nouit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis*, sed homo nescit quid ipsemet post multos annos aut etiã dies acturus sit: nã vt inquit Scriptura, Prouerb. cap. 27. *Ne glorieris in crastinum ignorans quid superuentura pariat dies. &c. Non est via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem disponit.* Est namque non modò quorumlibet hominũ, sed etiam Regum cor in manu Dei, flectit. illud quocumque vul. Si igitur ipsemet homo nescit quid futuro tempore facturus sit quanto minus id scire potest Astrologus? Deinde, ne ipse quidem diabolus certò potest nosse res futuras: si enim futura omnia Dæmon sciret, nunquã profectò impulisset Iudæos ad crucifigendum & occidendum Christum Dominum, quippe præuidisset per crucem & morté Christi, imperium quod tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum, nec sanè Dæmon tentaret & infestaret seruos Dei à quibus in tentatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationum crescente Sanctorum gloria, & magis ipse, quæ eius est superbia & inuidia, torqueretur.

§. 2. De vanitate oraculorum Apollinis.

HOC etiam patet argumento oraculorum,

quę olim reddebant Dæmones,cuiusmodi erant responsa & oracula Apollinis Delphici, quodam apud Græcos nobilissima & clarissima: quę ad diuinationem Astrologicam pertinuisse,locuples auctor & testis est Porphyrius in libro de Oraculis(refert autem hoc Eusebius li.6.de Pręparatione Euangelica,cap.1.)vbi tradit, quæcunque dij ceu fatis definita prædicunt, ea ipsos stellarum motu ita esse futura significare, id quod maximè Apollo multis responsis aperuit. In hisce autem oraculis & diuinationib.sæpè mentitũ esse Apollinem,idem auctor est Porphyrius,exquisitam enim futurorum cognitionem ait non hominibus modo, sed multis etiam deorum incomprehensibilem esse, vnde interrogati mentiuntur nonnunquam,sed non sponte:solét enim præmonere, se tunc vera respondere non posse, homines tamen ex amentia perseuerant vrgere & cogere eos,vt respondeant Apollo igitur Delphicus, cum eiusmodi esset cœli & continentis affectio, vt verum præuidere nonp osset, retine, dicebat per Vatem, vim istam, & potentia verba hæc ne proferas, falsa enim dicam, si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit Apollo, stellarum mihi via dicendum præstat. Deinde concludens Porphyrius ait, Manifestum iam fecimus vnde falsitas ad deorum oracula subrepta.Hæc ex libro Porphyrij de Oraculis, in libro sexto de Præparatione Euãgelica.cap.4. Eusebius commemorat,Fuit etiam olim quidã Oenomaus, vir apud Græcos tam philosophia quã eloquentia nobilis,qui respõsis Delphici Apollinis sæpè delusus atque deceptus, diligenter & curiosè

Porphyrius.

Oenomaus vehemẽs & disertus oraculorum Apollinis confutator.

curiosè colligit quamplurima eius oracula, eaque vt vana, futilia,& falsa confutauit, vt refert Eusebius lib.5.de Prçparatione Euangelica.c.10.

---

§.3. Cur Dæmones prædicendo futura sæpè fallant.

QVATVOR porrò ob causas vsu venit in prænuntiand o futura fali Dæmonem. Primò, quia nimis asseueranter affirmat quæ pendent ex libero arbitrio hominis,quod cum sit admodum mutabile, & ad omnia flexibile, & planè liberum, nonunquam extraordinaria quadam ratione operatur. Deinde, quod nos sæpè diuinitus incitati,& adiuti Dei gratia, contra facimus quã antea facere cogitabamus, & quàm nostro ingenio,nostroq; arbitratu facturi eramus. Fit etiam interdum, vt quod dæmon agere constituerat, & prædixerat, prohibente impedienteque Deo, non possit exequi, Denique, multa Deus solet aliquando præter communem ordinem naturæ, prçterque generalem suam & ordinariam prouidentiam agere. Atque his rebus crebro dæmon in errorem inducitur. Quis ergo credet Astrologos prædicendis futuris rebus veraces esse, cum in eo vel Dçmones falli sæpè cõtingat?Sed quod ego de Dæmonibus loquor? Theologi docent, ne ipsos quidem spiritus cœlestes,ac beatas mẽtes,quç liquidò cernũt,& clarissimè vident Deũ, tenentque perfectissimam cognitionem cœlorũ cunctarumque rerum naturalium,certò scire futura,quæ nimirũ pendent ex libero arbitrio, nisi earũ rerũ Deus singularẽ ipsis notitiã impertiat.

Cuius autē amētię eſt, Aſtrologis tribuere, quod nec Angelis, nec beatis mentibus conceſſum eſt?

§.4. Non poſſe veritatem Chriſtianæ religionis cohærere cum veritate Aſtrologiæ Iudiciariæ.

Egregia ratio aduerſus Aſtromantiam

SED illa in primis fortis eſt argumentatio. Si Chriſtiana religio, & diſciplina vera eſt, vt eſt profectò veriſſima, non poteſt eſſe vera, nec Chriſtianis probari poteſt illa opinio Aſtrologorum, vt quam illa vanitatis, falſitatis, & impietatis per ſæpè damnauit: ſin autem falſa eſt doctrina Chriſtiana, cùm ipſa totum ferè orbem complexa ſit, omneſque propemodum gentes ſuo imperio ſubiecerit, & plus mille quingentos annos vigeat, & regnet in mundo, ſi omnia quæ apud homines fiunt ex cœlo proueniunt ac pendent, neceſſe eſt tantā hominum ad fidem Chriſti accipiendam tuendamq́ue propenſionem tā tumq́ue ſtudium, ex inſigni aliqua, & præpotenti conſtellatione prouenire: quare cœlum inclinaret, & induceret homines ad malum. Si enim fides Chriſti eſſet falſa, magis profectò eſſet falſa, & deteſtabilis, quàm alia quælibet ſecta: ea namq́ue docet de Deo, & rebus diuinis, quæ ſi falſa ſunt, nefariam ſanè ſuperſtitionem, & execrandam impietatem contineant neceſſe eſt. At verò, cum vita, quæ ad normam fidei Chriſtianæ agitur, ſit optima, & inculpata, nec laude tantùm, ſed ſumma etiam admiratione digniſſima, hinc neceſſariò efficeretur, ab eadem conſtellatione proficiſci bonum, & malum: malum

quidem

quidem propter falsitatem doctrinæ Christianæ: bonum autem, propter vitæ, quæ ad eius doctrinæ regulam informatur, & dirigitur, probitatem atque præstantiam.

Ad hæc, maxima probatio, & confirmatio fidei nostræ, & clarissimum diuinæ prouidentiæ argumentum illud est, quæcunque circa Christum Dominum, & eius Ecclesiam euenerunt, ea multis ante sæculis fuisse per Prophetas, ad vnũ omnia propriè, distinctè, explicateq; prædicta: si autem eiusmodi prædictio per Astrologiã fieri posset, rueret funditus & ad nihilũ recideret firmissimũ nostrę religionis fundamentum. Nẽ multa, istiusmodi Astrologorũ doctrina verã Philosophiã moralẽ nedum sacrã Scripturã & Theologiã, quantũ in ipsa est planè peruertit qui enim certũ habet omnia pendere è cœlo, ob idq; cũcta hominũ opera facta, casus, & euenta ex cœli obseruatione præsentiri & prædici posse, huic quoque necessariò persuasũ esse debet, materialẽ & mortalem esse animũ nostrũ, nullumq; esse liberum arbitriũ, nec talẽ esse prouidentiã Dei qualẽ Fides nostra prædicat, mysteria item Christianæ religionis pendere è cœlo, cunctáq; miracula tã in veteri, quàm in nouo Testamento edita, licèt dicantur, vt re vera sunt, supernaturalia, ad cęlestes nihilominus causas & virtutes reuocari. Huic quoq; opinacioni consequẽs est, neglectio & prætermissio bonorũ operũ, licentia omnium cupiditatum, quorũlibet flagitiorũm excusatio, denique inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum. Caietanus in Summula vbi agit de Astrorum obseruatione,

Præclara argumentatio.

Caietani breuis, sed vera

& memorabilis aduerſus prædictiones Aſtrologorũ ſententia.

ſimillima docens eorum quæ diximus, verè magis & doctè quàm eleganter & ornatè ita ſcribit, Aſtrorum obſeruatio circa natiuitates hominum & occurrẽtia humana tripliciter peccato ſubiici poteſt. Primo, ſi ea quæ fidei Chriſtianę myſteria ſunt, tanquam ſubſint cœleſtibus cauſis, habeantur: ſecundo, ſi futura cõtingentia quærantur vel habeantur vt certa ex cœleſtibus cauſis, tertio, ſi electiones ſuas quis ſubiiciat cœleſtibus cauſis tanquam legi illarum ita vt vitam & actiones ſuas reguler ſecundũ cœlos. Et quodlibet horum trium eſt ex ſuo genere peccatum mortale: quia primum eſt contra ſpiritualitatem Chriſtianę religionis, quæ ſuper cœlos eſt, immutare potens etiam ipſos cœlorum curſus, iuxta id quod ſcriptum eſt in Pſalm. 148. Confeſſio eius ſuper cœlum & terram: & hoc experientia teſtata eſt. Secundum verò, eſt contrà veritatẽ doctrinæ Chriſtianæ & liberi arbitrij, quo domini ſumus noſtrorum operum. Tertium eſt contra dignitatem gratiæ, legis diuinæ, ac humanæ mentis, qua ſuper omnia corporalia ſumus conſtituti. Et ſicut erraremus ſubiiciendo nos paſſionibus iræ, odij, ſpei, timoris, ita quod haberemus impetus paſſionum pro lege: ita vilificamus nos, ſi inclinationes cœlorũ pro lege habeamus: corpora enim ſunt, & per modum paſſionum inclinant nos. Hæc Caietanus.

In actis autem Apoſtolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Epheſi concionibus & ſermonibus B. Pauli conuerſi erant ad Chriſtum, & curioſa prius fuerant ſectati, attuliſſe libros ſuos, & coram omnibus combuſſiſſe: fuiſſe autem

eos libros de rebus ad iudiciariam Astrologiam pertinentibus, grauis auctor in Commentariis super Psalmos dixit Augustinus, qui etiam Mathematicum quendã, hoc est, istam Astrologiam professum, postea pænitentem professionis suæ cupientemque reconciliari Ecclesiæ, nisi publica & solenni pænitentia præmissa, non recepit, verùm sententiam Augustini, quod ea maximè attingit id quod nunc agitur, totidem verbis hic ascribam. Post enarrationem igitur 61. Psalmi, cum Mathematicus ille veniam publicè petens coram sisteretur, hæc dixit Augustinus: Iste ex Christiano, & fideli pœnitens redit, & territus potestate Domini, conuertitur ad misericordiam Domini: seductus enim ab inimico cum esset, fidelis diu. Mathematicus fuit, seductus seducens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia locutus est contra Deum qui dedit hominibus potestatem faciendi, quod bonum est, & non faciendi quod malum est. Iste dicebat, quod adulterium non faciebat voluntas propria, sed Venus; & homicidium nõ faciebat voluntas propria, sed Mars: & iustum non faciebat Deus, sed Iupiter: & alia multa sacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Christianis nummos abstulisse? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominũ vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Modo sicut de illo credendum est, horruit mendacium, & multorum hominum interitum: sed aliquando à Diabolo sensit illectum, cõuertitur ad Deũ pœnitens. Nostis in Actibus Apostolorum esse scriptum, capit. 10. quia multi

Notabilis oratio quã habuit August. in reconciliatione cuiusdã Mathematici cũ Ecclesia.

Psal. 4.

perditi, id eſt, talium artium homines, & doctrinarum nefariarum ſectatores, omnes codices ſuos ad Apoſtolos attulerunt, & incenſi ſunt libri tam multi, vt pertineret ad ſcriptorem æſtimationem eorum facere, & ſummã pretij conſcribere. Hoc vtique propter gloriam Dei, ne tales etiam perditi deſperarentur ab illo qui nouit quærere quòd perierat. Perierat ergo iſte, nunc quæſitus inuentus, adductus eſt: portat ſecum codices incendendos, per quos fuerat incẽdendus, vt illis in ignem miſſis, ipſe in refrigerium tranſiret. Ante Paſcha enim cœpit petere de Eccleſia Chriſti medicinam, ſed quia talis eſt ars in qua exercitatus erat, quæ ſuſpecta eſſet de mendacio atque fallacia, dilatus eſt ne tentaret, & aliquando tamen admiſſus eſt ne periculoſius tentaretur. Hactenus Auguſtinus.

---

§. 5. Quàm ſeuerè olim Eccleſia in iſtiuſmodi Aſtrologos animaduerterit.

CERTE in primitiua Eccleſia iſtiuſmodi Aſtrologia nõ ſecus quàm ars Magica, reprobata, vetita, & damnata erat. Narrat Epiphanius in libro de menſuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturæ interpretem ob eam maximè cauſam fuiſſe à patrib. ex Eccleſia pulſum, quod natiuitatum obſeruationibus cæteriſq; diuinationibus Aſtrologicis ſtudioſè vacaret. Non eſt pro derelicto habendum, cùm ſit admodum memorabile, quod Origenem in commentariis ſuper Geneſim de iſta Aſtrologia prodidiſſe, libro 6. de Præparatione Euangelica, capite 9. tradit Euſe

B. Epiphanius.

Origenis egregia contra Aſtrologos diſputatio.

Eusebius,sic enim scripsisse illum ait:Nō solùm Gentiles stellarum coniunctione atque aspectu quæ in terris sunt, necessariò accidere credunt, quàm vim Fatum appellant, verum etiam multi ex fidelibus conturbantur,impossibile aliter fieri credentes quam stellarum cursus effecerit,vnde sequitur nullam in nobis esse libertatem,nullam operationem nostram laudari aut vituperari iure posse, ita prædictum à Scripturis Dei iudicium quo alij ad æterna supplicia, alij ad æternam beatitudinem prædestinantur, falso fore prædicaretur. Quid plura? ipsa quoque fides & Saluatoris nostri aduentus, & omnis Prophetarum labor,ac Apostolorum in constituendis Ecclesiis prædicatio,inania erunt, nisi forte Christum quoque quis audeat dicere, cœlestium corporū vi coactū fecisse quæ fecit, passumq; fuisse quæ passus est,nec eius Deitatis potentia,sed stellarū virtute cūcta euenisse:his impiis verbis etiā illud cōficitur,vt fideles Fato ducti in Christū credant:denique, vt vel nullum sit boni & mali discrimen,vel etiā malorum auctor sit Deus:nullusq; hominū propter bene vel male facta pręmio aut pœna dignus censeri debeat, nec orationibus, votis, & Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur.Sic Origenes.

Animaduersio in Petrū, de Aliaco.

Eat igitur nūc Petrus de Aliaco,& istā Astrologiam amplexetur,exosculetur, præfracteq; defendat, atque obnixè conetur eam cum Philosophia,quin etiam (si Deo placet) cum Theologia consociare atque coniugare, scilicet falsitatem cum veritate,tenebras cum luce, Dœmonē cum Deo, qui nec veritus est scripto prodere, diluium,

diluuium Noëticum, & ortum Christi Domini, aliáque summa prodigia & miracula, etiam syderalis scientiæ peritia ex astrorum obseruatione prænosci ac prædici potuisse.

---

§. 6. *De multis perspicuè falsis, & impijs Astrologorum sententijs.*

SED quò manifestius appateat quàm sit impia, & execranda istorum doctrina, ponam hîc paucas quasdam eorum sententias, & decreta, è quibus iudiciũ fiet de illius artis impietate. Quidam istorum, ex Marte in nona cœli regione fæliciter cõstituto, tantũ præstari nobis cõtẽdunt, vt ab obsessis corporibus sola pręsẽtia Dęmones expellamus. Alij iactant se hac arte, de eius qui nascitur conscientiæ arcanis, & secretis sine errore iudicaturos. Vulgatum quoque apud illos est duos esse planetas auctores fælicitatis humanæ, Venerem quidem præsentis, Iouem autem post hanc vitã futuræ. *Maternus.* Maternus porrò eiusmodi figmentorũ, & mẽdaciorũ studiosissimus, & curiosissimus, & cũ multa memoret quæ à Saturno cõstituto in Leone accidunt hominibus, subdit, eiusmodi homines longæuos fore, & post mortem animas eorũ in cęlum Diis applicatas euolaturas. Saturnus enim, inquit, in Leone positus, animas eorum, qui sic se habuerint in terra, innumeris augustiis liberatas, ad cęlum, & originis suæ primordia reducet. *Albumazar.* Denique Albumazar scribit, qui Luna Ioui coniũ[illegible] in capite Draconis, Deo supplicauerit, cũ quicquid petierit à Deo certis

certissimè impetraturum, id quod Petrus Apponensis expertum se esse confirmat: nam cum vigente illa coniunctione, scientiam rerũ à Deo, postulasset, ait se post eam diem, magnam sibi factam esse scientiæ accessionem, sensisse. Hæc autem & alia eorum similia, quàm sint nefaria, detestanda, Christianæ religioni exitialia, quantumque valeant ad eleuandam, vel potius delendam fidẽ eorum quæ diuina Scriptura docet immediatè, supernaturaliter, ac miraculosè fieri à Deo, nemo est tam hebes ingenio & tardus intelligentia, vt non clarissimè intelligat. Si quis autem hęc plenius atque subtilius scire auet, legat quæ in hanc sententiam cum alibi, tum lib. 2.c.5.& li.5.cap.11.& inde vsq; ad finem eius li. Picus Mirandulanus diligẽter & copiosè tractat.

Petrus Apponẽsis.

Astrologiam iudiciariam à Philosophia redargui & conuinci, primò quidem ea ratione, quod istiusmodi Astrologi cœlestium rerum sint imperitissimi.

CAPVT II.

DIVINATIONEM Astrologicam futilem esse nulloque nixam fundamento. Philosophus quidem ad hũc modum argumentabitur, Astrologi nec certò sciunt omnes Astrorum vires defluxus, & effectus, nec si eas res scirent, satis id foret ad certam rerum futurarum præsensionem, ergo prædictiones Astrologicas inanes & fallaces esse necesse est. Duo in hac argumentatione sunt posita, explicatiùs à nobis tractanda & cõfirman

Multiplex & praualida cõtra Astrologos ex Philosophia argumentatio.

nobis tractanda & confirmanda: alterum est imperitos esse Astrologos rerum cœlestiũ, alterum vero est, vt essent illi peritissimi earum rerum non propterea tamen posse eos futura omnia prænosse, de priori autem dicamus prius.

§. 7. Astrologos Iudiciarios esse rerum cœlestium imperitos.

ESSE igitur Iudiciarios Astrologos syderalis doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subiiciam, Principiò, valde arduũ & operosum est, etiã quæ de cœlo videntur minus difficilia magisq; nobis obuia, perfectè cognoscere: veluti quæ sit cœli natura, magnitudo, numerus orbiũ, & inter eos ordo & differẽtia dignitatis, varietas motuum, denique Astrorum numerus, eorumq; inter se in magnitudine, luce, potestate & effectu comparatio, atque huius difficultatis facit clarissimũ indicium tanta opinionũ varietas quantã esse his de rebus inter maximos Philosophos cernimus. *Aristoteles.* Aristoteles certe, Philosophorũ omnium facilè princeps, ingenuè fatetur se multarũ rerum cœlestium non exquisitam scientiam, sed opinabilem, & coniecturalem tantùm notitiam tenere: Et quia manifestis certisq; rationibus destituatur, cogi se non raro probabilius duntaxat argumentis & coniecturis. Videre hæc licèt apud ipsum Aristotelem in secundo libro de Cœlo textu 17.34.60.& 61. hoc si est, quis credet Astrologis, quos Solis luce clarius est nulla re comparandos esse maximis illis Philosophis, quod est in cœlo abstrusissimum, & iudicio summorum Philoso

Philoſophorum mortalibus incomprehenſibile, veritatem dico rerum omnium futurarum, eſſe liquidò cognitam exploratéque perceptam? Deinde, rogemus iſtos Aſtrologos, vt faciliores quaſdam quæſtiones de cælo nobis enodent: percunctemur ex ipſis, an cęlum ſit natura quædam ſimplex, an compoſita ex materia, & forma, vtrùm talis ſit materia cæli qualis eſt rerum omnium ſublunarium, an omninò diuerſa, ſitne cælum animatū an inanimum, num ſua vi, & à ſe moueatur, an extrinſecus ab Angelo: vnde potiſſimum in cælis æſtimari & iudicari debeat dignitatis eorum præſtantia: quid cauſæ ſit cur non omnes orbes vno motu circum agãtur, ſed alij vno tantùm, alij pluribus, alij verò paucioribus: aperiant nobis quam habebant propriam vim, & potentiam ſingulæ ſtellæ in elementa, metalla, ſtirpes, atque animantes, hæc, inquam, & alia horum ſimilia ſciſcitemur ex iſtis Aſtrologis, profectò reperiemus ipſos doctrinæ harum rerum planè rudes, & prorſus expertes. Qui fit igitur credibile, planiora hæc, & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotiſſima, & occultiſſima, eſſe comperta, & explorata? Poſtea, doceant nos iſti defluxus, & effectus, qui nunc ex variis aſtris dimanant ad diuerſas, & diſſitas mundi regiones, ſic enim fortaſſe credemus illis futuros ſyderum effectus prænunciantibus, quis enim neſcit procliuius, & propenſius eſſe præſentia noſſe quàm futura, præſertim mutabilia, & quæ variè poſſunt contingere, ob idque incerta? Exponant item nobis occultas proprietates, & vires quas habẽt res ſublũares, quas miramur magis quàm intelligimus

telligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus: hæc enim cum proxima sint, atq; nobis cõiuncta, & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & quæ quotidianis experimentis peruestigari, & explorari possunt, planiorem intelligentiam, & faciliorem habent explicatum: cognitio verò rerum cœlestium maximi laboris, & difficultatis est, cùm tam longè distet à nobis cælum, nec alio quàm vnico oculorum sensu mortalibus pateat: quem tamen sæpè falli contingit propter tantam interualli longinquitatem, vel summam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem medij aut visus, vel propter vitium astrolabij, tabularum, & instrumentorum Astronomicorum. Atque hoc etiam apud sacras literas in c. 9. libr. Sapientiæ testatum legimus: *Corpus*, inquit, *quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et difficilè æstimamus, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore, quæ autem in cœlis sunt, quis inuestigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis?* Extremum autem huius sententiæ, omninò redarguit Astrologos, qui humana omnia euenta, quorum multa ex secretissimo Dei consilio, & voluntate pendent, diuinare se posse profitentur.

§. 8. *Aduersus fictitiam antiquitatem obseruationum quam iactant Astrologi.*

PRÆTEREA, iactant Astrologi, habere se innumerabilium annorũ obseruationes rerum euentis

euentis comprobatas, è quibus ars ipsorum collecta, & confecta sit: nam cùm in omni præteriti temporis spatio, pænè innumerabiles res eodem modo euenirent, iisdem signis antegressis, ars est effecta eadem sæpè animaduertendo atque notando: quare Chaldæos ferunt quadringenta septuaginta millia annorum, monumentis huiusmodi obseruationum astrologicarum comprehensa habuisse. Verùm, hoc quàm sit commentitium & improbabile, vel ex eo liquet quòd Astrologi nō potuerunt eiusmodi obseruationes & experientias, non dico millies vt ipsi iactitant, sed ne ter quidem bísue colligere & comparare potuerunt, nam cæli facies, & omnium signorum cælestium positura quæ semel fuit, eadem omnino vel nunquam, vel non nisi post immensa annorum spatia redire potest: quippe octauus orbis in quo sunt inerrantes stellæ, non ante sex & triginta annorum millia circuitum suum absoluit, quin doctissimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus cæli esse inter se incommensurabiles, ob idque eandem cæli faciem, eundémque stellarum positum sæpius euenire non posse.

Phauorinus cō tra Astrologos.

Hanc rationem Phauorinus philosophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius, certè luculentius & elegātius tractat his verbis, Si Chaldæorū isto modo cæpta fieri obseruatio est, vt animaduerteretur quo habitu, qua forma quaq; positura stellarum aliquis nasceretur: tū deinceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenium & circumstantia rerum negotiorúmque, & ad postremum finis etiam vitæ spectaretur, eaque omnia, vt vsu venerant, literis mandarentur: ac

postea longis temporibus, cùm ipsæ illæ eodem in loco eodemque habitu forent, eadem cæteris quoque euentura existimaretur qui eodem illo tẽpore nati fuissent: Si isto, inquit, modo obseruari cœptum est, ex eaque obseruatione composita quædam disciplina est, nullo id pacto potest procedere, dicant enim quot tandem annis, vel potius quot sæculis orbis hic obseruationis perfici quiuerit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas quas erraticas dicerent, quæ esse omnium rerum fatales dicerentur, infinito propè & innumerabili numero annorũ ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes vnde profectæ sunt, regredi, vt neque vllus obseruationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literarum tanto æuo potuerint edurare, sic Phauorinus. Adhæc, licèt Astrologi cognoscere possent singulares viros & defluxus cuiuslibet astri separatim, tamen quam vim habeant sydera, cùm defluxus diuersorum astrorũ vna coeunt & permiscentur, vt in cœlo vel in aëre vel in terra vel etiam cum causis sublunaribus earumque actionibus, ab ipsis nequaquam sciri potest. Audiat lector Origenem, cuius ex Commentariis super Genesim, hanc Eusebius extremo lib. 6. de Præparatione Euangelica citat sententiam: Quæ autem, inquit, commistione, compositione, ac temperie diuersorum aspectuum fieri asserunt, profectò cõcedent nullo modo sciri posse. Quomodo enim quantum diminuatur de læsione maligni aspectus propter aspectum benigni syderis percipies? & vtrum auferat malignus quod à benigno cõceditur, quoniã locũ eius aspexerit,

Origen.

aut

aut mutet, aut imminuat, aut mistura quædam inde fiat, quis percipiet? quæ omnia si quis altius inspiciat, facile credat non posse ista humano ingenio penitus percipi. Vnde si quis harũ rerum periculum fecerit, videbit in pluribus errare, quàm veritatem consequi Genethliacos. Quamobrem Esaias etiam quasi hæc omnibus impossibilia sint, ad filiam Chaldæorum qui maximè ista profitentur ait, *Adsint & salua te faciant Astrologi, cœli Augures annunciẽt tibi quid euenturum sit.* His enim verbis docemur, vel diligentissimos in hac re Chaldæos, non posse prædicere quæ velit vnicuique genti Deus attribuere. Hactenus Origenes. *Esa. 47.*

His accedit, multas esse stellas quæ vel non clarè cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur: earum verò quæ cernuntur, paucas sibi esse cognitas, permultas verò necdũ exploratas fatentur Astrologi. Qua ratione igitur ex paucis astris quorum vires norunt tam confidenter prænunciant futura, cùm per aliorum syderum quæ nesciunt influxus, notorum sibi syderum effectus, aut impediri aut variari possint? nisi fortè Astrorum quæ latent ipsos nullas esse vires nullosque defluxus, impudenter & absurdè mentiantur. Certè constat inter Astrologos numerari in octauo cælo mille præterquam viginti duas stellas, quarum cùm quælibet maior sit terra, necesse est ingentem esse earum vim & potentiam, huiusmodi stellarum, vel nullam vel perexiguam notitiam habent Astrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria ferè constet ex planetarum obseruationibus, in quibus tota propemodum

versatur & consumitur. Vidit hoc, quã erat perspicacia ingenij Seneca, & in lib. 2. Natural. quæstionum, cap. 32. elegãter exposuit. Quid est aliud, inquit, quòd errorem incutiat peritis natalium, quàm quod paucis nos syderibus assignant, cùm omnia quæ supra nos sunt, partem sibi nostri vẽdicent? Submissiora forsitan in nos propius vim suam dirigunt, & ea quæ frequentius mota, aliter nos, aliter cætera animalia prospiciunt, cæterum, & illa quæ aut immota sunt, aut propter velocitatem vniuerso mundo parem, immotis similia, non extra ius dominiúmque nostri sunt. Hæc Seneca.

§. 9. *De noua stella, quæ superioribus annis visa est.*

SVPERIORIBVS annis vidimus stellam, nouam ante illud tempus nunquam in cælo visam, & iudicio Astrologorum in eodem loco vbi stellæ fixæ lucent positam: hæc cùm ad aliquod tempus conspicua fuisset, repentè tota ex aspectu nostro discessit & prorsus euanuit hanc stellam; necesse est, vel in cælo esse generatam, & postea corruptam, idémque in aliis sæpius euenire, longis tamen temporum interuallis verisimile est: vel esse supra septem planetas alia sydera errantia quæ proprios quidem meatus, sed nobis tamen ignotos habeant: vel denique quas nos in octauo orbe stellas inerrantes, & infixas putamus, eas quoque proprios circuitus & motus agere, de quo addubitasse olim Hipparchum nobilissimum *Hipparchus.* in

in astrologia virum, locuples auctor & testis est Plinius, in cap. 26. lib. 2. Hipparchus, inquit, nunquam satis laudatus nouam stellam, & aliam in æuo suo genitam deprehendit: eiúsque motu qua die fulsit, ad dubitationem est adductus, annè hoc sæpius fieret, mouerenturque, & eæ quas putamus affixas. Quid quod per magni ad artem suam referre censent Astrologi, conuenientiam, & discrepantiam quæ est inter duos Zodiacos, alterum octaui, alterum noni cæli, exploratam habere? quæ tamen ipsis nota esse non potest: quippe cùm nonum cęlum omni stella lucéque careat, nec aliud de ipso quàm motus, isque ex motu octaui cæli deprehendi possit. Latet etiam Astrologos quemadmodum isti duo Zodiaci se habuerint in exordio mundi, cùm tempus ab origine mũdi ad hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam vt annorum eius temporis ratio aliqua iniri, & numerus colligi possit, dierum tamen, & horarum non potest: quorum tamen subtilis, & certa computatio, isti doctrinæ Astrologicæ opus est. *Duplex Zodiacus apud Astrologos.*

---

10. Quàm difficilè sit, aspectum syderum qui in cuiusque hominum ortu viget annotare.

IAM verò vix potest sine errore vllo notari, & cognosci positus astrorum, qui est in eo momento quo quisque nascitur. Etenim difficillimum est, vel punctum temporis, in quo quispiam oritur, vel in eo ipso puncto aspectum syderum omnium, qui tunc viget, obseruare: sæpè namque

cæli,& ſtellarum aſpectum,nubila & craſſorum vaporum interpoſitus, vel adimunt nobis, vel interturbant,& infuſcant, & quod caput eſt,rapidiſſima cœli vertigo facit vt conſtellatio prius trāſuolet,quàm à nobis propriè annotetur:quippe per ſingula ferè momenta, alia, & alia cœli facies, & identidem diuerſa aſtrorum poſitura exiſtit. Profitentur iſti Aſtrologi ſe cuiuſuis hominis euenta omnia prænunciare poſſe,dummodo ſibi ortus eius certum tempus pernoteſcat? at eiuſmodi tempus ſubtiliter,& propriè, ita nimirum vt opus eſſet Aſtrologo, ferè neſcitur.Nā vt dicatur, exempli cauſa, Petrum eſſe natum vigeſimo ab hinc anno, die Septembris vltimo, horâ noctis decima, vel ineunte vel media vel iam exeunte,at momentum illud,vel potius minimum illud tempus quo Petrus aluo matris fuſus,& in lucem editus eſt,nec obſtetrix, nec parentes ſeu cognati,ſubtillimè annotatum,& perſpectum habent:qua tamen temporis illius ſubtiliſſima obſeruatione, & cognitione, ad diuinandum eget Aſtrologus.

B. Baſilij argumētatio contra Aſtrologos.

Non poſſum facere, vt adſcribere hoc loco prætermittā verba Baſilij quibus ipſa hæc ratio quam nos ſtrictim attigimus, latius ab eo explicatur,& acrius vrgetur.Sic enim ille homil.6.ſuper Geneſim ſcriptum reliquit, Genethliacæ artis inuentores, cùm in temporis amplo ſpatio complures figuras ſuam ipſorum ſcientiam fugere percepiſſent, in anguſtum admodum temporis contraxere menſuras,vt minutiſſimo quoque, & ſubitaneo articulo, quale eſt quod Apoſtolus dicit; *In momento temporis, in ictu oculi,* pluri

1.Cor.15

plurimum differentiæ ſit inter natiuitatem, & natiuitatem. Vt is quidem qui hoc in momento genitus eſt futurus ſit Rex ciuitatum, populorumque princeps, locupletiſſimus, præpotens: Is autem qui natus eſt temporis ſequētis momento, pauper quidam ſit futurus, aut mendicus circulator, vel præſtigiator, ex oſtiis oſtia permutans quotidiani conſequēdi cauſa victus, quamobrem eo orbe qui ſignifer appellatur duodecim in partes diuiſo, cum in triginta dierum ſpatio partem Sol eius globi tranſeat duodecimam quem inerrantem appellant, triginta in portiones ſingulas illas duodecim partes ſecuerunt, tum ſingulis portionibus illis in ſexaginta minuta diuiſis, minuta hæc ſingula rurſum in alia ſexaginta modo ſimili diuiſere. Poſito igitur enixu eorum qui in lucem eduntur, videamus, obſecro, ſi hanc exactiſſimam temporis diuiſionem Auctores hi ſibi valeant conſeruare. Nam ſimul atque editus puſio eſt, mas an femella ſit, obſtetrix exploratum vagitum expectat infantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus recens eſt. Quot hoc tempore vis ſexageſima præteriiſſe minuta? Dicit obſtetrix deinde Chaldæo partum qui editus eſt: quot minutiſſima momenta vis interea dum obſtetrix loquitur prætercurriſſe? præſertim ſi fortè fortuna fuerit non in conclaui mulierum Chaldęus ille præſens, ſed in ædium atrio, aut veſtibulo, tempus horamque reponens. Et cum eum qui difiniturus eſt diligenter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarum percipere oporteat inſtrumenta, ſiue diurna ſint ſiue nocturna: quot

minutorum hoc quoque tempore, quæso, prætervolat præteritque examen? Compertam enim eam esse stellam qua tempus horáque sit exploranda, non solùm quanta in parte sit duodecima, sed etiam quàm iuxta duodecimæ portionem partis, in quotóque minuto sexagesimæ eorum, in quæ subdiuisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeò tenuem subtilémque temporis inuentionem, quãquam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessariò dicunt, vt qualem ad cœlo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinémue haberent, qualísque ipsarum esset inter sese figura, cùm in lucem ederetur fœtus, compertum sit tandem ac exploratum. quę cùm ita sint, si fieri non potest vt tempus illud exactissimè quisquam attingat, variationéque, vel breuissimi temporis fit vt tota via penitus aberretur, deridendi profectò non mediocriter esse videntur, tam ij, qui studio huius indulserunt artis duam in ratione rerum nusquam esse constat, quàm illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti, perinde quasi omnia illi scire possint quæ ipsis sunt euentura. Hactenus sunt quę Basilius eo loco aduersus Astrologos disputat.

***

Etiam

Etiam si Astrologi summam rerum cœlestium cognitionem tenerent, non posse tamen eos futura diuinare, probatur octo rationibus.

CAPVT III.

ED cõcedamus Astrologis, quod ipsi falso & impudẽter sibi arrogant, perfectam videlicet Astrorum & cœli scientiam: hanc ipsam nunc contendo non posse certam futurarum rerum prænotionem & diuinationem efficere, idque multis & validis rationibus confirmo.

---

11. *Octo rationes, quibus probatur ex cognitione Astrorum etiam perfecta, non posse diuinari omnia quæ futura sunt.*

PRIMA Ratio. Vera & trita est in scholis illa Philosophorũ sentẽtia, Sicut res se habet ad esse, ita quoq; se habet ad cognitionem, hoc est, propter quas caussas quæque res fit, & est, per eas cognosci debet, si quidem perfectam eius rei scientiam adipisci volumus: ad generationem autem futurorum effectuum particularium, non modo concurrit cœlum, sed etiam caussa particularis, est enim cœlum caussa vniuersalis, quo fit vt eius vis & efficientia sit etiã vniuersalis & indeterminata ad producendum quoslibet effectus particulares: determinatur autem vis cœli per caussas particulares, quamobrem verissimum *Prima ratio.*

eſt illud quod dixit Ariſtoteles, Sol & homo generant hominem quin effectus particulares, licet quod attinet ad eorum effectionem & conſeruationem, maximè pendeant ex cauſis vniuerſalibus, tamen quod pertinet ad propriam cuiuſque eorum naturam & ad naturales proprietates, tam ſpecificas quàm indiuiduales, magis particularem cauſam quàm vniuerſalem ęmulantur atque imitantur.

Sicut ad generationẽ rerum futurarum nõ tantũ cõcurrit cœlũ ſed etiã cauſæ particulares, ita ad certã earũdem rerũ prænotionẽ, nõ ſolius cœli notitiã ſatis eſſe poſſe B. Auguſt.

12. Præter cauſas cœleſtes, & neceſſariam eſſe notitiam cauſarum particularium ad prænoſcendos earum effectus.

Cvm igitur præter cauſas cœleſtes, ad producendos effectus futuros opus ſit etiam cauſa particulari efficiente, & materia idoneè præparata, quorum ſi deſit alterutrum, prorſus nullus futurus eſt effectus, ex his neceſſariò concluditur, ad prænotionem futurorum effectuum, cœleſtium cauſarum notitiam non eſſe ſatis. Atque hoc etiam quotidianis & manifeſtis experimentis conſtat. cernimus enim agricolas eodem tempore & ſub eodem ſyderum aſpectu varia fœminum genera in terram iacere, ex quibus tamen diuerſa naſcuntur: quæ ſanè diuerſitas non ad cauſas cæleſtes, ſed ad diuerſas tantùm ſpecies & vires ſeminũ referri poteſt. Ad hanc eãdẽ ſententiam, in libro ſecundo de Geneſi ad literam, cap. decimoſeptimo ita ſcribit Auguſtinus: Cum multa corpora diuerſorum generum, vel animantium, vel herbarum & arbuſtorum, vno ſimul

puncto tẽporis feminentur, vnoque puncto tẽporis innumerabiliter multa nascantur, non tantũ diuersis sed etiam iisdem terrarum locis, tantæ sunt varietates in progressibus, in actibus, & passionibus eorum, vt verè isti (sicut dicitur) perdant sydera, si ista considerent. Quid autem insulsius & habetius, quàm cum istis rebus conuincuntur, dicere ad solos homines sibi subiiciendos fatalem stellarum pertinere rationem? sic Augustinus: cuius extremũ dictũ paulò vberius tractat apud Gellium libro 14. ca. primo Phauorinus: Si vitæ, inquit, mortisque hominum rerumque humanarum omnium tempus, & ratio, & causa in cælo & apud stellas foret, quid de muscis aut vermiculis aut echinis, multisque aliis minutissimis terræ marisque animantibus dicerent? an ista quoque iisdem, quibus homines legibus nascerentur, iisdemque itidem extinguerentur? vt aut ranunculis quoque & culicibus nascendi fata sint de cælestium syderum motibus attributa, aut si id non putarent, nulla ratio videretur cur ea syderum vis in hominibus valeret, si deficeret in cæteris.

---

13. De simili ortu & dissimilibus euētis Geminorum.

Secunda ratio.

SECVNDA ratio. Si vera esset istiusmodi Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos qui vno tempore concepti & nati sunt, simillimos omninò fore: quod falsum esse, satis perspicuum est: nam vt cæteram eorum dissimilitudinem taceam, euenit nonnumquam vt alter sit

ſit mas, alter verò fœmina. Cicero quidẽ in altero libro de Diuinatione, Proclum & Euriſthenem reges Lacedæmoniorum fratreſque geminos cõmemorat, quorum tamen & exitus vitæ diſſimilis, & gloria rerum geſtarum diſpar fuit. Verùm, in ſacris literis luculẽtiſſimum eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Eſau eodẽ concubitu, vt inquit Paul. Rom. 9. ſatis eodẽque tempore nati, diſſimillimis tamen ingeniis, ſtudiis, moribus, & euentis fuerunt. Nec verò firmũ eſt illud præſidium in quod refugiunt Aſtrologi, cùm hoc argumento vrgentur, videlicet breuiſſimã illã morã quæ inter Geminorum ortus intercedit, licèt ea nobis perexigua videatur, in cælo tamen, ob eius vaſtitatem & rapidiſſimam conuerſionem, eſſe admodũ inſignem magnamq; facere variationẽ.

Similitudo Nigidij Figuli. Hoc Nigidius Figulus declarabat exemplo rotæ, quàm incitatiſſimè contortam, cùm is eodem ſignare atramento vel percutere ſumma celeritate conatus eſſet, ceſſante ipſius rotæ circumactione, reperta ſunt duo illa loca ab ipſo percuſſa vel ſignata, haud paruo inter ſe interuallo diſiuncta. Hoc inquam, præſidium & refugium infirmũ eſt, parumque tutum Aſtrologis. Etenim, licèt in ortu Geminorum aliqua fuerit mora, in eorum tamen conceptu prorſus nulla fuit. Deinde, ſi tam breui variatur ratio conſtellationis ſub qua quiſque naſcitur, erit profectò proprium tempus ortus cuiuſlibet Aſtrologis incomprehẽſibile. Denique, valebit hoc loco aduerſus Aſtrologos argumentatio illa Beati Gregorij: Si propterea Iacob & Eſau non cenſentur nati ſub eadem conſtellatione, quod nõ ſimul nati ſunt, ſed vnus poſt alte-

B. Greg. hom. 10. ſuper Euangel.

alterum:ob eădem profectò causam iudicandum erit nullum hominum sub eadem constellatione totum nasci. Non enim totus simul ex vtero procedit, sed particulatim & membratim:primò enim effert caput,tum collum,deinde pectus,postremò pedes. Iacob enim proximè natus est post Esau,manu plantam pedis eius tenens, perinde quasi, sicut inquit Augustinus libro secundo de Genesi ad literam, capite 17. vnus infans instar duorum,vel duplo longior nasceretur.

August

VERVM, hanc rationem admodum disertè Phauorinus aduersus Chaldæos disputans exequutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt respondeat, si tam paruum atque rapidum est momentum temporis in quo homo nascens Fatum accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circulo cæli,plures simul ad eandem competentiam nasci non queant:& si idcirco Gemini quoque non eadem vitæ sorte sunt,quoniam non eodem temporis puncto editi sunt;peto,inquit, respondeant cursum illum temporis transuolantis qui vix cogitatione animi comprehendi potest,quoniā pacto aut consulto assequi queant, aut ipsi perspicere & deprehendere, cùm in tam præcipiti dierum noctiumq; vertigine, minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumentum de Geminis diligenter & subtiliter pertractat. August. lib.5. de Ciuit. Dei, primis aliquot capitibus,atque in 2.lib. de doctrina christiana,cap.22.& vero maximum facessit negotium Astrologis si enim tam breui tēporis momento mutantur omnia, vt non diuersa modo, sed etiam aduersa plerumque eueniant, quis

Phauorinus apud Aulum Gell.lib. 14.ca.1.

August.

quis de nato puero possit quicquam certi prædicere, cum illud temporis punctum quo vel conceptus vel natus est ita vti est, nemini possit esse cognitum? Itaque, vt magna in homines vi & potestate pollerent astra, quid ea tamen in singulorum hominum generatione & ortu, efficerent, incompertum esset nobis: quippe cum aspectus cœli & positus astrorum qui est tẽpore quo quisque nascitur, certo deprehendi nequeat: incitatissimus enim cœli & astrorum motu, tarditatem nostræ considerationis & obseruationis prætervolat & anteuertit.

Tertia ratio. TERTIA Ratio Missos nũc facio Geminos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Astrologis, consideremus in præsentia quamplurimos prorsus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque syderum aspectu & positura, ex diuersis tamen parentibus progeneratos: de istis non potest Astrologus ex obseruatione syderum, non eadem euenta prænunciare, cũ simul concepti & nati fuerint, & sub eadem constellatione. At lõgè secus esse, quotidiana demõstrat experientia, quam multi enim toto orbe simul & generantur in vterò & in lucem eduntur, quorum deinde maxima est ingeniorem, studiorum, morum, religiònis, casuum, denique vitæ ac mortis euentorum dissimilitudo? Omnium Romanorum qui Cannensi pugna quamplurimi cæsi sunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus & interitus: quis autem existimet, eodem illos omnes stellarum aspectu, posituque fuisse natos? idẽ dico de tot millibus Turcarum qui nauali pugna ab hinc octo & decẽ annos, memorabili ad immorta-

mortalitatem victoria, à Christiana classe profligati, & internecione deleti sunt, quorum omnium eandem fuisse rationem ortus, eandemque in generatione eorum viguisse cœli constellationem, stultum est dicere, An quo tempore natus est Homerus, Hippocrates, Aristoteles, & Alexander, non eodem quoque alios complures natos esse putabimus?at quis, illorum similis adhuc extitit Phauorinus sic argumẽtationem hanc cõtexebat.Quàm multi homines vtriusque sexus, omnium ætatum, diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt longè distantibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodèmque genere mortis, eodemque ictu tẽporis interierunt; Quod, scilicet nunquam eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnumquodque leges haberent.Quod, si quædam in hominum morte atque vita & diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuentus paria nonnulla, & consimilia posse dicuntur obtingere, cur non aliquãdo possint omnia quoque paria vsu venire, vt existant per huiuscemodi stellarum concursiones, & similitudines, Socrates simul, & Antisthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, vita omni, & morte pari? quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldæi probè vti quæunt aduersus hominum impares ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

Phaphorinus apud Aulum Gellium lib. 14. c. 1.

14. Ptol

14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*

Quarta ratio.

QVARTA ratio. Bardesanes Syrus in doctrina rerum cælestium excellenter versatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato, & aduersus Chaldæos conscripsit, futilissimas esse Astrologorum obseruationes, & rarò non ementientes eorum prædictiones, ad hunc ferè modum (vt memorat Eusebius lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 8.) demonstrabat: Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulachra: vnde in illa regione nullũ templum conspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec voluntatem alicuius illorũ ardentissima stella Martis in medio cœli constituta ad cædem hominis coëgit; nec Venus Marti cõiuncta, vt alienam quispiam solicitaret vxorem potuit efficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in medium cœli Martem peruenire necesse est, & in tanta regione singulis horis nasci homines non est negandum. Apud Indos autem, & Bactros, multa millia hominum sunt, qui Brachmanes appellãtur: hi tam traditione Patrum quàm legibus nec simulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, vinum aut ceruisiam nunquam bibunt, ab omni demùm malignitate absunt, soli Deo attendentes. At verò, cæteri omnes Indi in eadẽ ipsa regione adulteriis, cæde, temulentia, simulachrorum cultu inuoluuntur: inueniunturque ibi nonnulli, immò verò gens quædam Indorũ est in eodem climate habitans,

habitás, quæ homines venantes atque sacrificantes deuorant: nec vlli planetarum quos fęlices ac bonos appellant, à cæde ac sceleribus istis eos prohibent: nec maligni, Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex erat, filias, sorores, matres quoque ipsas in matrimonium ducere, nec in Perside solùm, verumetiam quicunque Persarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos, alię gentes hoc scelus abominatæ, Magusseos appellant. Suntque vsque ad hodiernũ diem in media Ægypto, Phygia, Galatiáque plurimi Magussei successione patrum, eisdem celeribus contaminati. Nec dicere possumus in terminis & domo Saturni, cùm Saturno ipso in natiuitatibus omnium, Marte aspiciente Venerem fuisse. Amazones viros non habent, sed tempore veris fines suos egredientes cum vicinis conueniunt. Vnde omnes naturali lege eodẽ tempore pariunt, masculisque interfectis, solas fœminas alunt, bellicosǽque omnes similiter sunt, magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autẽ est opinari, omnes istiusmodi fœminas prorsus iisdem natalitiis astris esse genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploque Iudæorum, qui vbicumque terrarum & gentium sint nati aut versentur, inuiolabili obseruatione & infantes suos octauo die circuncidunt, & omnem diem sabbathi feriatum festúmque religiosissimè agunt. Non sunt autem Iudæi omnes sub eadem constellatione procreati, nec eos à patriis legibus & institutis vlla vis & potentia cælestium corporum abstrahere potest. Sed quid

dicemus de Christianis? qui innumerabiles toto orbe sparsi, idem vitæ genus atque doctrinæ custodiunt, nec à disciplina quam ipsis Christus Dominus tradidit vel promissis vllis, vel minis aut suppliciis vel latum vnguem amoueri possunt, an dicturi sunt, Christianos omnes eodem astro esse natos? Sed illud maximum est argumentum, qui ante susceptā Christi disciplinam patrias leges & instituta studiosissimè acerrimeque tenebant, eos postea factos Christianos, illis desertis abiectisque longè diuersam vitam agere, diuersos mores induere, & diuersissimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Christiani ducunt vxores, nec Medi canibus mortuos obiiciunt, nec Indi mortuos suos cremant, nec Persæ cum sororibus aut cum filiabus nefario matrimonio miscentur, nec Ægyptij Apin, aut canem, aut hircum, aut felem colunt, sed vbicumque sunt, eisdem legibus, moribus & institutis viuunt. Quid plura? singulis horis apud omnes gentes homines nascuntur: vbique autem leges atque mores propter liberam hominis potestatem præualere videmus. Nec natalitia sydera nolentes Seras ad homicidium compellunt, aut Brachmanas ad esum carnium, nec Persas à sceleratis nuptiis remouent, nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere, nec Parthos multas ducere vxores. Singulæ namque gentes, vt volunt & quando volunt, libertate sua vtuntur, legibus, moribusque obedientes. Hactenus sunt quæ ex disputatione Bardesanis aduersus Astrologos commemoranda hoc loco censuimus.

QVINTA

QVINTA ratio. Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest. Si autem ea stet, illa funditus corruere necesse est, quo intelligere licèt qualis istiusmodi ars existimanda sit, quæ nisi pessundata & obtrita, sublataque nostrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec vllo modo consistere queat. Quod autem, si animus noster immortalis & in agendo liber sit, diuinatio Astrologica nulla esse possit, his argumentis concluditur. Primò, Astrologi profitentur se futuras hominũ actiones euentaque, ex suæ artis obseruationibus præsentire & prænuntiare posse: hoc autem falsum est; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent, nullo modo possunt esse nota Astrologis: nam vel cognoscerent futura in seipsis, quod fieri non potest, quippe, quæ futura sunt, nondum per se actu sunt, quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est; nimirum potestate in suis caussis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum caussis quæ tres sunt, Deus, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex Dei proposito, consilio & absoluta voluntate euentura sunt, ea nulli mortalium vel ex cœlo, vel alia quacunque ratione, nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse possunt. *Quis enim*, inquit Scriptura, *cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit?* & vt scriptum est in 9. cap. lib. Sapientiæ: *Quæ in prospectu sunt, inuenimus cum labore, quæ autem in cœlis sunt, quis inuestigabit? sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris*

Quinta ratio.

Rom. 11. & Esa. 40.

O 2 *Spiritum*

Spiritum sanctum tuum de altissimis? Ex cælo autem futura quæ pendent ex voluntate hominis non possunt cognosci, tum quia cœlum est causa vniuersalis, quare futuri effectus particulares non nisi vniuersaliter & indeterminatè in cœlo contineri & cognosci possunt: tum etiam quia cœlum est causa corporalis & materialis, quare animus noster qui per se incorporeus & expers materiæ est liberque in agendo, cœli efficientiæ ac operationi directè & necessariò minimè subiacebit. Voluntas porrò humana quæ est proxima causa humanarum actionum, respectu futurorum quæ ex ipsa proficisci debent, per se indifferens & indeterminata est: multa enim acturi sumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus; quomodo igitur causa indeterminata & indifferens potest definitam certamque futuri effectus cognitionẽ parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones hominis pendent ex interioribus, ex deliberatione dico & electione, non potest igitur futura hominis actio exterior prænosci, nisi cognita sit futura voluntatis electio, vnde illa proficisci debet: at futura hominis electio non potest alteri homini esse cognita, si enim propositum animi & deliberationem quam quis in præsens habet mente conceptam, nemo alius scire potest, quantò minus scire poterit consilium, propositum, & voluntatem alterius hominis, quæ multos post annos futura est?

* * *

15. Vtrùm

15. Vtrùm sit facilius, diuinare quid facturus sit vir bonus, an vir improbus.

DEINDE, aut consideratur homo vt viuit & operatur secundum rationem, aut secundum sensum, & appetitum: si secundum rationem, sic homo non pendet è cœlo, est enim mens & ratio expers materiæ,& incorporea: nullum autem corpus per se agere potest in id quod est incorporeum: ratio item libera est, suarumque actionum domina, & suo arbitratu ac voluntate potest ad hoc vel illud agendum se ipsa applicare: nam quamuis vel à cœlo, vel ex naturali constitutione, & temperatione sui corporis, vel à Diabolo, vel aliunde instigetur ad malè agendum, potest ea tamen reniti,& vi sua omnes instinctus, impulsus, & irritamenta extrinsecus ei obiecta, comprimere, & irrita facere: quin etiam contra quàm incitatur agere. Hoc manifestum fit vel vnius Socratis exemplo, qui ex naturali corporis affectione, & comparatione, & bardus, & mulierosus erat, sed eiusmodi vitiosas naturæ propensiones, adeò animi robore, & diligentiæ magnitudine emendauit, vt omnium sui temporis prudentissimus, & continentissimus sit habitus. Homo autem viuens secundum sensum,& appetitum carnalem, tam variabilem, & incertam vitam agit, vt qualis futurus sit, nullo modo prædici queat. Quamobrem Salomon (quod est in 30. capite libri Prouerbiorum) dixit; Alia quædam sibi esse cognitu difficilia, illud autem esse prorsus ignotum, qualis

Hominem, vt operatur secũdum rationẽ nõ è cœlo, nec alia ex causa vlla præter Deũ, per se ac necessariò pendere.

Quàm sit instabilis vita, & actiones hominis viuentis non secūdū rationē, sed secundùm sensum.

sit via adolescentis in adolescentia sua. Est enim ea ętas adeò lubrica ad quodlibet vitiū, adeò mollis, & flexibilis in omnes partes, adeò vagans, & errans per omnia, & nulla in re diu perseuerans, vt nulla certà ratione modoque regi & duci; sed quocunque impellit cupiditas, illuc inconsultè, & temerè rapi videatur: quò fit, vt facilius sit diuinare quid acturus sit qui viuit secundùm rationem, & virtutem, quàm quid sit acturus, qui rationis, & virtutem regula, & lege posthabita, suas duntaxat cupiditates sectatur. Sic etiam facilius est diuinare quid facturus sit Rex, qui secundùm rectam rationē iustasque leges imperat, quàm quid facturus sit Tyrannus, qui omnia pro suo commodo, & libidine administrat. Qua ratione igitur Astrologi certa scientia cōsequi possunt ea quæ nihil ratum, firmum, fixumque, & certum habent?

Pulchrū dilēma aduersus Astrologos

Adhæc, aut istud Fatum cœleste, & potentia syderum potest ab homine impediri, ita vt effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri potest: Si potest impediri, & non euenire, ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio eius certa esse non potest. Si non potest impediri, ergo nullum est liberum arbitrium, & ex eo conficitur animum nostrum esse materialem atque mortalem, vt pote syderum potestati necessariò subiectum. Nec verò si ita res se haberet, quicquā prodessent hominibus prædictiones Astrologorum: quid enim iuuaret nosse tanto ante futura, si ea nullo modo declinari, & caueri possent? quin, vt ergo censeo, plus mali quàm boni afferrent nobis, quos necesse esset nō solùm præsentibus

Si Astrologorum prædictiones veræ, & certæ essēt, profecto inutiles, & odiosæ essēt hominibus.

ſentibus malis torqueri, ſed etiam tam loginqua, & ineuitabili eorum expectatione acerbiſſimè cruciari. Probè hoc intellexit Seneca, licèt non minorem quàm Aſtrologi ſyderibus in homines vim & potentiam tribueret: in libro enim decimo tertio epiſtolarum, octogeſima nona epiſtola, ita ſcripſit: Venio nunc ad illum qui cæleſtium notitia glo riatur.

Frigida Saturni quo ſeſe ſtella receptet,
Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.

Hoc ſcire, quid proderit? vt ſolicitus ſim, cùm Saturnus & Mars ex contrario ſtabunt, aut cùm Mercurius veſpertinum faciet occaſum vidente Saturno Potius hoc dicam, vbicumque ſunt iſta, propitia eſſe nec poſſe mutari. Agit illa continuus ordo Fatorum, & ineuitabilis curſus. Per ſtatas vices remeant effectus rerum omnium, aut mouent ſydera, aut notant: ſed ſiue quicquid euenit faciunt, quid immutabilis rei notitia proficiet? ſiue ſignificant, quid refert prouidere, quod effugere non poſſis? ſcias, iſta neſcias, fient. Hæc Seneca. Sed vide quàm argutè ac philoſophicè hanc ipſam ſententiam breuiſſimis verbis concluſit Phauorinus: Aut aduerſa inquit, euentura dicunt, aut proſpera. Si dicunt proſpera, & fallunt, miſer fies fruſtra expectando. Si aduerſa dicunt & mentiuntur, miſer fies fruſtra timendo. Si vera reſpondent, eáque ſunt non proſpera, iam inde ex animo primo miſer fies antequam è Fato fias. Si fœlicia promittunt, eáque euentura ſunt, tum planè duo erunt incommoda, & expectatio te ſpe ſuſpenſum fatigabit, & futurum gaudij fructum ſpes

Phauorinus apud Aulũ Gelliũ li. 14. c. 1.

tibi iam deflora. Nullo igitur pacto vtendum est istiusmodi hominibus res futuras præsagientibus: Sic Phauorinus.

16. Quàm sit vana ac futilis prædictio Astrologorū de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.

VNVM, illud maximè arguit prædictionum Astrologicarum vanitatem: etenim audent etiam Astrologi prædicere & promittere, aliquem futurum verbi gratia summum Pontificem: atqui prouectio alicuius ad summum Pontificatum, non ex ipsis vel alterius vnius hominis voluntate aut potestate pendet, sed ex voluntate atque suffragiis plurimorum Cardinalium, quorum munus est creare summum Pontificem. Quapropter vt certò prænunciari possit. Petrum, verbi causa, fore Papam, non satis est nosse compositionem Astrorum quæ in cœlo fuit nascente Petro, sed simul etiam opus esset, Astrologo perspectos & cognitos esse omnes syderum positus & constellationes, sub quibus nati sunt quorumcunque voluntatum & suffragiorum concursus ad creandum illum Papam futurus est necessarius. Quare, si verum est quod narrat in Augusto Suetonius. Nigidium Figulum eiusmodi Astrologia nobilissimum apud Romanos, accepta hora partus Augusti, obseruatisque natalitiis eius astris, exclamasse, Dominum orbis esse natum; profectò existimandum est id eum nec scienter, nec certa aliqua ratione, sed temerè ac fortuito dixisse, & casu factum esse vt ita contigerit sicut ille prædixerat: Promotio namque Augusti

Inanis prædictio Nigidij Figuli de futuro August. dominatu.

Augusti per multos honorum gradus ad summum vsque principatum & Monarchiam, ex multorum hominũ studio, gratia, & opera pendebat; vt ad tantum Augusti dominatum & imperium certò prænoscẽdum atque prænunciandum, solius Augusti generationis & ortus consideratio satis esse nequaquam potuerit: neque enim natalitia Augusti sydera vim vllam habere potuerunt in eos qui fuere Augusti suffragatores adiutorésque ad consequendum principatum, scilicet multi eorum compluribus annis, vel ante vel post Augustum nati fuerant.

---

17. Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiæ.

Sexta ratio.

Ars & scientia in his versantur, quæ semper aut plurimũ eueniũt, qualis nõ est Astromantia.

SEXTA ratio. Omnis scientia, & ars versatur in iis rebus quæ aut semper, aut certè frequenter ita contingunt vt ab ea docentur: quæ autem extra hæc sunt, & rarissimè accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum, propterea nullam possunt scientiam vel artem efficere. Cùm igitur prædictiones Astrologorum ferè sint falsæ, nec nisi per quam raro veridicæ sint, satis liquet eas non ex arte aliqua & certis obseruationibus proficisci, sed inscienter & inconsultè ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem Phauorinus identidem commonebat, vt cauerent homines ne quà ipsis Chaldæi ad faciendam fidem irreperent, quòd viderentur quædam interdum vera effutire aut spargere. Non enim comprehensa, aiebat, neque definita, neque

Phauorinus apud Aulum Gellium libr. 14. cap. 1.

percepta dicunt, sed lubrica atque ambagiosa coniectatione nitentes, inter falsa atque vera pedetentim quasi per tenebras ingredientes eũt: & aut multa tentando incidunt repentè imprudentes in veritatem, aut ipsorum qui eos consulunt, multa credulitate ducente perueniunt callidè ad ea quæ vera sunt: & idcircò videntur in præteritis rebus quàm futuris, veritatem faciliùs imitari. Ista tamen omnia quæ aut temerè aut astutè vera dicunt, præ cæteris, inquit, quæ mentiuntur, pars ea non fit millesima. Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi qui in eandem sententiã libro secundo de Diuinatione scriptum sit apud Ciceronem. Quid plura inquit? quotidie refelluntur Chaldæi quàm multa ego Põpeio, quàm multa Crasso, quã multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi cum claritate esse moriturum: vt mihi permirum videatur, quenquam extare qui etiam nunc credat iis quorum prædicta quotidie videat re & euentu refelli. Seneca in eo libello cuius inscriptio est: Ludus in mortem Claudij Cæsaris, initio introducit Mercurium apud Parcas mortem Claudij procurantem, & vt obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter alias rationes quib. conatur Mercurius Parcas inducere ad necem Claudij, hanc affert, ne toties videlicet miseri Chaldæi mentiantur. Patere, inquit Mathematicos aliquando verum dicere, qui illum postquam princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus efferunt. Prædicebant enim illi Mathematici Claudiũ singulis annis & mensibus moriturum: quod etiam nostri temporis

M.Tullius.

Seneca.

ris

ris Asttologis contingit, à quibus mortes summorum Pontificum in singulos annos atque adeò menses prænuntiari audimus, & ridemus. Beatus Ambrosius lib. 4. in Hexameron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paucos esset sermo de pluuia, quæ fore vtilis diceretur, ait quidam, Ecce Neomenia dabit eã, & quamuis cupidi essemus imbrium, tamen eiusmodi assertiones veras esse nolebam. Denique, delectatus sum quod nullus imber effusus est, donec precibus Ecclesiæ datus, manifestaret non de initiis Lunæ sperandum esse, sed de prouidentia & misericordia Creatoris, quo exemplo & vanitas istius Astrologiæ confutata est, & efficacia Christianæ pietatis visque religiosarum precum re ipsa comprobata. *B. Amb.*

---

18. Vanitas & falsitas multarum prædictionum Astrologicarum.

ALBVMAZAR princeps huiusce superstitionis, Astrologica ex obseruatione & præceptis huius artis, prædixit Christianam legẽ duraturam non plus annos mille quadringentos sexaginta, sed bene habet, quod post id temporis, exacti iam anni centum vigintiocto, falsã esse illius prædictionem apertè demonstrant. Abraam, Iudæus prænunciauit ex obseruationibus Astrologicis, expectatum à Iudæis Messiam venturum anno post Domini nostri ortum millesimo quadringentesimo sexagesimoquarto, quod nimitum *Abraã Iudæus.*

tum futura esset eadem Astrorum cõpositio, quæ fuerat olim cùm Moses ex Ægypto populũ Hebræum eduxit:cuius prædictionis vanitatem dies ipsa redarguit. Petrus de Aliaco scriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum est Constantiæ ad tollendum schisma quod multos annos afflixerat Ecclesiam, prædixisse Astrologos eius temporis, nullam fore in Ecclesia pacem & concordiam, sed habitu cæli & conformatione astrorum præsignificari maximas fore dissensiones ingenti cum religionis Christianæ detrimento & exitio. Atqui, per illud Concilium Constantiense, diuturnum illud & perniciosum schisma eo anno extinctum est, pace ac tranquillitate Ecclesiæ reddita: qui euentus planè contrarius prædictionibus Astrologorum, sanè multùm mouere debuerat Petrum Aliacensem, vt his nullam deinceps isti Astrologiæ fidem haberet, præsertim verò, cùm ipsemet vel suis deceptus obseruationibus, vel alienis occupatus & circumuentus opinionibus, veritus fuerit, ne illud tam graue & odiosum schisma breui Antichristum mundo pareret.

Petrus de Aliaco.

---

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*

Albumazar.

ALBVMAZAR istorum Astrologorũ coryphæus, nescio quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas sui orbis conuersiones perfecerit, hoc est expletis annis trecentis, semper magnas quasdam res & admo

admodum insignes euenire. Post Alexandrum enim, inquit, annis trecentis apparuit Arelasor filius Bel qui Persas contriuit: & proximè post transactis aliis trecentis annis, apparuit Iesus magister & dux Christianorum. O turpem ἀνιστορησίαν, O incredibilem temporum inscitiam; nam nec tunc fuit iste filius Bel qui Persas fregerit & Afflixerit, & Christus Dominus noster non sexcentis annis post Alexandrum vt iste mentitur, sed trecentis duntaxat & viginti annis post Alexandri mortem natus est. Quamquã quis miretur in hoc lapsum Albumazarem, cùm tam insigniter errauerit in Ptolemeo Mathematico, quem facit vnum de Ptolemæis Ægypti regib, qui post Alexandrum Magnum Ægyptiis imperarunt? cum in confesso sit, nec Ptolemæum Mathematicum fuisse regem, & cum Hadilano Imperatore floruisse, nouissimo Ptolemæorum Ægypti regum pluscentum & sexaginta annis posteriorem. Iactant item Astrologi, nullam fuisse apud homines vllo tempore mutationem legum, nullius Prophetæ nobilis aduentum, nullam nouæ religionis introductionem, nullam magnorum regnorum conuersionem, denique nullum insignem & memorabilem casum aut euentum, quin magna aliqua coniunctio syderum, præcipuè verò Saturni & Iouis præcesserit. Hæc inquiunt, constellatio, nascentem orbem initiauit: illa præparauit diluuiũ, alia Abraham vel Moysem genuit: illa Iesu aduentum prænuntiauit, alia Mahumeti legem antecessit, quæ quàm sint futilia commentitia, & erroris plena, vel vno hoc argumento constare potest.

Aliquot errata circa Chronologiam Albumazari.

PETRVS

Quàm multa peccauerit cõtra veram Chronographiã Petrus Aliacensis in suis rationib. Astrologicis.

Petrus Aliacensis istiusmodi figmentis stultissimè credens ac vanissimè gaudens, in libro suo de concordia historiæ & Astrologiæ, ad id quod ex sensu Astrologorũ proximè docuimus probandum, hoc quasi fundamentum supponit: Ab initio mundi vsque ad diluuium fluxisse annos bis mille ducentos quadraginta duos: à diluuio autem ad Christi Domini aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos hoc posito, probare nititur quicquid in orbe terrarum valde memorandum & insigne quocunque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam constellationem in cœlo apparuisse. At enimuero, cùm perspicuè falsa sit computatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nónne consequens est quæ ducuntur & pendent ex illa computatione esse falsa? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille sexcentos quinquaginta sex annos preteriisse constat ex sacris literis, pauciores nempè quam illi numerant, annis propè sexcentis: quo fit, vt constellationem, quam aiunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis annis mundum præcessisse necesse sit. Deinde tempus quod inter diluuium interfuit & Christi Domini aduẽtum, ne numerum quidem bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur vt coniunctio Astrorum quam aiunt ducentis annis antegressam diluuium, non nisi sexcentis octogintaquatuor annis post diluuium potuerit existere. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuisse annis nongentis quadraginta duobus post diluuium, sexdecim nimirum annis

ante

ante natum Abraam: quem tamen liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonagintaduobus annis natum esse post diluuium, quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abraæ ortum contigisse. Adhæc, notarunt illi sextam coniunctionē magnam ducētos vigintiquinque annos fuisse ante Christum, nimirum falsò: nituntur enim supradicta computatione annorum à diluuio ad Christi aduentum, quam nos mēdosam esse ostendimus, quin, si veram sequamur Chronologiam, necesse esset sextam illam coniunctionem sexcentis fermè annis post Christi Domini ortum contigisse. Postremò, quàm fuerit Petrus Aliacensis veræ Christianæ Chronographiæ rudis, & prorsus expers, vel hoc vno indicio manifestum esse potest: affirmat anno ab ortu Christi septingentesimo, ad quod tempus septimam coniunctionem magnam refert, natam esse in Ecclesia pestem Hæreticorum, maximè verò eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis circa annum Domini trecētesimum exorta, ante sexcentesimum extincta est. Quis igitur tam multas istorum prædictiones nixas mēdacissimis Chronologiis, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum exempla colligo, quorum plena est, & historia omnium temporum, & referta vita cōmunis? Equidem reor, quàm difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiam casu ac fortuito, veras inuenire; tam facilè reperiri posse innumera eorum prædicta perspicuè falsa, & rebus ipsis euentisque

confuta-

confutata. Scitè dixit Cato, mirari, se quod non rideret Aruspex, Aruspicem cùm vidisset: quota enim quæque res euenit prædicta ab his? aut si euenit quippiam, qui afferri potest, cur non casu id euenerit? Quod de Aruspicibus Cato dixit, id profectò per quam bellè quadrat in Astrologos, vt mirum videri debeat, cùm mendaci homini ne verum quidem dicẽti credere soleamus, quomodo illis, si vel vnum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus: & non ex multis potiùs falsis vni fidem derogemus, quàm ex vno quod casu verum euenit velimus innumerabilia falsa cõfirmare? Verùm dicet aliquis, Astrologos nonnunquam esse veridicos, & ea prædicere quæ rei confirmet euentus: prædicunt sanè, sed inconsultè, inscienter temerè, quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis, quę vera fuissent memoria teneri, & prædicari, quæ autem falsa, neminem recordari, aut taceri ab omnibus: nam qui veritatem illorum oraculorum defendebant, pauca quædam vera crebro sermone vsurpabant, pleraque falsa silentio præmebant, qui autem omnia contemnebant, nec vera nec falsa curabãt. Sed causas cur prædicta Chaldæorum sæpè vera esse videantur, extrema hac disputatione aperiemus.

Lepidũ Catonis dictum vt refert Cice. lib. 2. de Diuinatione, in Astrologos bellè cõpetens.

Notet hoc Lector.

---

20. Astromantiam omni tẽpore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.

SEPTIMA ratio. Si hæc diuinatrix Astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vlla pars esset Philosophiæ omnium nobilissima & hominibus optatissima atque honoratissima: tum propter materiæ quam tractat, cœlum dico & sydera, dignitatem atque præstantiam: tum propter futurarum, rerum potissimè autem vitæ hominum & mortis casuum & euentorum prænotionem, quas res noscendi auidissimi sunt & curiosissimi mortales: at cùm ea doctrina omni tempore à præstantissimis quibusque Philosophis, quinetiam Astrologis, contempta, derisa & damnata fuerit, maximum profectò argumentum est, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuam ab illis esse iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Eusebius lib. 14. de Præparatione Euangelica capite 4. tradit Socratem dicere solitum, cognitionem futurarum rerum quæ in potestate Dei sunt, non esse hominibus procurandam: neque enim posse homines eas res, cognoscere, nec Deo gratum esse, si quæ illæ occultauit, ea mortales velint nimis studiosè cuciosèque rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longissimis peregrinationibus susceptis, Persarũ magos, sapientes Chaldæorum, Ægyptiorumque sacerdotes adierũt, à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas Mathematicas, vel ad religionem cultumque deorum pertinẽtia cognouerunt: diuinatricem autem Astrologiam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerunt, certè nunquam ea vsos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

Septima ratio.

Democritus *Plato.* *Xenophon,* *Socrates* *Pythagoras.*

ARISTOTELES, qui vir & quantus? quã solers, quàm subtilis & copiosus in doctrina rerum cœlestium? quam cùm aliquot libris diligenter explicuerit, nusquam tamen de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit. Cùm autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat, ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicationem, istius Astrologiæ opera & præsidio est vsus. Quin multa sunt in eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinam omnino conuellant, veluti est illud, Futurorum contingentium non esse certam, & definitam veritatem: Quæ per accidens quæque rarò vel ad vtrumlibet contingũt, non posse scientia comprehendi: Versari in rebus humanis casum & fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilium effectuum causas proximas & proprias esse particulares, atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non satis esse cœlestes & vniuersales causas contemplari: Cœlum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per motum & lumen. Nec vsquam ferè indicauit Aristoteles præter solem & Lunam, vim & efficientiam aliorum syderum, illud quoque docuit decretis Astrologorum valdè contrarium, cœlestia signa etiam corporeorum & sensibilium effectuum, per alias causas auerti & impediri posse.

Aristoteles.

Sẽtentia Aristotelis, quæ Astromantiã è medio tollunt.

Cicero libro 2. de Diuinatione, laudat Eudo-

xum

xum ætate Platonis & Aristotelis principem Astrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiam & Cassandrum, ac Scilacem Halicarnasseum, Astrologorum sui temporis nobilissimos, qui totam hanc rationem Astrologiæ repudiarunt. Auicenna qui post Hippocratem & Galenum principatum medicinæ obtinet, libro vltimo primæ Philosophiæ, negat Astrologis esse credendum in diuinatione futurorum: quia ipsi nec puncta cœlestia teneant, neque naturas rerum inferiorum plane necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perspectas habeant, neque nitantur demonstrationibus sed probationib. oratoriis & poëticis. Ptolomæus, quem isti huius artis principem & ducem sequi se dicunt, in libro primo de Iudiciis, capit. secundo Non est, inquit, putandum, omnia à supernis causis directo deriuari necessitate quadam inuiolabili, vt nulla alia vis quin ita operentur obsistere valeat. Idem tractatu suo quem vulgo appellant Centiloquium, hoc est, Centum sententiarum, prima eius sententia sic habet, Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta verò sententia huiusmodi est, Potest is qui sciens est multos stellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac seipsum ante illorum euentum ritè præparauerit vnde manauit illa multorum sermonibus trita sententia, Sapiens dominabitur astris. Porphyrius in libro de Oraculis confessus est, exquisitam rerum futurarum scientiam ex inspectione syderum, non mortalibus modò, sed multis etiam deorum esse incomprehensibi-

Eudoxus Panætius.

Auicenna.

Ptolemæus.

Porphyrius.

Plotinus lem. Idem in vita Plotini scribit, eum, cùm in ista Astrologia satis multum temporis, studij & operæ posuisset, deprehendisse tandem Astrologorum iudiciis & diuinationi futurarum rerum non esse credendum, eámque diuinationem, tum sermonibus, tum scriptis confutauisse: quod manifestum est cuius legenti eius libro de Fato & de Prouidentia, maximè verò eum qui inscriptus est, An stellæ aliquid agant.

---

21. Qui generi hominū prædictiones Astrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.

Professores diuinando futura e xastris, Republicis multorū Principum decretis esse ciuitatib. eiectos.

Si hæc porrò Astrologia vera esset & certa plurimum sanè adiumenti afferret, prouisione futurorum, ad bene regendam, & administrandam rempublicam, ob eamque causam magno in honore, & gloria fuissent Astrologi apud Reges & rerum publicarum Principes: at contra prorsus euenit; nam seuerissimis multorum Principum decretis, & edictis explosam, & damnatam, & grauissimis supliciis addictam, eam artem inuenimus. Quoties Astrologi seu Chaldæi Roma eiecti sunt principe Tiberio, Doicletiano, Constantino, Theodosio, Valentiniano, præsertim autem Iustiniano, quibus huius artis studiū, & exercitatio, non solùm vt inanis, & veritatis expers iudicata est, sed etiam vt ciuitatibus, & societati hominum noxia, & pestilens, semper visa est detestabilis? Sed quid attinet in re manifesta, quę turbam testiū non desiderat longiorem oratio

orationem ponere? Audeo dicere post hominum memoriam vix fuisse quenquam vllo tempore vel magnitudine ingenij, vel præstantia doctrinæ, vel prudentiæ ciuilis excellentia, vel eximia morum integritate, vel denique insigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldæorum prædicta non quasi meras nugas,& quisquilias floccifecerit, penitusque contempserit. Vulgus modo stolidum,ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facilè credulum, & noua miraque audiēdi,& noscendi curiosum, istis nugatoribus, & aures, & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hisce commentis leuissima quędam ingenia, lucri magis, quàm veritatis cupida, in republica literarum turbulenta ac seditiosa, & sapientiæ optimatibus semper infensa, rerumque vtilium, & aliis notarum fastidiosa, nouarum autem, & ignotarum,atque adeò etiam incomprehensibilium auidissima: denique quibus non tam cordi, & curæ est vera nosse quàm videri vulgò ea ipsos scire, quæ summi Philosophiæ antistites nescire se confitentur.

Cui generi hominum prædictiones Astrologorū arrideant, & probentur.

HANC rationem egregio S. Ambrosij dicto concludam. Ita scribit Ambrosius li. 4. Hexameron cap. 4. Sapientia Chaldæorum telæ araneæ comparatur, in quam si culex aut musca inciderit, exuere se non potest: si verò validiorum animantium vllum genus incurrisse visum est, pertransiuit, & casses rupit, infirmos atque inanes laqueos dissipauit. Talia sunt retia Chaldæorum, vt in his infirmi hæreant, validiores sensu, offensionem habere non possint. Itaque vos qui

B. Ambrosius prædictiones Astrologorum comparat telæ araneæ.

validiores estis,cùm videritis Mathematicos,dicere: Telam araneæ texunt, quæ nec vsum aliquem potest habere,nec vincula,si tu non quasi culex aut musca lapsu tuæ infirmitatis incurras, sed quasi passer aut colūba casses inualidos præpetis volatus celeritate dissoluas.

---

22. Disputatur contra tria fundamento Astrologiæ Iudiciariæ.

Octaua ratio.

OCTAVA ratio Fundamenta,& firmamenta huius artis, aut nulla sunt, aut certè infirmissima, & fragilissima: hæc igitur ars nulla ratione firma, & stabili vtitur ad diuinandum,quamobrem nullam quoque apud homines auctoritatem, fidem, ac probabilitatem habere debet. Primùm fundamentum istius doctrinæ est, astra habere qualitates omnes elementorum: partim enim esse frigida: partim humida & sicca, si non formaliter, saltem virtualiter, hoc est, si non actu saltem effectu, si non in se habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitatum effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum, Martem siccum, Lunam humidam. Verùm hoc, & ratio confutat & experientia, Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida esse omnia & calefacere necesse est; lux enim, non sicut omnis per se calefacit, ita frigerefacere aut per se humectare vel exsiccare potest. Stemus decretis Astrologorum aientium: vt Lunam, itidem cætera sydera luce à sole mutuata fulgere.

fulgere. Si igitur omnium Astrorum vna est eademque lucis origo & ratio, qui potest esse tam multiplex, dissimilis atque discrepans ratio & potestas agendi? Experientia item hoc ipsum redarguit: in plenilunio enim cùm est lumen Lunæ plenissimum, noctes quoque, Aristotele & experientia teste, calidiores existunt. Sed Astrologi præter lucem, alias in cœlo & syderibus vires atque facultates, & à luce & inter se multùm diuersas, mirandorumque operum causas, quas influentias appellant, commenti sunt. Nouitium sanè inuentum, nulli veterum vel Philosophorum vel Astrologorum vnquam probatum: ac si licet ex eorum scriptis coniecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam verò à recentioribus Astrologis influentiæ inuentæ & palàm probatę, ab aliis quoque doceri & defendi cœptæ sunt, quis ex Lycæo paulò grauior & probatior Philosophus non eas repudiauit atque damnauit? Festiuè quidam Asylum ignorantiæ eas appellauit ad influentias enim quasi ad vnicum perfugium sese recipiunt, & hanc se in latebram coniiciunt. quicunque mirabilium effectuum proprias & naturales causas, vulgaribus ingeniis nec in Philosophi exercitatis occultas, solerter inuestigare ac reperire non possunt. Et verò, si admittuntur influentiæ, vix dici potest quàtoperè debilitetur robur Philosophiæ, deteratur eius dignitas, auctoritas eleuetur, minuatur existimatio, denique studium ei apud homines cultusque languescat, Quid enim attinet in occultis rerum causis perquirendis & eruendis præclara ingenia Philosophorum

Aristoteles.

Non esse ponẽdas in cœlo influentia.

tanto ſtudio & conatu laborare, cùm in procliu ſit, cuiuſlibet effectus ex cœleſtibus influentii rationem petere & afferre? quis enim effectus eſt, cuius naturalis & vera cauſa paulò obſcurior & abſtruſior eſt, quem non per iſtiuſmodi influentias nullo negocio liceat explicare? Cur magnes ferrum ad ſe rapit? confeſtim reſpondebitur: quia propria eius influentia cœleſtis eam illi virtutem indidit. Vnde Remora tantulus piſcis vim habet ſiſtendi incitatiſſimũ nauigium? in promptu eſt reſponſio, nimirum à cœleſti quadam influentia, quæ tanta piſciculum illum vi ac poteſtate roborauit. Quid moror? nullũ erit problema, nihil in natura rerum adeò reconditum, & ab intelligentia noſtra remotum, denique nihil de his quorum perueſtigatio ſummorum Philoſophorum ingenia fatigauit, & torſit, quod non quiuis è circulo Aſtrologorum, & indoctorum hominum vno verbo, ſcilicet per iſtas influentias expedire queat.

Argumẽtatio cõtra influẽtias. Verùm labor equidem longius, reuertar igitur ad propoſitum. Si Saturnus, quia lucidus eſt, per lucem calefacit, quomodo idem per influentiam frigefacit? nónne abſurſum eſt in eodem aſtro duas eſſe facultates, vnam calefaciendi, alteram frigefaciendi, non diuerſas modo, ſed etiam aduerſas, & contrarias? cernimus ita eſſe natura comparatum, vt omnibus in rebus in quibus duæ inſunt differentiæ, vel proprietates (vt more Philoſophico loquar) vna generalis, & quæ vni rei communis eſt cum aliis multis, altera ſpecialis, & propria eius rei (cuiuſmodi ſunt in homine ſentientem eſſe, & rationalem) vt

vt semper differentia,& proprietas specialis,nobilior,& perfectior sit generali,vt quæ illam cõtrahit,& determinat,nouæ perfectionis gradum &rationem ipsi adiungens: sicut patet in prædicto exemplo hominis, in quo rationale nobilius est quàm sentiens. At contra omnino se habet res in hac mirabili Astrologorum doctrina. Etenim docent ipsi,in Saturno, exempli causa, duas esse proprietates seu facultates agendi, vnā generalem, & communem ei cum omnibus astris, quæ est vis illuminandi, & per illuminationem calefaciendi: alteram specialem, & propriam Saturni, qua ratione differt ab aliis astris, quæ est facultas frigefaciendi; vel aliqua alia vis alicuius influentiæ. Certum autem est, lucem cœlestem multò nobiliorem esse quacunque alia qualitate cœlesti, & facultatem calefaciendi præstantiorem esse facultate refrigerandi.Præterea, duas esse in re quapiam facultates & proprietates ei rei naturales,quarum altera,vt diximus,sit generalis,altera particularis, inter se contrarias, quales sunt in Saturno secundum istos potestas calefaciendi per lucem, & refrigerandi per influentiam,nec fert natura rerum, & id fieri non posse ratio ipsa decernit. Nam vt in corpore multiformi, & quod Græci vocant Heterogeneum, secundum diuersas partes inesse queant contrarię qualitates,& facultates,quemadmodum contingit corpori humano in cerebro,& in corde, id tamen conuenire non potest in astrum Saturni quod est secundum omnes partes vnius formæ ac naturæ: neque enim vna pars eius habet lucem, altera verò influentiam,

ſed vt totum eſt prӕditum luce, ita conuenit in eo toto eſſe influentiam. Ne multa (non enim conſentaneum eſt alieno loco de Influentiis aduerſus Aſtrologos ſubtiliter diſputare) ſatis argumenti eſt ad tollendas influentias omnium quӕ in natura rerum efficiuntur, tametſi noua, ſingularia, & mirabilia videantur, veras, naturales, & proprias cauſas, atque rationes ex duobus principiis cœleſtibus, quӕ omnibus ſunt conſpicua, & experimentis quotidianis explorata, motum dico, & lucem, plenè cumulateque ac probabiliſſimè peti & duci poſſe. Figuras porrò & effigies ſtellarum quas deſignant Aſtrologi in Zodiaco, ſimilitudinem reddentes quorundam animalium vel hominum, magna vim habere in ortu cuiuſque cenſent Aſtrologi, cùm tamen per ſe ac natura ſua non ſint tales, ſed ſola eorum imaginatione conſtent, ab ipſis eo modo confictӕ & figuratӕ: poſſent enim fingi etiam ad ſimilitudinem aliorum animalium, domuum, turrium, menſarum, aliarúmve rerum quare valde friuolum & ridiculum eſt, in eiuſmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum eſſe poſitum exiſtimare.

---

23. Vtrum aſtra natalitia cuiuſquam, poſſint eſſe certӕ cauſӕ omnium quӕ ei euentura ſunt.

Alterũ Aſtromantiӕ fundamentum.

SECVNDVM fundamentum Aſtrologorum eſt; natalitia cuiuſque aſtra eſſe obſeruanda: ex his enim omnes vitӕ caſus & euentus prouideri & prӕnotari poſſe. Sed quis non videt fundamen

damentum hoc esse infirmissimum? cur enim Astrologi non potiùs obseruent tempus, & cœli atque syderum statum quo quisque in vtero conceptus, formatus, & animatus est? cum in eo plus momenti esse videatur ad diuinandũ: quippe tunc primum existit homo, & tunc primum vis cœlestis in homine recipitur & imprimitur: Etenim, ante ortum per nouem menses quisque fuit in vtero, potestati & actioni cœlorum subiectus. Cur item non considerant Astrologi alias constellationes & defluxus cœlestes, qui contingunt homini sæpius post ortum? Cùm plerúmque vsu veniat vt illæ virtutes cœlestes insigniores sint effectu, & valentiores ad immutandum hominẽ, quàm quæ tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxũ Astrorum nascenti homini impressum, necesse est variari commutata sæpiùs humani corporis temperatione, vel ob alias potentes constellationes, vel ob educationem, vel ob variam viuẽdi consuetudinem & rationem, vel ob leges patrias, ad quarum normam cogitur quisque vitam, mores, studia, & actiones conformare. Quid quod fortasse nihil illius materiæ primogeniæ quam quisque in ortu habuit, reliquum fit in extrema ætate? hoc enim visum est & multis & magnis Philosophis, nec S. Thomas in 1. par. quæst. vlt art. 1. abnuere videtur. Quo concesso, vis illius primi defluxus & effectus cœlestis in ortu hominis ei indita & impressa, necessariò tandem euanescet tota, nisi fingat quispiam eiusmodi virtutem cœlestem migrare ex subiecto in subiectum, tanquam ex domo in domum mutando

Quã in anno sit, natalitia cuiusque hominis astra obseruare ad diuinãdũ.

An aliquid primigeniæ materiæ hominis maneat per totã vitam. S.Tho.

domici

domicilia: aut cùm præsentit interitum suum, aliam pro se sui similem & quasi vicariam virtutem substituere.

---

24. Vtrùm sit plus momenti in conceptu hominis, quàm in eius ortu: ad diuinandum.

PLVS autem esse ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis quàm in ortu, magister istorum Ptolemæus locuples testis est. Is enim in tertio Apotelesmatum ita scribit: Cùm principium temporale hominis aliquod statuatur, natura quidem & per se illud erit principium cùm semen vtero genitali admittitur, potentia verò & secundùm accidens cùm hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admissis seminis vel casu vel obseruatione deprehendit, illam sequi potiùs debet in proprietatibus corporis & animi dignoscendis, considerando quæ sint eo tempore stellarum configurationes, cùm enim semel à principio semen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate disponitur, licèt per consequentis cõformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter sibi asciscit, magis etiam primæ suæ qualitatis dispositioni assimilabitur. Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obscurè docet, primum & naturale atque efficacissimum hominis principium, esse seminis admissionem hominisque conceptum; atque huic principio potissimè insistendum & inhærendum esse ad prænoscendas hominũ affectiones & euentus, tam qui

qui ad corpus quàm qui ad animã pertinent. Sed quia benè nouerat Ptolemęus,punctũ illud temporis vel admissi seminis,vel conceptus, vix cognosci posse ab Astrologis,ne illorum iudicia & diuinationes quas ipsi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur,mox subiecit, Qui autẽ horam ignorant principij seminalis, eos necesse est sequi principium natiuitatis.Haly nobilis Astrologus in eo libro quem scripsit de electionibus, ingenuè fatetur, efficaciam decernendi Fatum hominis esse in hora conceptionis,sed quia hæc nescitur ab Astrologis, propterea eos ad horam natiuitatis confugisse.Quin cùm Astrologi præmuntur argumento Geminorum, quorum cùm idem sit ortus, dispar tamen euentus & exitus est; respondere solent diuersitatem euentuum qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptus eorum esse profectam. *Haly.*

---

25. De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solùm ad homines.

SED vide quousque progressa sit istorum audacia & impudentia: etiam vrbium, non hominum modò, facta profitentur hac arte posse prænosci & prænunciari;obseruata enim Astrorum compositione quæ fuit cum vrbes conderentur,posse earum casus euentusq; omnes prospici ac prænotari. Fecit hoc in vrbe Roma rogatu Varronis, quidam Tarutius Mathematicus vt in Romulo tradit Plutarchus:quam historiam lib.2.de Diuinatione his verbis Cicero enarrat, *Tarutius Mathematicus, om-*

Quidam

omnia quæ vrbi Romæ contigerunt ad vimaſtrorum, ſub qua ea vrbs à Romulo condita eſt referebat.

Quidam L. Tarutius Firmanus familiaris noſter in primis Chaldæis rationib. eruditus, vrbis etiã noſtræ natalem diem repetebat ab iis Parilibus, quibus eam à Romulo cõditam accepimus: Romamque, cum eſſet in iugo Luna natam eſſe dicebat, nec eius fata canere dubitabat. O vim maximã erroris, etiámne Vrbis natalis dies ad vim ſtellarum & Lunæ pertinebat? fac in puero referre, ex qua affectione cœli primũ ſpiritum duxerit: num hoc in latere aut in cæmento ex quibus Vrbs effecta eſt, potuit valere? Ita Cicero.

---

26. Cur obſeruatio Aſtrologica non valeat æque in ſtirpibus, & animalibus, quàm in hominibus.

VERVM, quærerem equidẽ ex iſtis Aſtromanticis, num velint eorũ diuinationem etiam in animantibus & ſtirpibus valere, vt in homine? Si negent, prodent ſcilicet ſuam inſcitiam; & ſuę artis infirmitatem, inanitatẽ atque fallaciam. Cur enim non æqualiter valeat in ſtirpib. atque in homine? immò cur non plus valeat? ſtirpes namque multò magis quàm homo, à cœleſtium corporum poteſtate, & efficientia naturali neceſſitate pendent. Et cùm minus multa, & varia atque incerta ſtirpibus quàm homini ſoleant accidere, facilior profectò eſſe deberet eorũ diuinatio, quæ ſtirpib. quàm quæ homini ſunt euentura. Sin verò annuunt, ſimiliter in ſtirpibus vt in hominibus valere Aſtrologicam diuinationẽ: amicè rogarem ipſos, vt diligentiſſimè obſeruarent ſtatum cœli, & Aſtrorum, eo videlicet tempore

pore

pore,quo vel prunus,vel cerasus, vel pyrus sereretur,aut cum semẽtis tritici fieret,& ex illa cæli obseruatione promerent etiã prognostica de illis arboribus, scilicet vt diuinarent quantã illæ arbores prunorum, cerasorũ, & pyrorum copiam essent laturæ:quantus item ex illa tritici semente spicarum, & in singulis spicis quantus granorũ numerus esset prouenturus, hæc si negent à se posse prænosci,fateantur etiam necesse est, non posse ab ipsis futuros hominum casus euentusque prouideri.

---

27 De *antiquitate istius Astrologiæ apud Ægyptios, & Chaldæos.*

TERTIUM fundamentum eorundẽ Astrologorum est, artem hanc suam certissimis innumerabiliũ sæculorum experimentis, & constantissimis obseruationibus esse comprobatã, aiunt enim,hanc disciplinam profectam esse ab Ægyptiis,& Babyloniis seu Chaldæis,mortaliũ omnium antiquissimis. Tradit enim Aristoteles in lib.2.de Cœlo,textu 60.& extremo lib.1.Metereorũ, Ægyptios omniũ hominũ vetustissimos haberi: & in principio operis Metaphysicorum affirmat,Ægyptios omniũ hominum vetustissimos Mathematica studia tractare, & colere cœpisse. Iactabant etiam olim Astrologi Chaldæos quadringẽta,& septuaginta annorũ millia in periclitandis experiendisque pueris quicunque nascerentur,posuisse. Verùm adeò in aperto, & in promptu sunt omnibus istorum mendacia, vt à nobis ea vel confutari vel etiam indicari non sit opus.

Tertium fundamentum Astromantiæ.

Aristot.

Non modo Astra non esse causas; sed nec esse signa rerum futurarum.

CAPVT IV.

BEATVS August. in lib. 5. de Ciuitate Dei, c. 1. tradit fuisse opinionem quorundam non mediocriter doctorum hominũ, quibus visum est non esse quidem astra causas humanorum euentuum, sed esse tamen eorum vera & certa signa.

---

28. Vtrùm astra, si non sunt causa, saltem sint certa signa omnium futurorum.

ORIGENES quidem certè in tomis suis super Genesim, (sic enim memorat Euseb. lib. 6. de Præparatione Euangelica, capit. 9.) cùm explanaret verba illa quæ sunt in primo capite libri Genesceos. *Et erunt in signa*, è quibus videlicet verbis huius nostræ disputationis argumentum pertexuimus, prodidit astra esse à Deo posita in cœlo, vt per varios aspectus & coniunctiones præsignificarent quæ consequentibus temporibus tum vniuersè, tum sigillatim euentura essent, non tamen ea efficerent. Itaque cœlum esse dixit velut quendam librum in quo Deus depinxit atque descripsit quæcunque in toto mundani æui decursu, suo quæque tempore futura sunt. Ad hoc probandum, citat Origenes librum quendam cui titulus erat, Narratio Ioseph,

Liber, qui inscribebatur Narratio Ioseph, ab Origene citatus.

Ioseph, olim apud multos in auctoritatem & fidem receptum:in quo Iacob. Patriarcha inducitur filios suos alloquens hunc in modũ, Legi,inquit, in tabulis cœli quæcunque contingent vobis & filiis vestris. Plotinus autem condiscipulus Origenis idem sensit,idque docet in libro qui inscriptus est, Vtrum stellæ aliquid agant: in libro autem de Fato, cap. 6. hunc præterea stellarum vsum esse tradit, vt qui illas suspiciant & quasi literas considerent, qui nimirum huiusmodi literaturam nouerunt, futura legant,ex ipsis figuris comparatione quadam analogica, eorum significationem & intellectum solerter indagantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ipse de se interficiendo vehementer cogitaret, Plotinum hoc cælitus prouidisse, & à tanto facinore eum prohibuisse.

Plotinus.

Porphyrius.

Iulius Sirenus.

Hanc sententiam Iulius Sirenus libro 9. de Fato, capite 35. minimè damnandam censet:& quo probabilem esse ostendat, aliquot ex diuina Scriptura productis sententiis, eam ornat atque confirmat. Hoc enim, inquit, non obscurè indicat Esaias cum ait in cap.34.*Complicabuntur sicut liber cœli*:qua oratione significatur, cœlos post diem iudicij conuoluendos esse atque complicandos: quasi nunc cæli instar cuiusdam libri sint explicati & aperti nobis, haud dubiè ad legendum. Eodem pertinet illud quod est in Psalmo 21.*Annũciabunt cœli iustitiam eius*,& in Psalmo 18. *Cœli enarrant gloriam Dei*, & quod est in primo capite libri Geneseos de stellis, *Vt sint in signa*, & in Psam.88. *Confitebuntur cœli mirabilia tua Domine.* Nec verò, inquit Origenes, hæc opina

Origen.

opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profectò quàm prædicta futurarum rerum à sanctis Prophetis edita, vel præscientia omnium rerum quæ est in Deo. Plotinus scientiam astrorum ea ratione vt astra signa sunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat, vel singulari quodam Dei munere, vel propter eximiam Astrologiæ peritiam, ad eam enim cõparandam, opus esse acerrima indagatione, summaque solertia. *Plotinus.*

Iulius autem Sirenus ne Augustinum quidem ab hac opinione abhorruisse putat: quippe in 2. lib. contra Manichæos c. 21. cùm is ageret de hominibus, quorum, dum sunt in corpore mortali occulta sunt corda, ita scribit: Neque enim in illis corporibus cælestibus sic latere posse cogitationes credendum est, quemadmodum in his corporibus latent, sed sicut nonnulli motus animorum apparet in vultu, & maximè in oculis, sic in illa perspicuitate ac simplicitate cœlestiũ corporum omnes omninò motus animi latere non arbitror. Hæc ibi Augustinus. *Iulius Sirenus.*

---

29. Vtrum secundum August. astra sint signa omnium rerum humanarum.

VERVM, si qui locum hunc non prorsus inconsideratè legat, planè comperiet Augustinum per cœlestia corpora non intelligere orbes cœlestes, sed corpora beatorum hominum, post resurrectionem cœlesti gloria & immortalitate donata: & ponere eum discrimen inter homines *Excutitur locus Augustini.*

in hiſce caducis corporibus viuētes:& eoſdē poſt reſurrectionē in glorificatis corporibus immortalem & beatā vitā agentes:quòd illi arcana cordium multiplici ſimulatione callidè tegant, & occultent, ideoque ſæpè alios fallant: in his verò manifeſta erunt omnium corda omnibus,omniſque prorſus aberit ſimulatio, fictio atque deceptio. Atque hunc eſſe verborum Auguſtini germanum intellectum ,ex proximè conſequentibus eius verbis palàm eſt: hæc enim ſubtexuit; Itaque illi merebuntur habitationem illam, & commutationem in Angelicam formam, qui etiam in hac vita cùm poſſint ſub tunicis pelliceis occultare mendacia, oderunt tamen ea, & cauent flagrantiſſimo amore veritatis, & hoc ſolū tegunt quod ij qui audiunt ferre non poſſunt,ſed nulla mentiuntur. Veniet enim tempus, vt nihil etiam contegatur. Nihil eſt enim occultum quod non manifeſtabitur: ſic Auguſtinus. Quare cùm Auguſtinus ſatis explicatè, & apertè loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de cœlis vel aſtris, demiror ſanè Iulium Sirenum tam incogitanter, & oſcitanter legiſſe hunc locum, vt propter eum maximè, Auguſtino affinxerit huiuſmodi ſententiam,cuius nec vllum eo loci veſtigium apparet, & extat apud eundem in lib.5.de Ciuit. Dei copioſa & grauis confutatio.

Aſtra nō eſſe certa ſigna rerū futurarū.

30. De natura, & varietate ſignorum.

CÆTERVM, aſtra eſſe ſigna rerum futurarum, cenſeo equidem non ſolùm eſſe alienum à vera

vera Philosophia, sed etiam sacris literis contrarium. Ac licèt complures earum rationum quas superiori capite tractauimus, etiam valeant ad hoc probandum: nouis tamen aliquot argumentis quæ propriæ eiusmodi sententiam refellant, hoc loco vtendum est. Principio, quod est naturale signum alicuius rei, id vel eius rei causam vel effectum esse, vel vtrumque ab eadem superiori, & communi causa proficisci necesse est: nam quod præter hęc, quartum membrum fingi posset, videlicet vt illud signum necessariò sit coniunctum cum causa rei ab illo significatæ, id non est diuersum à tertio membro: talis enim connexio, & coniunctio non aliter esse potest, quàm vt causa illa prius ex se pariat id quod est signum: deinde id quod est signatum, aut vt idem quod causam excitat vel admouet ad agendum, simul etiam adhibeat, & applicet id quod est signum ad præsignificandum: vtrumque autem horum ad communem causam refertur. Hinc igitur argumentari licet ad hunc modum: Si cœli & sydera sunt signa omnium rerum sublunarium, vel sunt earum rerum causa, sed hoc negat ista opinio: vel sunt effectus, quod nec illi dicent, nec vllus hominum sanæ mentis audebit dicere aut, quod tantummodo reliquum est, tam cœlestia quàm sublunaria ab eadem superiori, & communi causa proueniunt: quemadmodum Iris signum est serenitatis, non quia sit eius causa vel effectus, sed quia eadem est communis vtriusque causa. At causam communem cęlestium corporum, & sublunarium, necesse est esse vel corpoream vel in corpoream: corpoream quidem

nullam, opinor, ponent isti, nullum enim corpus superiùs cœlis est: relinquitur igitur vt omnia referant ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum, vel Angelos, qui mouent cœlos: ita vt, dum Angeli cœlos mouent in ipsorum cœlorum statu habituque, & in syderum positu & conformatione, quasi quibusdam suis nutibus, & tanquam notis atque signis inibi descriptis euenta rerum humanarũ prænotent atque præmonstrent. At enimuerò id multis de causis non est credibile. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab Angelis ad maxima scelera & execranda flagitia.

Ad hoc, Philosophia docet, necnon & Theologia idem tradit; Angelorum nullam esse actionem quam vocant transeuntem, & quæ proximè ab ipsis prouenit, aliam quam motum localem, nec Angelos posse quicquã proximè agere, præterquam mouere motu locali. Angelos verò qui circumuoluunt orbes cœlestes, non aliter circa res sublunares operari censent Philosophi & Theologi, quam per motum & lumen cœli; nam influentias à lumine omninò diuersas paulò superius sustulimus. Per motum autem & lumen cœli, omnes futuros effectus rerum sublunarium, clarè distinctè certoque præmonstrari, nemo dicet qui verisimilia & credibilia loqui velit. Deinde, cùm eiusdem causæ duo effectus se inuicem necessariò indicant, vt ab eadem causa, sic eodem quoque modo ab illa prouenire debent: alioquin fieri non potest vt se inuicem certò indicent: à Deo autem & Angelis quæ in corporibus cœlestibus fiunt, ea necessariò & inuariabiliter

stabiliter se habent, quæ autem in his quæ sunt infrà Lunam, valde mutabiliter, & vt ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque subtexuntur argumenta. Etenim, quomodo astra quæ sunt certo numero comprehensa, & semper vniusmodi & necessariò ac immutabiliter ita se habent, signa esse possunt omnium rerum futurarum, quæ propemodum infinitæ sunt multitudine ac varietate, & inter se plurimum differentes atque discrepantes? quomodo eadem syderum positura & conformatio, sub qua vel Gemini, vel alij quamplurimi eodem puncto temporis nascuntur potest esse certum signum propriè & distinctè præsignificans tot tamque varios ac dissimiles casus & euentus qui in illis cernuntur? quare, si astra sunt signa rerum futurarum, earundem quoque causas esse fatendum est: quod si causas esse negamus, etiam signa esse negandum est.

31. *An Cometæ signa sint humanarum rerum.*

Dices, Cometas qui in sublimi aëre generantur, signa esse quæ insignes admodum casus futuros portendant, quorum tamen Cometę nec causæ sint nec effectus: quare idem quoque astris accidere respectu rerũ sublunariũ, non esse incredibile. At ego, Cometas certa signa humanorum casuum, & euentuum nunquam concedã, licèt hoc tam vulgo persuasum sit, quã est à Sapientibus improbatum. Quod si hoc, cum vulgo

consentiens opinarer, dicerem Cometas à stellis rerum futurarum effectricibus excitari, vt eas res antegressi præmonstrent. De stellis autem secus est, his enim nulla est corporea causa superior.

32. An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessariò inducant & astruant Fatum.

SED quid multis moror? cogûtur istius opinionis Auctores, quâquam id minimè velint, Fati necessitatem inducere, & sanè, magis etiam quàm qui stellas faciût causas rerum sublunarium. Etenim, vt stellæ causæ sint eorum quæ fiût infra Lunam, non ideò tamen Fati necessitas existet, quod enim illarum afflatu defluxuque in terris esset efficiendum, id posset vel contrariis materiæ affectionibus, vel obstantibus causis particularibus impediri. At si astra naturaliter futurarum rerum signa sunt: omninò euenire necessarium est quod ab illis significatur: alioquin essent signa inania, & fallacia. Et cùm Deus ea instituisset ad significandum, & in cœlo tanquam in quodam volumine ea descripsisset veluti notas futurarum rerum indices, si euentus rerum cùm illarum significationibus non congruerent, vel Deus earum auctor, & institutor ignorâs esset futurorum euentuum, vel fallax. Denique, si astra præsignificant quæ futura sunt, aut pręmonstrant quę facienda sunt à causis particularibus, nô quidê omnibus, sed aliquibus tâtùm: sed hoc improbabile est, ac figmêti simile, cur enim stellæ prænotêt futuros effectus aliquarû particulariû causarû potiùs quàm aliarû, vel

vel cur nō similiter præmōstrēt omnes,cùm omnium similis ratio sit? aut stellæ præsignificant omnes futuros effectus causatum omnium particularium: hoc si est, nullæ profectò reliquæ fient causæ per quas quò minus eueniat quod à stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat.Ex quo fit necessario,vt omnia quę infrà Lunam fiunt, immutabili necessitate Fati nexa vinctaque tenantur: quod nec istius sententiæ defensores sentiunt,& id sentire impium est.

Testimonium autem illud Esaiæ productum ex 34. capite, *Cœli sicut libri complicabuntur*:quod inter cætera Scripturæ testimonia paulò superius commemorata, solùm habere aliquid difficultatis, & nonnihil negotij facessere videtur, variè interpretatum reperio: ita tamen,vt nulla interpretatio quæ modo vel probati sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis,quicquam illi sentētiæ suffragetur.Iustinius martyr respondens ad quæstionem nonagesimam quartam Ortodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum esset quod dicitur ab Esaia, forè vt cœlum aliquando velut liber complicaretur,sic ait.Quemadmodum cœli creationem diuinæ literæ per similitudinem cōferunt aliquando cum pellis extensione, dicentes. *Qui extendit cœlum sicut pellem*,aliquando cum firmato fumo,*Cœlum*, inquit, *ceu fumus firmatum est*,aliquandò cum rotunditate camerę. *Quit extendit*, inquit, *cœlum velut cameram*:Sic è diuerso,cęli dissolutionem per comparationem conferunt cum aliis rebus,vt apud Esaiam cū volumine inuoluendo & implicādo,sicut apud Dauidem Psalmo 101.cū vestimento veterascente &

Explicatur locus Isaiæ ex cap. 34.

Iustinus martyr.

Psal.103

Esaia.51 iuxta 70 interpretes.

commutãdo. Sic Iustinus. Hieronymus verò super illis verbis hæc scribit, considerandum, quod non dicat interire cælos, sed replicari siue complicari quasi librum, vt postquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, complicentur qui prius aperti fuerant, vt nequaquam vltra scribantur in eis delicta multorum In Scriptura enim dicuntur cœli annunciare iustitiam Dei, reuelare iram eius, & probare ac testificari hominum scelera.

Esaia 40 iuxta 70. Interpretes.

B. Hieronymus

B. Tho.

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lira aliter exponunt, Complicabuntur, inquiunt, cæli tanquam liber, hoc est, non exercebunt vltra Ethnici astromantiam suam, nec post hac ex astris diuinare audebunt euenta hominum, quasi legerent in syderibus descriptos casus & euentus futuros. Alij sic interpretantur: Nõ patebit amplius introitus in regnum cœlorum, sed ianua cœlestis clausa erit. Sunt etiam qui explanent hoc modo: Ministerium & vsus cœlorũ atque syderũ exhibitus homini ante diẽ iudicij, postea esse desinet: nã licet non prorsus interibunt cœli, alio tamen statu erunt, & quibus nunc funguntur ministeriis, & obsequiis hominum causa, ab illis post diem iudicij quoquomodo vacabũt: quę vacatio pulchrè declaratur ab Esaia similitudinem libri, quem posteaquã eo vsi sumus nec amplius nobis vsui futurus est complicare, & claudere solemus.

Nec displicet mihi interpretatio eorum qui aiunt, illa similitudine declarari: tantam fore diuinæ iræ (& vindictæ demonstrationem aduersu sgentes de quibus illic Esaias loquitur, tantam rerum omium perturbat ionem, & confusionem,

nem, tantam denique hominum tristitiam, dolorem, & conflictationem, vt præ magnitudine mœroris atque doloris, & præ animi perturbatione, & oppressione, videantur hominibus cœlestia lumina restingui, stellæ de cœlo cadere, motusque earum conturbari, denique cœlum complicari, & recedere: nam quod hic dicitur complicari, in Apocalipsi dicitur recedere vel abire, sic enim habes in capite sexto, *Et cœlum recessit sicut liber inuolutus.*

Antiquus mos Hebræorũ scribendi.

Sed quò planior sit, & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis similitudo libri qua vsus est Esaias, sciendum est, apud Hebræos antiquitus libros sacros diuersa forma scribi, & compingi solitos esse, quàm nunc scribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat folium siue membranam oblongam, quæ circa cylindrum siue axem ligneum circumplicabatur, instar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiusmodi libri, aliquam referre cælorum similitudinem & imaginem: quia sicut axem illum ligneum qui in medio voluminis est, complures ipsius membranæ ceu spiræ, altera super alteram ambiunt & circundant: ita hanc terram quæ medium totius vniuersi axem tenet, cęlestes orbes alter super alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verùm de testimonio Esaiæ satis dictum sit, cuius cũ tam multæ ac variæ sint expositiones, nulla earum tamen mirificos istos astrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

Qua

Qua ratione nonnulli Astrologi multa vera prædixerint.

CAPVT V.

RESTAT, quò tandem ad exitum hæc disputatio finemq; perducatur, vt causas aperiamus, cur permultæ quorundam Astrologorum prædictiones veræ fuerint, & cum rebus ipsis euentisque mirabiliter congruētes, hanc enim quæstionem, cùm eius mentio supra incidisset, quò melius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reiecimus.

Licèt igitur prædictiones Astrologorum plerumque falsas esse verissimum sit, & à nobis supra satis explicatum, quoniam tamen & olim proditum est à multis, hodieque admodum vulgare est, quinetiam à grauibus viris, quibus non credere difficile est, pro certo traditur, fuisse quosdam Astrologos quorum pleræque omnes prædictiones veræ fuerunt, vsu ipso euentuque comprobatæ: & vix vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis secus euenit quàm illi prænunciauerant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne peruulgatæ hominum opinioni quasi publica fide & auctoritate confirmatæ, aduersari videamur. Concessa autem veritate huiusmodi prædictionum, causas eius disquiramus, videlicet qua ratione certò potuerint ab Astrologis futura prænunciari, quæ quod incerta sunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt.

fugiunt. Non longum faciam: equidem asseueranter affirmo, si quæ prædictiones Astrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate firmitateque artis Astromanticæ, quam nullam esse satis superque ostensum est, sed aliis ex causis proficisci: quæ autem sint huiusmodi causæ, breuibus explicabo.

---

33. Quatuor causæ, propter quas nonnumquam prædicta Astrologorum vera canunt.
34. Instinctu Dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.

PRIMA causa. Veritas istarum prædictionum nonnunquam prouenit ex pacto & societate quàm iniuit Astrologus cum Dæmone, vel ex occulto eius afflatu & instinctu, quo etiã nescientes homines ad diuinandum instigantur. Hoc tradit August. extremo c. 7. lib. 5. de Ciuitate Dei: Non immeritò, inquit, creditur, cùm Astrologi mirabiliter multa vera respondent, occulto instinctu fieri spirituum non bonorum, quorum cura est has falsas, & noxias opiniones de astralibus fatis, inserere humanis mentibus atque firmare, non horoscopi notati, & inspecti aliqua arte, quæ nulla est. Sic Augustinus.

---

35. Quot modis Dæmon futura, aut ipse præsentire, aut homini præmonstrare soleat.

DÆMON autem suggerit homini quod ab eo diuinetur, vel palàm se oculis eius aspe-

ctabi

ctabilem, & conspicuum offerens, eumque futura humanis verbis prædocens: vel formatis in aëre vocibus præsignificantibus futura, citra vllam corporis speciem, & figuram: vel immissa scriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones continet, vel dormienti per somnia aut vigilanti afficiendo, & commouendo phantasiam, fingendoque phantasmata idoneè ad repræsentandum id quod diuinandum est, atque incitando hominem ad prædicendum id quod repræsentant phantasmata. Scire autem potest Dæmon futura, quæ prædocet hominem, reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnunquam enim Deus ad agendũ aliquid vtitur Dæmonum ministerio. Solet etiam Dæmon prænunciare homini futura quæ ipsemet postea facturus est: solet ob incomparabilem sui motus celeritatem, quæ in longinquis locis remotisque mundi regionibus geruntur, ea ad homines qui longissimè absunt deferre. Potest item Dæmon ex clandestinis consiliis, verbis, scriptis, ex signis quæ in corpore tam exterius quàm interius apparent, occultas hominum cogitationes, & deliberationes tam præsentes quàm futuras, solertissimè coniectando, cognitas habere. Idemque coniicit ex præparatione causarum aliarumque rerum, quæ ad gerendum aliquid debent concurrere. Denique, ob incredibilẽ subtilitatẽ, & solertiam mentis, ob tantam tot millium annorum experientiam, propter perfectam rerum omnium naturalium, absolutamque scientiam; callidissimus atque sagacissimus est ad præsentiendum & pronoscendum futura.

Hoc

Hoc ipſum quod hic docuimus,quia enucleate aperteque tradit Auguſtinus in libro 2. de Geneſi ad literam,capite 17. libet verba eius adſcribere, De fatis inquit, ſyderum, quaſlibet eorum argutias, & quaſi de matheſi documētorum experimenta, quæ illi Apoteleſmata vocant, omnino à noſtræ fidei ſanitate reſpuamus, Talibus enim diſputationibus etiam orādi cauſas nobis auferre conantur, & impia peruerſitate malis factis, quæ rectiſſimè reprehenduntur, ingerunt accuſandum potius Deum auctorem ſyderum, quàm hominum ſcelera. Ideoque fatendum eſt,quādo ab iſtis vera dicuntur, inſtinctu quodam occultiſſimo dici quem neſcientes humanæ mentes patiuntur. Quod cùm ad decipiendos homines fit,ſpirituum ſeductorum operatio eſt,quibus quædam vera de temporalibus rebus noſſe permittitur, partim quia ſubtilioris ſenſus acumine, partim quia corporib.ſubtilioribus vigent, partim experientia validiore propter magnam lōgitudinem vitę, partim à ſanctis Angelis, quòd ipſi ab omnipotente Deo diſcunt etiam iuſſu eius ſibi reuelantibus,qui merita humana occultiſſimæ iuſtitiæ ſinceritate diſtribuit. Aliquando autem iidem nefandi ſpiritus etiam quæ ipſi facturi ſunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Chriſtiano,ſiue Mathematici, ſiue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera, cauendi ſunt, ne conſortio dæmoniorum animam deceptam,pacto quodam ſocietatis irretiant. Hactenus ſunt Auguſtini verba. *Auguſt.*

36. Quot

36. Quot modis & quàm grauiter peccent, qui Dæmonum vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.

CÆTERVM, grauissimo se obstringũt scelere quicunq; cupidi futura noscendi consulunt Dæmones, vel Astrologos Dæmonum opera vtentes ad diuinandum, Multis autem modis in eo ipso peccari poteſt: primò si quis cõsulat Dæmonẽ de futuris, vel Dæmonis discipulũ Astrologum, ratus esse Dæmoni futura omnia exploratè percepta; hoc enim cùm vnius Dei propriũ sit nosse futura, si quis eandem cognitionẽ etiam Dæmoni tribueret, impietatis & idololatriæ crimen esset. Deinde, si crimini vertitur cum excõmunicato ab Ecclesia communionem & societatem habere, quantũ crimen erit cùm Diabolo acerrimo Dei & Ecclesiæ inimico & implacabili hominum hoste, pacto & societate coniunctũ esse? & quem Deus ab omni societate fidelium ablegauit ad inferas & tartareas sedes, æternisq; suppliciis mancipauit, eo & amico, & magistro atque doctore vti velle? Postea, qui Dæmonis familiaritate vtitur, in magnum certumque periculum animã suam obiicit, vtpote quam Dęmon eiusmodi prædictionum illecebris circumuenire ac perdere vehementer cupit. Peccat etiam grauissimè, quisquis Astrologos consulit, quo per illos aliorum hominũ occulta peccata cognoscat. His accedit, immane flagitium esse, propterea Dæmonem vel Astrologum consulere, vt eorum consilio vel auxilio magnum aliquod scelus perpetrari queat.

37. Istiusmo

37. Istiusmodi Astrologos ferè improbos & flagitiosos esse.

ISTOS autẽ veridicos, vt ferunt Astrologos Dæmonum esse familiares & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primò, improbitas morum vitæque impuritas & sordes: tum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Postea, odisse lucem, fugitare conspectum congressumque hominum, rarò versari in publico, ferè in obscuro & abdito, proculq; arbitris viuere: Ad hoc, de ipsorum fide ac religione, mala, nec sanè immeritò ac temerè, hominum existimatio: Deniq; multi de istis capti à censoribus fidei nostræ, quos Inquisitores vocant, vel vltro, vel coacti, habita scilicet quæstione, admotisq; cruciatibus, suã cùm Dæmone societatẽ & familiaritatẽ cõfessi sunt: verum de prima causa satis.

SECVNDA causa. Astrologos diuinare futura, nonnunquã accidit ex occulta diuinæ prudentiæ dispositione quæ, vt in 4. & 7. libro Confessionũ, inquit Augustinus, cæcas & improbas mentes consultorum aliquoties ignoto quodam instinctu sic agitat, vt nescientes proferant, quæ consulentes vel ex eorum meritis vel ex abysso iusti iudicij Dei oporteat audire. *August.*

38. De vsu sortium apud antiquos ad prænoscenda futura.

HVC referre etiam conuenit sortes antiquis vsitatas, quando videlicet versib. alicuius poetæ

ſortirò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonnunquam contingebant illis carmina vel præſentibus, vel futuris negotiis mirè congruentia: velut Alexandro Seuero etiamnum adoleſcenti, nec imperium ſperanti, dum Virgilianas ſortes ſcrutatur, verſus ex libro Æniedos 6. exiêre, qui futurum illi Imperium præſignificabant his verbis.

Tu regere imperio populos Romane memento:
Hæ tibi erunt artes, pacisq́, imponere morem,
Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

Nec mirum ita euenire, Deo volente ideóque mentem, linguam moderante, & ſortes aptè ad id quod præſignificari vult miſcente ac tẽperante: qui non ſolùm ex ore Balaam arioli & falſi vatis, ſed etiã ex ore aſinæ, qua ille ariolus vehebatur, veriſſima futurorum edidit oracula.

Nume. 23. &

---

39. *Permiſſu Dei, nimis cupidos ſciendi futura, laqueis dæmonum irretiri, & varijs ac pernitioſis erroribus implicari*

Auguſtini. Non eſt hoc loco in præteritis relinquendum, quod valde ſapienter & ſalutariter monet Auguſtinus in libro 2. de Doctrina Chriſtiana, ca. 22. & 23. ait enim permiſſu Dei nonnunquam vſu venire, vt dæmones vel per ipſos etiam homines multa vera prædicant, quod nõnulli eiuſmodi diuinationum, etiam cum ſuperſtitione atque impietate nimium ſtudioſi atque curioſi, noxia perſuaſione ſeducti, in maiora & magis execranda flagitia, ita ſe derelinquit à Deo

Auguſtinus.

pro me

pro meriti præcedentibus suis peccatis prolabantur. Sed præstat hic Augustini verba subscribere. Hinc fit, inquit, vt occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum rerum homines, tradantur illudendi & decipiendi, pro meritis voluptatum suarum illudentibus eos atque decipientibus præuaricatoribus Angelis, quibus ista pars mundi infirma secundum pulcherrimũ ordinem rerum, diuinæ prouidentiæ lege subiecta est. Quibus illusionibus, & deceptionibus euenit, vt istis superstitiosis, & perniciosis, diuinationum generibus, multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant quàm dicunt: multáque obseruantibus secundum obseruationes suas eueniant, quibus implicati curiosiores fiant, & sese magis magisque inserant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ salubriter diuina Scriptura non tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum, *Sed etiàm si dixerint nobis*, inquit, *& ita euenerit, credatis eis*. Non enim quia imago Samuelis mortui Sauli regi vera prænunciatur, propterea talia sacrilegia quibus imago illa præsentata est, minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum, ventriloqua fœmina verum testimonium perhibuit Apostolis Domini, ideò Paulus Apostolis pepercit illi spiritui, ac non potius illius dæmonij correptione atque exclusione mundauit. Omnes igitur artes huiusmodij vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum, &

Valde obseruãda beati Augustini sententia.

Deut.13.

1.Reg.27

Act.16.

iri. Hoc genere diuinationis vsus est Annibal, qui perspectat imperitia, atque temeritate Terentij Varronis, & C. Flamminij Romanorum Coss. & Imperatorum, Afris victoriam, Romanis insignem cladem valde fidenter, & asseueranter prædixit, eámque prædictionem mox certaminis exitus: plurimis Romanorum millibus interfectis, comprobauit. *Diuinatio Annibalis.*

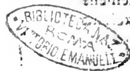
41. Nimiam credulitatem ac leuitatem consulentiũ Astrologos, interdum conducere vt eorum prædicta vera cadant.

QVARTA causa. Non raro Astrologorum diuinatio vera existit ob stultam consulentium credulitatem: multi namque facillimè credunt quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maximè optant, vel timent vehementer atque perhorrescunt. Solet enim eiusmodi credulitas instilare animis consulentium magnam spem rei bonæ à diuinis promissæ, vel ingentem metum inijcere tristium & acerborum casuum calamitatisque ab illis prænunciatæ. Hi autem duo affectus animi, cùm potentissimi sint ad efficiendum & commonendum hominem, crebro efficiunt, certè multum proficiunt, vt humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemens quædam spes ardensque desiderium excitant atque incitant homines vt ad bona ipsis promissa sedulò se comparent, & omnibus suis opibus viribusque contendant: quo fit, vt ob eam rem plerumque quò intendunt, optatorum suorum

& alienorum promissorum compotes facti, perueniant. Ex aduerso autem metus, pauor, horrorque prædictorum malorum atque calamitatum, sæpè faciunt homines cunctanter ac dubitanter aggredi negotia, timidè ac negligenter persequi, & quocumque obiecto impedimento turpiter & infœliciter deserere, eaque ratione in prænunciata ipsis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in Romano exercitu, cui (vt scribit Liuius) cum auguria & auspicia secreto inspecta infaustum belli exitum minarentur, auspices & duces ne militem in arma euntem funesto nuncio consternarent, versis in contrariam partem auspiciis, omnia fausta & triumphalia portendi & à Diis promitti mentiti sunt, quo mendacio vtiliter decepti milites, alacriter prælium inierunt, fortiter pugnarunt, & hostes quos auguria victores fore præmonstrabant, fœliciter vicerunt. Contra verò cùm Nicias dux classis Atheniensium, incognita sibi Lunæ defectione portendi ratus classis naufragium, si ea nocte portum egrederetur, cum stultò metu occupatus oppressusque discessum differt, à Siracusanis cùm tota classe captus est. Verùm ne disceptatio hæc longius quam initio promisimus, & quàm fert instituti nostri ratio producatur, hic finem disputandi de diuinatione Astrologica faciemus.

T. Liuius.

Niciæ ducis Atheniensiũ exitialis inscitia.

***

FINIS.

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM IN TRACTATV DE MAGIA CONTENTARVM.

A

R 4 Animus

D.

E

G

H

L.

M

N.

Opera

O.

P.

R.

S.

T.

V.

X.

Z.

T

*L*IBROS *hos tres R. P. Benedicti Pererij aduersus fallaces, & superstitiosas artes, &c. non modo propter breuitatem, perspicuitatem, elegantiam, verùm etiam propter orthodoxam, & accuratam pulcherrimarum, & vtilissimarum Quæstionum explicationem, tùm luce, tùm laude dignissimos iudico.*

Albertus Hungerus, S. Theologiæ D. Professor, & Procancellarius, atque Theologici Collegij pro tempore Decanus in Catholica Academia Ingolstadiana.

